

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 10 november justerades.

§ 2 Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Talmannen meddelade

att *Ibrahim Baylan* (S) återtagit sin plats i riksdagen från och med den 30 november, varigenom uppdraget som ersättare upphört för Solange Olame Bayibsa (S),

att *Per Bolund* (MP) återtagit sin plats i riksdagen från och med den 30 november, varigenom uppdraget som ersättare upphört för Pernilla Stålhammar (MP),

att *Janine Alm Ericson* (MP) återtagit sin plats i riksdagen från och med den 30 november, varigenom uppdraget som ersättare upphört för Nicklas Attefjord (MP),

att *Maria Ferm* (MP) återtagit sin plats i riksdagen från och med den 30 november, varigenom uppdraget som ersättare upphört för Mats Berglund (MP) samt

att *David Josefsson* (M) återtagit sin plats i riksdagen från och med den 1 december, varigenom uppdraget som ersättare upphört för Åsa Hartzell (M).

§ 3 Anmälan om ersättare för statsråd

Talmannen anmälde

att *Elsemarie Bjellqvist* (S) inträtt som ersättare för statsrådet Annika Strandhäll (S) från och med den 30 november och tills vidare,

att *Anders Frimert* (S) inträtt som ersättare för statsrådet Anna-Caren Säterberg (S) från och med den 30 november och tills vidare samt

att *Hannah Bergstedt* (S) inträtt som ersättare för statsrådet Ida Karkiainen (S) från och med den 30 november och tills vidare.

§ 4 Anmälan om ersättare

Talmannen anmälde
att *Abraham Halef* (S) inträtt som ersättare för Alexandra Völker (S) under tiden för hennes ledighet den 30 november 2021–6 februari 2022,
att *Marie Granlund* (S) inträtt som ersättare för Hillevi Larsson (S) under tiden för hennes ledighet den 1 december 2021–16 januari 2022 samt
att *Paula Örn* (S) skulle tjänstgöra som ersättare för Aylin Fazelian (S) under tiden för hennes ledighet den 2 december–17 december.

§ 5 Anmälan om kompletteringsval

Talmannen meddelade att Socialdemokraternas partigrupp anmält Paula Örn som suppleant i utbildningsutskottet under Aylin Fazelians ledighet och att Miljöpartiets partigrupp anmält Janine Alm Ericson som suppleant i socialförsäkringsutskottet, i socialutskottet och i kulturutskottet samt Maria Ferm som suppleant i socialförsäkringsutskottet, i socialutskottet och i kulturutskottet.

Talmannen förklarade valda till

suppleanter i socialförsäkringsutskottet

Janine Alm Ericson (MP)

Maria Ferm (MP)

suppleanter i socialutskottet

Janine Alm Ericson (MP)

Maria Ferm (MP)

suppleanter i kulturutskottet

Janine Alm Ericson (MP)

Maria Ferm (MP)

Talmannen förklarade vald *under tiden den 2 december–17 december* till

suppleant i utbildningsutskottet

Paula Örn (S)

§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Proposition

2021/22:65 till skatteutskottet

Motioner

2021/22:4321, 4324 och 4325 till socialutskottet

§ 7 Ärenden för bordläggning

Prot. 2021/22:38

1 december

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Kulturutskottets betänkande

2021/22:KrU1 Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Utbildningsutskottets betänkande

2021/22:UbU6 Riksrevisionens rapport om statliga myndigheters FoU-verksamhet

Näringsutskottets betänkande

2021/22:NU10 Stöd till drivmedelsstationer på landsbygderna

§ 8 Rikets styrelse

Rikets styrelse

Konstitutionsutskottets betänkande 2021/22:KU1

Utgiftsområde 1 Rikets styrelse (prop. 2021/22:1 delvis och redog.

2020/21:RS1) föredrogs.

Anf. 1 KARIN ENSTRÖM (M):

Herr talman! Budgeten för 2022 bygger på ett gemensamt förslag från de tre oppositionspartierna Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna, som har gått ihop och enats om ett förslag som nu blir Sveriges statsbudget för 2022.

Genom den gemensamma budgeten påbörjar vi nu arbetet med att ta itu med samhällsproblemen, detta genom att allokera skattepengar till reformer som ökar tryggheten, som leder till fler i arbete och som stärker välfärden.

Herr talman! Precis som har sagts är vi i dag här för att debattera den del av budgeten som rör utgiftsområde 1, Rikets styrelse, närmare bestämt konstitutionsutskottets betänkande KU1. Inom ramen för detta utgiftsområde finansieras den centrala statsledningen samt flera viktiga myndigheter, statsbidrag och uppdrag. Totalt uppgår anslaget inom utgiftsområde 1 till 17,2 miljarder kronor.

Konstitutionsutskottet ställer sig bakom det gemensamma förslaget från Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna. Förslaget innehåller en sammanlagd satsning på 40 miljoner kronor till Regeringskansliet 2022, utöver regeringens förslag. Satsningen syftar till att stärka utredningsväsendet genom ytterligare resurser till Regeringskansliet, detta för att öka förutsättningarna att genomföra utredningar inom tre prioriterade områden. Jag kommer att utveckla dessa.

För det första föreslår vi att Regeringskansliet tillförs 10 miljoner kronor mer för 2022 än vad regeringen föreslår för att finansiera en utredning om enskildas fri- och rättigheter och domstolars oberoende.

Det svenska skyddet för våra gemensamma fri- och rättigheter behöver löpande ses över och stärkas. Vi anser att individers grundläggande rättigheter behöver stärkas. Bland annat bör staten få ett utökat ansvar för rättegångskostnader i tvister som rör individers fri- och rättigheter. Det förstärkta grundlagsskydd som finns för vissa rättigheter bör omfatta fler rättigheter, exempelvis äganderätten och näringsfriheten. Det bör även utre-

das en skyldighet för staten att skydda enskilda från kränkningar av mänskliga fri- och rättigheter som utförs av andra enskilda. Domstolarnas oberoende bör stärkas, och det bör utredas om det ska tillsättas ett från riksdagen och regeringen oberoende organ som ska ansvara för beredningen av domarrekruteringar.

Den nu sittande grundlagskommittén har ett viktigt uppdrag, men regeringens direktiv till utredningen har inte varit tillräckliga. Vi menar att 2020 års grundlagskommitté bör ges ett bredare uppdrag eller att en ny kommitté bör tillsättas. Därför skjuter vi till ytterligare medel till detta i den här budgeten.

För det andra föreslår vi att ytterligare 25 miljoner kronor tilldelas Regeringskansliet, utöver regeringens förslag, för att snabbare kunna genomföra utredningar för att ta fram ny lagstiftning mot gängbrottsligheten. Trots det allvarliga läge som Sverige befinner sig i har regeringen hittills varit ovillig att vidta nödvändiga åtgärder, och de utredningar som regeringen ändå tillsatt har givits alltför långa tidsramar. Därför skjuter vi till ytterligare medel i budgeten för att snabbare kunna utreda och ta fram ny lagstiftning.

De åtgärder som bör utredas är möjligheten till proaktiv hemlig avlyssning och dataavläsning mot gängkriminella, större möjligheter att utvisa gängkriminella och kraftigt skärpta straff för brott som typiskt sett begås inom ramen för gängbrottslighet. En ny regel i offentlighets- och sekretesslagen, som gör det möjligt för andra myndigheter att dela information med polisen, bör också utredas.

För det tredje föreslår vi att Regeringskansliet tillförs ytterligare 5 miljoner kronor 2022, utöver regeringens förslag, för att utreda en bidragsreform för att det alltid ska löna sig bättre att arbeta.

Herr talman! Moderaterna har genom åren lagt stort fokus på förebyggande åtgärder mot våldsbejakande extremism. Vi har presenterat en rad åtgärder för att motverka och förebygga extremism, men det finns fortfarande mycket mer att göra.

Sverige är ett fritt, öppet och demokratiskt samhälle som är byggt på grundläggande värden som demokrati, rättsstat, individens frihet och ömsesidig respekt och tolerans. Religionsfriheten är en grundpelare i vår demokrati. Samtidigt förekommer våldsbejakande och extremistiska krafter och ett stort antal individer som utmanar öppenheten och trotsar demokratis spelregler.

Extremismen utgör ett hot mot demokratin. Inte sällan hotar extremismen den enskildes religionsutövning. Arbetet med att stärka enskilda kyrkors och trossamfunds säkerhets- och trygghetsarbete måste därför prioriteras.

Vi föreslår att anslaget *Allmänna val och demokrati* tillförs ytterligare 10 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag, för att stärka och öka säkerheten för enskilda kyrkor och samfund. Genom att stärka skyddet för trossamfundet säkrar vi rätten till en trygg religionsutövning.

Herr talman! För att finansiera de satsningar vi gör under utgiftsområde 1 minskas anslaget till länsstyrelserna med 80 miljoner kronor 2022 jämfört med regeringens förslag. Det innebär att vi inte tillför medel för regional klimatombudsman för 2022.

Herr talman! Sverige behöver en ny kurs. Denna budget spelar roll för vilka förändringar som kommer att ske under 2022 i Sverige. I och med

budgeten från Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna påbörjas nu det nödvändiga arbetet med att lösa de samhällsproblem som Sverige har genom att avsätta skattemedel för att öka tryggheten, få fler i arbete och stärka välfärden för svenska folket.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 2 HANS EKSTRÖM (S):

Herr talman! ”En människa, en röst – alla människors lika rätt att vara med och styra det samhälle vi lever i. Det är samhällets mest grundläggande uttryck för jämlikheten människor emellan.”

Så sa Sveriges första kvinnliga statsminister i sin regeringsförklaring. I år är det 100 år sedan allmän och lika rösträtt praktiserades i vårt land för första gången – en seger för demokratin. Därför känns det lite extra högtidligt att få stå här i dag och debattera utgiftsområde 1.

Nästa år är det allmänna val i Sverige. Då har varje medborgare chansen, och jag skulle vilja säga skyldigheten, att göra sin röst hörd. Genom valet utkräver man ansvar och pekar ut vilken riktning man vill att Sverige ta. Ju fler som röstar, desto större blir legitimiteten, och desto bättre kommer de styrande församlingarna att återspegla medborgarnas åsikter.

Det är därför klokt att inför de allmänna valen tillföra pengar för att öka valdeltagandet i grupper där det ofta är lägre – unga, utrikes födda och personer med funktionsnedsättning. Också pengar för att det ska kunna hållas välinformerade skolval är ett sätt att på sikt öka valdeltagandet.

Samerna är vår ursprungsbefolkning. Därför är det viktigt att vi nu får på plats den konsultationsordning som ska stärka det samiska folkets rätt till inflytande och delaktighet. Till detta kommer också en förstärkning av resurserna till Sametinget.

I budgeten tillförs medel för att stödja de nationella minoriteternas organisering men också medel för att kunna bevara de nationella minoritetsspråken och bygga upp språkcentrum för finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Detta är bra och efterlängtad av våra nationella minoriteter.

Den 1 januari inrättas Institutet för mänskliga rättigheter. Det är en viktig pusselbit för det långsiktiga arbetet och kommer att ha en viktig roll i säkerställandet av de mänskliga rättigheterna.

Herr talman! Det råder relativt stor partipolitisk enighet om mycket av innehållet i utgiftsområde 1 liksom om budgeten i stort. Moderaternas, Kristdemokraternas och Sverigedemokraternas förändringar berör någon procent av budgeten. Ändå har man lyckats med konststycket att sätta krokben för länsstyrelsernas viktiga roll i energi- och klimatomställningen genom att skära bort 80 miljoner från budgetpropositionens förslag, pengar som skulle ha gått till länsstyrelsernas arbete med just energi- och klimatomställning.

Det minskade anslaget riskerar att få allvarliga konsekvenser för näringslivet. Det kan leda till långsammare utbyggnad av elnätet, bristande elförsörjning och ökande elpriser. Detta skulle drabba den svenska basindustrin hårt. Ett exempel som kan ges är omställningen till koldioxidfri stålproduktion.

Det är särskilt anmärkningsvärt att Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna, som ofta vill framställa sig som näringslivets vänner och som nu i dessa dagar högljutt debatterar dyra elpriser, väljer att

skära bort pengar som skulle kunna bidra till en bättre fungerande elförsörjning. Neddragningen är mycket olycklig och visar på problemet med bristande beslutsunderlag och beredning inför beslut. Så kan inte ett land styras.

(Applåder)

Anf. 3 MATHEUS ENHOLM (SD):

Herr talman! Sverige har fått en ny kurs. För att staka ut en sådan kurs har det varit nödvändigt att kompromissa i viss utsträckning. Kompromisser är ofta nödvändiga för att värna det som verkligen är av betydelse. En bred samsyn i grundlagsfrågor för att värna vårt lands demokrati är exempel på något som vi sverigedemokrater arbetar för i utskottet och står bakom.

Det är även ett faktum att det är genom just breda, konstruktiva politiska överenskommelser, som det budgetunderlag vi sverigedemokrater nu har röstat igenom tillsammans med Moderaterna och Kristdemokraterna, som den parlamentariska processen stärks i praktiken. När alla partier talar med varandra och reella sakfrågor snarare än tom symbolpolitik får stå på agendan är vårt statsskick starkt.

Ibland kan det dock vara enkelt att glömma bort att vår demokrati också är beroende av yttre förutsättningar för att den ska fungera. I en situation med kraftigt eskalerande brottslighet hotas rättsstatens legitimitet. I en situation med betydande sociala slitningar mellan olika kulturer hotas tilliten i samhället. Om vi vill ha en fungerande demokrati som håller ihop över tid kan en sådan samhällsutveckling göra det nödvändigt att kompromissa med enskilda budgetposter. Frågan är vad man kompromissar med, hur mycket och framför allt varför.

Våra samarbetspartner i budgeten, Moderaterna och Kristdemokraterna, har i det stora hela en liknande syn på den rådande situationen i landet.

Herr talman! Hot och våld mot våra invånare när de utövar sin religion kan vi aldrig acceptera. Det är en av prioriteringarna i budget, där det skjuts till extra medel till trossamfundens säkerhet.

Gängbrottslighet är ett av vårt samhälles största hot. Oskyldiga drabbas dagligen av den utbredda gängbrottsligheten, och detta måste vi få bukt med. För bara en månad sedan var det en skjutning utanför en mataffär i min grannkommun. Kulan gick rakt igenom en bilruta för någon som var inne och handlade och som var där av en helt annan anledning än att få en kula genom sin ruta. Det kunde ha slutat väldigt illa.

För att komma åt gängbrottsligheten behöver ny lagstiftning komma på plats, och där skjuter vi till medel för att skynda på arbetet. Nu har vi för första gången tagit ett reellt steg mot att tillsammans – grundligt och kompromisslöst – motarbeta de svåra samhällsproblem som Sverige lider av. Vi ser fram emot att göra detta och att därigenom stärka den svenska demokratin.

Med detta sagt yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 4 PER SCHÖLDBERG (C):

Herr talman! Sverige firar 100 år med allmän och lika rösträtt. Detta jubileum firar vi till minne av åren 1918–1922, då riksdagen fattade ett

antal beslut som gjorde att alla vuxna kvinnor och män fick rätt att rösta och ställa upp i val.

Den liberala demokratin är en av mänsklighetens bästa uppfinningar, kanske den främsta. Inget annat styrelseskick levererar samma rättvisa, frihet och nytta, från den enskilda människans möjlighet att forma sitt eget liv till samhällets förmåga att gemensamt fatta goda beslut. Medborgerliga och politiska rättigheter skyddar individen mot statligt förtryck och begränsar majoritetens makt över individen.

Folkviljan ska kanaliseras genom en effektiv förvaltning inom såväl Regeringskansliet som riksdagen, med respekt för olika minoriteter och rättssäkerheten. Den ska granskas av oberoende medier. En stor del av de politiska institutioner som är ämnade att säkerställa detta återfinns inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse, som vi i dag behandlar.

Den svenska demokratin måste kontinuerligt utvecklas och anpassas, rustas och försvaras, i en föränderlig värld. De offentliga institutioner vars uppgift det är att genomdriva den politik som fått stöd i allmänna val måste göra så på ett effektivt och transparent sätt. Jag återkommer till vad som ytterligare måste fokuseras på.

Herr talman! Centerpartiet avstår från ställningstagande, men vi har ett särskilt yttrande om vår politik inom utgiftsområde 1. Vi trycker bland annat på något som egentligen är näringspolitiska frågor men som kopplas till utgiftsområdet.

Bland annat vill vi att Regeringskansliet tar ledartröjan kring regelförenklningar. Regeringen har levererat mål för regelförenklningar som i sig är ganska bra. Men de måste följas upp med handfasta åtgärder vad gäller både Regelrådet och styrning inom Regeringskansliet. Det är därför som vi tillför ytterligare medel.

Utöver detta vill vi höja den internationella utblicken på området genom att skapa ett ordentligt underlag och en utredning om regelförenklingsarbete i olika länder. Vi vill utreda huruvida det vore lämpligt att differentiera lagstiftningen utifrån företagsstorlek, då små företag lever under andra villkor än stora företag. Allt detta ska naturligtvis göras med lagen och rättssäkerheten i förarsätet.

Ett annat område inom närings- och miljöpolitiken som just nu är av största betydelse är tillståndsprövning och tillsynsvägledning. Vi vill ge länsstyrelserna ytterligare medel för att effektivisera denna prövning och vägledning, så att till exempel de gruvärenden som nu väntar på beslut verkligen kommer till ett avgörande.

I alla väl fungerande demokratier är frågan om nationella minoriteter det som på många sätt definierar nivån på demokratin. Vad gäller den viktiga frågan om nationella minoriteters rättigheter vill vi inrätta ett språkcentrum för meänkieli i Övertorneå.

Centerpartiet ser också med oro på mediernas utveckling, i synnerhet på landsbygden. Vi har fortfarande många som läser en papperstidning, även fådagarstidningar. De kan vara en väldigt viktig informationskälla när det gäller vad som händer i ditt närområde men även ge en bild av vad som händer utanför din by eller ditt samhälle. Att läsa den lokala tidningen är en del i den centrala demokratin. I det mediestöd som finns inom utgiftsområdet vill vi att det tillförs ytterligare medel så att presstödet för fådagarstidningar räknas upp.

Herr talman! Att försvara Sverige handlar om att försvara det moderna likaväl som det historiska Sverige som många av oss älskar. Det handlar om att rusta grundlagar och institutioner som garanterar rättssäkerhet, rättsstatlighet, demokrati, mänskliga rättigheter och skydd och främjande av nationella minoriteter.

Och just på temat att rusta våra institutioner måste jag tyvärr säga att jag allt oftare blir varse det tryck som myndigheter, chefer och handläggare blir utsatta för. Ibland handlar det om rena hot och ibland bara om obehagligheter. Detta är kanske inte ett nytt fenomen, men jag oroas över alla de signaler som jag får om hur myndigheter utsätts för rena intrång i verksamheten, hur enskilda handläggare hängs ut på sociala medier och hur statliga ämbetsmän måste byta adress eller vidta andra åtgärder för att skydda sig.

Herr talman! Detta är inte okej, och det måste vi som beslutar om ekonomiska ramar ta på allvar framöver. Den svenska ämbetsmannatraditionen måste värnas från yttre påverkan, så att beslut kan tas rättssäkert och neutralt. Samlat kan sägas att det måste till krafttag för att förnya den statliga förvaltningspolitiken även ur ett säkerhetsperspektiv.

Herr talman! Jag noterar i statsministerns regeringsförklaring, bland mycket annat viktigt, en organisatorisk förändring. Kansliet för krishantering flyttas från Justitiedepartementet till Statsrådsberedningen. Centerpartiet har tidigare genom bland annat tillkännagivanden varit tydligt med detta, och vi ser med glädje på att denna förändring nu genomförs.

Till sist: Det lackar mot jul, och jag vill önska talmannen, kollegor i utskott och tjänstepersoner på kansliet en välförtjänt jul- och nyårsvila.

Anf. 5 JESSICA WETTERLING (V):

Herr talman! Vänsterpartiet kämpar för ett mer jämlikt, hållbart och rättvist samhälle. Vi vill minska klyftorna och stärka välfärden med satsningar som ger bättre kvalitet, bättre arbetsvillkor och fler arbetstillfällen. Och inte minst vill vi se en välfärd som både omfattar fler och garanterar den trygghet som man har rätt att förvänta sig när man har gått i pension eller drabbats av sjukdom eller arbetslöshet.

I Vänsterpartiets budgetmotion, *Röd politik för en grön omställning*, föreslår vi en återstart av Sveriges ekonomi efter coronapandemin. Vi vill även se en stor grön och modern omställning av samhället som skapar utveckling och arbetstillfällen i hela landet.

Våra förslag ökar tryggheten för människor genom stärkta socialförsäkringar och tryggare arbetsvillkor. Vi ger småföretagare bättre förutsättningar, och vi bygger ut både infrastrukturen och transportsektorn. Genom vänsterpolitik skapar vi en välfärd som kommer alla till del, från förlossningssalen, genom skola och arbetsliv och till de äldre med behov av omsorg.

Krishantering i dag handlar, förutom om att hantera pandemins effekter, även om att reparera de stora skador som de senaste 30 årens nedmonteringar av vår gemensamma välfärd har orsakat vårt samhälle. Det handlar om en ekonomisk politik som bygger på idén att de rika ska gynnas, att makten ska lämnas över till marknaden och att allt som är demokratiskt och politiskt styrt är en belastning och därför ska privatiseras.

Herr talman! Den nyliberala ekonomiska politiken, som har genomförts av både borgerliga och socialdemokratiska regeringar, har gjort att 10 procent av befolkningen i Sverige har hela 75 procent av den samlade

förmögenheten. Vi har en av världens mest skeva fördelningar av förmögenhet och kapitalinkomster. Beskattningen är låg, och Sverige har ingen förmögenhetsskatt. Välfärdens underfinansiering, klimatkrisen och den höga arbetslösheten hänger samman med skattesänkningar. När rikedom samlas hos ett fåtal används den inte för att investera i vår gemensamma välfärd.

Vänsterpartiet vill ändra på detta. Nu behövs det investeringar i vårt gemensamma. Därför föreslår vi att det införs en skatt på stora förmögenheter och att skatten på kapitalinkomster höjs för att finansiera ökade resurser till det gemensamma.

Koldioxidutsläppen och arbetslösheten ska ned, och den ekonomiska jämlikheten ska upp. I vår budget avsätts cirka 72 miljarder kronor mer än vad regeringen gjorde på reformer för att påskynda den gröna omställningen, stärka landsbygden och kommunsektorn samt rusta upp trygghetssystemen och sjukvården.

Herr talman! Vänsterpartiets budget ska ses som en helhet, även om denna debatt handlar om partiernas förslag inom utgiftsområde 1. Jag vill därför redogöra för de förslag och prioriteringar som vi har.

Vi gör en satsning på över 30 miljoner kronor till Sametinget, urfolket samernas parlament. Det skulle kunna möjliggöra en språksatsning som vi alla vet är mycket angelägen. Det går faktiskt inte att tillräckligt understryka hur akut situationen är för de samiska språken.

Samtidigt är Sametingets resurser starkt begränsade. Till exempel har det samiska biblioteket, som är en resurs för hela landet, enbart en halvtidstjänst i dag. Vi vill även införa stipendier för samiska språkstudier och ge Sametingets etiska råd ökade resurser för arbetet med repatrieringen av samiska kvarlevor och heliga föremål.

Herr talman! Tyvärr har inte heller regeringens strategi för romsk inkludering fått avsedd effekt. I förra årets budget lade regeringen in ynka 1 ½ miljon kronor i det särskilda anslag som finns för den romska minoriteten, vilket vi kritiserade. Nu är det mer pengar avsatta – 12 miljoner kronor – och vi ser med glädje att regeringen har gjort en satsning på 15 miljoner kronor som inte har tagits bort i Moderaternas, Sverigedemokraternas och Kristdemokraternas budgetreservation.

Vänsterpartiet tycker dock att det behöver göras mer. Vi avsätter därför 10 miljoner kronor till i vår budget. Ansvarig länsstyrelse för romsk inkludering efterfrågar en mer långsiktig lösning, som inte bygger på kortsiktiga projekt och bristande kontinuitet.

I en rapport från 2017 framgick det att enbart 20 kommuner arbetade med strategin för romsk inkludering. Det är för dåligt. Vi anser att arbetet med romska frågor behöver samlas vid ett nationellt centrum eller en myndighet, precis som Kommissionen mot antiziganism har föreslagit.

Herr talman! I en alltmer digitaliserad värld, där data om oss samlas in och lagras i stort sett hela tiden, blir det viktigt att det görs på ett korrekt sätt och att data om oss inte sprids på ett okontrollerat sätt.

Integritetsskyddsmyndigheten, tidigare Datainspektionen, är den myndighet som har i uppdrag att skydda alla våra personuppgifter, till exempel om hälsa och ekonomi, så att de hanteras korrekt och inte hamnar i orätta händer.

Varje år rapporterar företag och myndigheter in tusentals anmälningar till Imy när personuppgifter har läckt eller behandlats felaktigt. Ändå räk-

nar myndigheten med att det finns ett stort mörkertal som inte rapporteras. Det kan handla om läckor av allt från patientinformation till uppgifter ur ett kundregister.

I somras rapporterade *Ekot* om hur tre olika banker på olika sätt hade läckt hemsidesbesökarens telefonnummer och mejladresser till Facebook. Det var först i samband med *Ekots* granskning som bankerna upptäckte att det hade skett. Imy bedömer självt att uppdraget är underfinansierat med cirka 20 miljoner årligen. Detta har resulterat i ett ansträngt läge på myndigheten, med långa handläggningstider för exempelvis kamerabevakningstillstånd, och i att önskvärd tillsynsverksamhet inte har utförts.

Regeringen använder detta faktum, att Imy är överbelastat av arbete, i sin argumentation för att integritetskränkande insatser, till exempel kameraövervakning, i allt mindre grad ska kräva tillstånd i stället för att faktiskt se till att myndigheten får förutsättningar att fullgöra sitt uppdrag.

Vi i Vänsterpartiet värnar det viktiga integritetsskyddsarbetet, och vi föreslår därför en satsning på 10 miljoner i år och 20 miljoner kommande år för att Imy ska kunna fullgöra sina uppgifter, bland annat med inspektioner och tillsyn samt hantering av anmälningar med anledning av GDPR och kamerabevakningslagen.

Vi föreslår även en 10-procentig sänkning av anslaget till Kungliga hov- och slottsstaten samt en sänkning av riksdagsledamöternas arvoden och extraersättningar med knappt 132 miljoner.

Anf. 6 TUVE SKÅNBERG (KD):

Herr talman! Man får mycket goda idéer när man lyssnar på debatten, och jag tyckte särskilt det senaste inlägget var intressant.

Jag vill börja mitt bidrag i den här debatten med att säga att vi är mer överens än vi är oense. Rikets budget är över 1 200 miljarder. M-KD-SD-budgeten omfattar en omfördelning på runt 20 miljarder. Det ska sättas i kontrast till att det faktiskt är 1 200 miljarder som vi är överens om.

Därför vill jag passa på att stryka under vad V har sagt och vad vice ordföranden i S har sagt, det vill säga lyfta fram förstärkningen av samernas och romernas situation samt att ett nytt MR-institut ska inrättas. Vi ställer oss alla bakom detta, även Kristdemokraterna – som inte har varit så lite engagerade i frågan.

Vad tillför en M-KD-SD-budget, som inte annars skulle ha funnits? Förbättringar, skulle jag vilja säga. På detta utgiftsområde handlar det om ungefär 40 miljoner kronor, som innebär en förstärkning av bland annat Regeringskansliet.

Som vi redan har hört ställer sig KU bakom ett gemensamt förslag från ledamöterna i Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna om anslagen för 2022 inom utgiftsområde 1. Totalt uppgår anslagen inom utgiftsområdet till cirka 17,2 miljarder kronor.

I onsdags beslutade kammaren om den totala budgeten, och i dag ska vi bidra med en fördelning inom vårt utgiftsområde i betänkande KU1. Utskottet anser, med stöd från KD-M-SD-budgeten, att anslaget 4:1 *Regeringskansliet m.m.* ska tillföras ytterligare 10 miljoner kronor för 2022 jämfört med regeringens förslag, för att finansiera en utredning om att stärka enskildas fri- och rättigheter och domstolars oberoende.

Grundlagskommittén bör ges ett bredare uppdrag eller en ny kommitté tillsätts. Utskottet anser att enskildas grundläggande rättigheter behöver

stärkas. Bland annat bör staten få ett utökat ansvar för rättegångskostnaderna i tvister som rör enskildas fri- och rättigheter. Det förstärkta grundlagsskydd som finns för vissa rättigheter bör omfatta fler rättigheter, till exempel äganderätten och näringsfriheten.

Vidare anser utskottet att man bör utreda om en skyldighet kan införas för staten att skydda enskilda från kränkningar av mänskliga fri- och rättigheter som utförs av andra enskilda.

Domstolars oberoende bör stärkas, och det bör bland annat utredas om det ska tillsättas ett från riksdagen och regeringen oberoende organ som ska ansvara för beredningen av domarrekruteringar.

När det gäller anslaget 4:1 *Regeringskansliet m.m.* tillförs ytterligare 25 miljoner kronor för 2022 jämfört med regeringens förslag för att snabbare kunna genomföra utredningar för att ta fram en ny lagstiftning mot gängbrottslighet och för att hejda nyrekryteringar till kriminella gäng. De åtgärder som bör utredas är möjligheten till proaktiv hemlig avlyssning och dataavläsning mot gängkriminella, större möjligheter att utvisa gängkriminella och kraftigt skärpta straff för brott som typiskt sett begås inom ramen för gängbrottslighet. Det handlar även om att införa visitationszoner och system med anonyma vittnen och att göra det brottsligt att vara med i gäng. En ny regel i offentlighets- och sekretesslagen som gör det möjligt för andra myndigheter eller till exempel kommuner att dela information med polisen bör utredas.

Ytterligare en post på 5 miljoner kronor inom anslaget 4:1 handlar om regeringens förslag för att utreda en bidragsreform. Där vill jag särskilt lyfta fram införandet av en jobbprenie vid övergång till arbete i form av antingen en utbetalning eller en skattelättnad som tar ned marginaleffekterna för den som går från försörjningsstöd till arbete. Det är åtgärder för att förhindra att sammanlagda bidrag och ersättningar gör det olönsamt att arbeta samt vidare en ansvarsfördelning mellan stat och kommun för långtidsarbetslösa.

En post på 10 miljoner kronor inom anslaget 6:1 tillförs. Då handlar det om att öka säkerheten för trossamfundet. Vi vet att i rikets tredje stad går inte judar säkra. Vi vet att människor är förföljda utifrån sin religion, sin trosuppfattning, också i Sverige. Vi vill stärka säkerheten för dessa trossamfund.

Med detta sagt var budgeten som S-MP-regeringen lade fram inte helt fel, men med dessa ändringar blev den ännu bättre. Därför yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Jag vill sedan ta upp det särskilda yttrande som Kristdemokraterna har i betänkandet. Religions- och övertygelsefrihet är en viktig fråga att ta hänsyn till i utformningen av svenskt utvecklingssamarbete. Det handlar om frihet från tvång, frihet att uttrycka sig och icke-diskriminering. Jag och Kristdemokraterna anser mot denna bakgrund att regeringen bör se till att alla diplomater får utbildning och fortbildning i frågor som rör religionsfrihet. Regeringen bör även ge en särskild ambassadör i uppdrag att verka för att respekten för religionsfriheten stärks.

Jag vill också säga något om Jerusalem och ambassaden i Tel Aviv. Väl medveten om att det är fråga om vad regeringen har på sitt bord kan ändå riksdagen ha en mening. Utifrån Kristdemokraternas uppfattning kan jag säga att Jerusalem aldrig har varit huvudstad i något annat land än Israel eller för något annat folk än det judiska. Kristdemokraterna anser att

den svenska ambassaden vid en lämplig tidpunkt bör flyttas från Tel Aviv till Jerusalem.

Mot bakgrund av att KU sedan lång tid tillbaka anser att riksdagen inte har till uppgift att fatta beslut i frågor som rör utrikesförvaltningens organisation eller förändringar i övrigt inom utrikesrepresentationen väljer jag därför att inte reservera mig till förmån för motionsyrkandena om dessa frågor – men jag står bakom dem och anser att regeringen bör lyssna till oss.

Anf. 7 JESSICA WETTERLING (V) replik:

Herr talman! Jag vill inte bara fråga ledamoten Tuve Skånberg i enskildhet, utan jag har en fråga som jag vill ställa här om Kristdemokraternas förslag till budget på detta område.

I går inleddes Sametingets plenum i Kiruna. För en vecka sedan bad Svenska kyrkan samerna om ursäkt offentligt för de övergrepp och den diskriminering som kyrkan historiskt utsatt det samiska folket för. Man kan verkligen konstatera att kyrkan här ligger i framkant jämfört med staten.

I Kristdemokraternas förslag till budget minskas anslaget till Sametinget, 3:1, med 6 miljoner. Sametinget nämns inte alls i Kristdemokraternas motion för utgiftsområde 1 och inte heller i Kristdemokraternas budget. De nationella minoriteterna nämns inte heller.

Jag vill därför fråga ledamoten Tuve Skånberg: Vad anser Kristdemokraterna att Sametinget ska skära ned på?

Anf. 8 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Herr talman! Först vill jag säga att de övergrepp som har skett mot det samiska folket, som jag själv räknar någon gen från, är oförsvarliga. Jag vill göra mitt absolut bästa – och det vill Kristdemokraterna också göra – för att detta inte ska glömmas och för att de ska få en ursäkt.

Att Svenska kyrkan gör det här är grundat i ett beslut som en fristående, självständig kyrka gör. Jag kan som privatperson värdesätta och uppmuntra det och tycka att det är bra, men jag kan som politiker inte lägga mig i vad en kyrka eller ett trossamfund gör. Men jag noterar det och ser det med tillfredsställelse.

Staten är en annan sak; det är på vårt bord. Jag menar att det är viktigt att stärka samernas situation, och det får göras med en omfördelning inom anslaget. Det är sant att det finns en minskning, men det är inte sant att vi inte vill stärka Sametinget.

Anf. 9 JESSICA WETTERLING (V) replik:

Herr talman! Med Vänsterpartiets budget skulle Sametinget tillföras över 30 miljoner. Vår avsikt skulle vara att rikta de pengarna särskilt till en språksatsning, för vi vet hur akut frågan är. Det är inte heller någon hemlighet, utan det har vi debatterat ofta i den här kammaren.

Ord behöver också följas av handling. På vilket sätt stärks samernas situation när Kristdemokraterna sänker sitt anslag till Sametinget med 6 miljoner?

Anf. 10 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Herr talman! Tänk om Vänsterpartiet och Jessica Wetterling hade varit med och förhandlat! Då hade det antagligen sett annorlunda ut. Välkomna att göra det i fortsättningen!

Anf. 11 TINA ACKETOFT (L):

Herr talman! Liberalerna lägger ett eget budgetalternativ som ska ses som en helhet, och därför avstår jag från ställningstagande och lägger i stället fram ett särskilt yttrande inom utgiftsområdet. I det yttrandet står bland annat att politiken måste leverera om Sverige ska stå starkt efter den värsta krisen i modern tid – en kris som aldrig verkar ta slut.

Coronapandemin har inneburit att många har mist livet, att andra lever med allvarliga hälsokonsekvenser av viruset, att många har förlorat sin försörjning och att allas våra grundvalar har testats.

Mitt i detta är vi i utskottet särskilt medvetna om att medborgarnas rättigheter inte får tummas på, inte ens i kristider, och därför ser vi vikten av att den offentliga makten alltid granskas. Liberalerna ser också att den granskningen behöver förstärkas. År efter år får vi JO:s ämbetsberättelse som visar detta. Antalet anmälningar från medborgarna ökar för varje år, och behovet av JO:s tillsyn och granskningar gör detsamma.

Jag vet att alla partier i denna kammare ser vikten av att vi har JO för att upprätthålla rättssäkerheten, men Liberalerna tillför också medel för detta – 4 600 000 kronor mer, närmare bestämt, än vad som är föreslaget – för att säkerställa att JO ska kunna utföra sitt uppdrag.

Det är kallt på många sätt i Sverige just nu. Tillgång till el är en förutsättning för trygghet och hållbar tillväxt. Sedan 2019 har länsstyrelserna i Stockholm, Uppsala, Västra Götaland och Skåne analyserat förutsättningarna för trygg elförsörjning inom regeringsuppdraget som heter just Trygg elförsörjning. Man bedömer att användningen av el kommer att öka ytterligare under kommande decennier, men elen produceras inte där den främst används, det vill säga i södra Sveriges storstadsregioner.

Om konsekvenserna av detta hade jag som skåning kunnat berätta mycket – om företag som inte etableras, om arbetstillfällena som uteblir och om enskildas ohemula elräkningar i dag och i morgon – men det är en annan debatt.

Vi behöver kapacitet i elnäten så att elen kan föras från producent till konsument alla tider på året utan driftstörningar. En del i det arbetet bygger på att länsstyrelserna kan utveckla gemensamma metoder, skapa rutiner och verktyg och samordna prognoser om det framtida elbehovet. Och därför behövs utökade resurser.

Det är glädjande att regeringen, i linje med januariöverenskommelsen, gav Länsstyrelsen i Östergötland i uppdrag att förbereda inrättandet av ett nationellt sektorsövergripande kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. Liberalerna vill bredda uppdraget till att också omfatta uppgiften att föreslå hur myndigheter på ett bättre sätt kan arbeta för att göra en strukturerad insamling av data och föra statistik.

Vi alla här vet alltför väl hur viktigt det är att ha tillgång till pålitliga och tydliga data när vi debatterar och hur svårt det annars är att lyfta ett problem. Därför tillför Liberalerna länsstyrelserna 35 miljoner kronor totalt i förhållande till regeringens budgetförslag, alltså det som föll. I den

budget som vi nu har att debattera har man under just denna punkt tagit bort 80 miljoner kronor från regeringens föreslagna budget.

Herr talman! Om man har som mål att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som är icke-rom, vilket borde vara helt självklart, som regeringen har med sin strategi för romsk inkludering – då måste man också ta till sig av den utvärdering som görs av Länsstyrelsen i Stockholm på uppdrag av regeringen. År efter år påtalas där tydligt att insatserna är för begränsade, för kortsiktiga och för projekt-baserade eftersom det bland annat saknas resurser. Därför lägger vi från Liberalerna i vår budget till 10 miljoner kronor på anslagsposten *Åtgärder för den nationella minoriteten romer* för att skapa bättre förutsättningar för genomförandet av strategin för romsk inkludering.

Herr talman! Det är en turbulent period vi går igenom. Det utgiftsområde som vi nu debatterar kan ibland te sig torrt och fjärran för många, men det är uppenbart att det vi har att hantera i dag bakom tabeller och fotnoter är en viktig del i att skapa ett robust och tryggt land för alla som bor här.

Anf. 12 ANNA SIBINSKA (MP):

Herr talman! Tillsammans med resten av världen kämpar Sverige sedan ett och ett halvt år mot covid-19-pandemin. Läget är fortfarande mycket osäkert samtidigt som ekonomin återhämtar sig snabbt, fler kommer åter i arbete och nya möjligheter att lösa samhällsproblem skapas.

Miljöpartiet har i regeringen och i riksdagen drivit kampen för att ställa om Sverige. Det står för oss klart att Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna går fram med förändringar av budgetpropositionen som i en avgörande tid styr Sverige i helt fel riktning.

I dag debatterar vi utgiftsområde 1. Eftersom riksdagsmajoriteten i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den vi önskar avstår vi från ställningstagande när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 1. Vi hänvisar till reservation 1 i finansutskottets rambetänkande.

Herr talman! Högerpartierna gör rejäla neddragningar för länsstyrelserna – totalt 80 miljoner – jämfört med regeringens förslag. Pengarna var avsedda för regional omställning, Energisteget samt näringslivets omställning. Välbehövliga medel för regionala utvecklingsåtgärder för återstart avvisas.

I dag är länsstyrelserna spindeln i nätet för arbetet med att företag, kommuner och andra aktörer ska lyckas i klimatomställningen. De ansvarar för att samordna och implementera de regionala klimatstrategierna. De ansvarar också för att möjliggöra för andra aktörer att göra mer för klimatet. Allt detta ska ske för att de mål ska nås som riksdagen – vi i denna kammare – har satt upp. M, KD och SD drar undan mattan för detta viktiga arbete. Det beklagar jag.

Länsstyrelsernas verksamhet på området var redan underfinansierad. Att den statliga finansieringen dras in innebär också att ansökningar för ytterligare medel, till exempel EU-medel, försvåras genom att medfinansieringskraven inte kan uppfyllas. Detta innebär att länsstyrelserna inte längre kommer att ha råd med viktiga projekt som kan minska utsläppen. Det beklagar jag.

Min fråga till högeroppositionen är därför: Vem tycker ni ska driva genomförandet av de regionala klimatstrategierna i stället? Vem ska se till

att vi når riksdagens klimatmål på kommunal och regional nivå? Om vi ska lyckas med en klimatomställning värd namnet måste det få kosta. För vad är viktigare att prioritera än en hållbar klimatomställning och våra barns framtid?

Herr talman! JO är en mycket viktig samhällsaktör som främjar landets demokratiska system och värnar om rättssäkerheten i det offentliga Sverige. JO:s beslut har stor legitimitet och genomslagskraft. Nyligen kom JO:s ämbetsberättelse. För mig är berättelsen ett tydligt kvitto på de utmaningar som vi står inför. Bakom diarienumren finns berättelser om människor som har behandlats illa av det offentliga Sverige, av demokratins institutioner.

Jag blir beklämd när jag läser om ungdomar som blir slagna på Sis-hem, eller hålls häktade i många månader utan häktningsförhandling. Som ledamot i konstitutionsutskottet vet jag att det är för dessa människor jag arbetar varje dag. Jag vill därför uppmuntra mina kollegor i riksdagen att fortsätta värna JO:s viktiga uppdrag och verksamhet. Rättssäkerheten är bland det mest värdefulla vi har i den svenska demokratin.

I övrigt hänvisar jag till vårt särskilda yttrande.

Anf. 13 CAMILLA HANSÉN (MP):

Herr talman! Det råder ingen tvekan om att Miljöpartiet brinner för demokrati, urfolkrätt och minoriteter. Det har vår tidigare demokratiminister Amanda Lind visat varje dag i sitt uppdrag.

I den rödgröna regeringens budgetproposition, som först lades på riksdagens bord, stärks nationella minoriteters kultur och rätt till språk, och lagskyddet mot diskriminering skärps. Efter årsskiftet inrättas Institutet för mänskliga rättigheter i Lund för att främja och bevara de mänskliga rättigheterna på nationell nivå. Rasism, hatbrott och intolerans hör inte hemma i Sverige. Verksamheter som motverkar eller förebygger rasism får utökat stöd.

I måndags valdes Magdalena Andersson till Sveriges första kvinnliga statsminister. Sällan har vi haft större anledning att applådera i riksdagens kammare. Många i kammaren blev också berörda av det historiska ögonblicket. Vi har nu en extremt kompetent och driven statsminister. Det är det viktiga. Hon är också kvinna. Det är det historiska.

Demokratin är fortsatt stark i vårt land. Det visar inte minst de senaste veckornas riksdagsarbete. En del blir kanske förvånade över att jag säger så, men här har skett snabba och omvälvande förändringar i det politiska läget. Det kan tyckas arbetsamt, och det kan ibland vara svårt att förutse vad som ska hända. Men faktum är att riksdagens arbete tickar på, och vi står här och fortsätter att behandla budgeten.

En stark demokrati är ingenting man kan ta för givet. I Sverige är de flesta nöjda med hur demokratin fungerar, men vi måste ändå fortsätta att utveckla vår demokrati så att den stärks. Det gör den genom att fler och fler blir delaktiga i den. Den hotas när de som är delaktiga tystas, det vill säga när förtroendevalda, opinionsbildare och journalister hotas till tystnad eller väljer att inte säga det de vill ha sagt i den offentliga debatten.

Det pågår ett viktigt arbete i 2020 års grundlagskommitté. Där företräder jag Miljöpartiet. Vi i kommittén arbetar för att stärka skyddet för demokratin och för domstolarnas oberoende. Det är viktiga åtgärder som utreds, bland annat att man inte ska kunna ändra grundlagen alltför lätt-

vindigt. Miljöpartiet vill bland annat göra det svårare att ändra grundlagen genom att det mellanliggande val som krävs för att en grundlagsändring ska gå igenom ska vara ett ordinarie val.

Trots kommitténs viktiga och ibland, ska jag erkänna, inte helt lätta uppdrag vill jag skicka med en sak till er som lyssnar. Det är vi tillsammans som stärker demokratin. Man kan bara göra en viss del i en grundlagsutredning. Var inte nöjd med att bara rösta vart fjärde år! Engagera dig! Du kan gå med i det parti som du brukar rösta på. Då är du med och stärker den svenska demokratin.

Jag nämnde kort Institutet för mänskliga rättigheter som inrättas den 1 januari. Institutet får en viktig uppgift i att övervaka efterlevnaden av mänskliga rättigheter i Sverige. Detta är ett vallöfte från Miljöpartiet som nu infrias, och vi vill fortsätta att stärka institutets oberoende. Därför har vi motionerat om att en utredning behöver se över möjligheten att skydda uppdraget och ledningsformen i grundlag. Utifrån det engagemang för grundläggande rättigheter, som jag hör finns i konstitutionsutskottet, tror jag att det finns möjlighet att finna en samsyn även i denna viktiga fråga. Jag ser fram emot att diskutera detta.

Herr talman! Båda Sveriges folkvalda parlament sammanträder i dag. Jag vill säga några ord om Miljöpartiets politik för det samiska folket.

Tystnadens politik för det samiska folket har nått vägs ände. Relationerna mellan staten och urfolket samerna går närmast att beskriva som ett öppet sår, såväl historiskt som i vår samtid. Den strukturella rasism och diskriminering som det samiska folket genom historien har utsatts för får konsekvenser än i dag. Men någonting håller på att hända. De samiska perspektiven och frågorna ökar i synlighet runt om i samhället, bland annat genom Svenska kyrkans ursäkt till det samiska folket, vilket tidigare nämndes.

Det som förvånar mig lite i den budget som har gått igenom är att det där inte finns några prioriteringar för dessa frågor. Antingen betyder det att frågorna i detta läge inte är viktiga nog att förhandla om, eller så är man nöjd med det arbete den tidigare regeringen har gjort.

Det kommer att bli en viktig uppgift för den nya regeringen och den nya ansvariga ministern att inte bara fortsätta det arbete som pågår utan att hela tiden vilja lite mer. För när rättigheter stärks uppstår ett motstånd hos dem som oroar sig för att det innebär att deras rättigheter försvagas.

Jag vill särskilt understryka vikten av en konsultationsordning, som vi i riksdagen bereder, och för den sanningskommission som inrättas. Det är hög tid att det samiska folket får yttra sig i beslut som berör dem och att de får upprättelse.

Kom ihåg att det här utskottet ska värna grundlagarna! Det innebär att värna det samiska folkets och alla etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjlighet att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv. Behålla och utveckla är nyckelord. Jag kan försäkra er om att Miljöpartiet kommer att fortsätta bevaka de här frågorna i aktuella ärenden framöver. (Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 18.)

§ 9 Komplettering av den utvidgade fåmansföretagsdefinitionen

Prot. 2021/22:38

1 december

Skatteutskottets betänkande 2021/22:SkU5

Komplettering av den utvidgade fåmansföretagsdefinitionen (prop. 2021/22:27)

föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 18.)

§ 10 Ändrat alkoholskattedirektiv och vissa andra ändringar

Skatteutskottets betänkande 2021/22:SkU6

Ändrat alkoholskattedirektiv och vissa andra ändringar (prop. 2021/22:23)

föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 18.)

§ 11 Nya mervärdesskatteregler om vissa förvärv som görs av EU-organ med anledning av covid-19-pandemin

Skatteutskottets betänkande 2021/22:SkU8

Nya mervärdesskatteregler om vissa förvärv som görs av EU-organ med anledning av covid-19-pandemin (prop. 2021/22:35)

föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 18.)

§ 12 Överlåtelse av förvaltningsuppdrag till Internationella sjöfartsorganisationen att genom Världssjöfartsuniversitetet utfärda examina

Utbildningsutskottets betänkande 2021/22:Ubu4

Överlåtelse av förvaltningsuppdrag till Internationella sjöfartsorganisationen att genom Världssjöfartsuniversitetet utfärda examina (prop. 2021/22:28)

föredrogs.

Anf. 14 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Herr talman! I propositionen föreslås en ändring i lagen om tillstånd att utfärda vissa examina. Ändringen innebär att det införs ett bemyndigande för regeringen att besluta att Internationella sjöfartsorganisationen ska ha rätt att utfärda examina genom Världssjöfartsuniversitetet i Malmö.

Överlåtelse av förvaltningsuppdrag till Internationella sjöfartsorganisationen att genom Världssjöfartsuniversitetet utfärda examina

En konsekvens av förslaget blir att offentlighetsprincipen inte kommer att tillämpas. Om man jämför med andra lärosäten, som till exempel Chalmers tekniska högskola, Högskolan i Jönköping och Handelshögskolan i Stockholm, kommer insynen att vara sämre, då de andra fristående lärosätena är tillagda till bilagan till offentlighets- och sekretesslagen, vilket innebär att offentlighetsprincipen gäller.

Vänsterpartiet anser att det är av vikt att det finns möjlighet till insyn i verksamheter som bedriver myndighetsutövning i Sverige. Det finns flera skäl till att det är värdefullt och även ger praktisk nytta, till exempel att man då kan jämföra grunder för betygsättning och examination på ett transparent sätt. Flera remissinstanser framförde vikten av insyn, men regeringen och utbildningsutskottet har valt att inte lyssna på dem.

Offentlighetsprincipen är en grundlagsskyddad princip som syftar till att stärka demokratin. Genom beslut att inte tillåta insyn riskerar offentlighetsprincipen att urholkas, vilket är mycket allvarligt.

Offentlighetsprincipen borde alltid gälla när en fristående aktör utför myndighetsutövning. Det är lika illa att ett betygsättande och examinerande lärosäte inte omfattas av offentlighetsprincipen som att privat drivna grund- och gymnasieskolor inte gör det. När elevresultat räknas som affärshemligheter är det något som är allvarligt fel.

När Vänsterpartiet tog initiativ till offentlighetsprincip i fristående skolor fick vi stöd av Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Men den här gången står Vänsterpartiet ensamt för öppenhet och insyn även i högre utbildning.

Herr talman! Världssjöfartsuniversitetet borde läggas till i bilagan till offentlighets- och sekretesslagen, så att möjligheten till insyn värnas i enlighet med Vänsterpartiets reservation, som jag nu yrkar bifall till.

Anf. 15 PAULA ÖRN (S):

Herr talman! Sjöfarten är en oerhört viktig näring för Sverige. Jag, som är från Göteborgsområdet, vet inte minst vilken viktig roll Göteborgs hamn spelar för Sverige och för hela Norden. Sjöfartsnäringen har stora behov av kompetent arbetskraft, och branschen ser själv detta som en av sina viktigaste framtidsfrågor.

Utbildningarna inom sjöfartsområdet har stora utmaningar. De är dyra, och söktrycket är tyvärr lågt och väldigt ojämnt. På universitetsnivå finns i dag i Sverige bara Linnéuniversitetet i Kalmar och Chalmers tekniska högskola i Göteborg som lärosäten med sjöfartsinriktning, och det finns endast sju gymnasiala utbildningar. Branschen arbetar hårt tillsammans med kommuner, skolor och lärosäten för att öka intresset för de maritima näringarna, och de senaste åren kan vi se en svagt positiv utveckling gällande söktrycket, både på gymnasienivå och på högskolenivå. I dag kan vi lägga till ytterligare en liten åtgärd för att stärka intresset för de här utbildningarna: möjligheten för Världssjöfartsuniversitetet att utfärda svenska examina inom det maritima området.

Herr talman! Internationella sjöfartsorganisationen, IMO, bildades redan 1948, och Sverige har varit medlem sedan 1959. Det är Internationella sjöfartsorganisationen som tar fram rättsakter och rekommendationer som reglerar den internationella sjöfarten. Som en följd av dessa uppgifter bildades redan 1983 World Maritime University, WMU, Världssjöfartsuni-

versitetet, för att det behövdes och behövs ett världskunskapscentrum för högre utbildning och forskning inom det maritima området.

Vi är såklart stolta över att en av de platser där utbildningen bedrivs finns i Sverige. Det har alltså bedrivits utbildning i Malmö sedan 1983. Mot denna bakgrund är det mycket positivt att vi nu äntligen ger förutsättningar för ytterligare ett lärosäte, WMU, att utfärda svenska examina inom sjöfartsområdet. Man kan säga att det är på tiden efter snart 40 år. Vi är mycket positiva till att detta nu blir verklighet. Det kan bidra till att stärka kompetensförsörjningen inom den viktiga sjöfartsnäringen.

Herr talman! IMO och i förlängningen WMU är mellanfolkliga organisationer. Detta gör frågan mer komplex ur ett rättsligt perspektiv. Regeringen har i propositionen tydligt redogjort för förutsättningarna för att överlåta en förvaltningsuppgift till en mellanfolklig organisation.

I samband med utskottets behandling av frågan har Vänsterpartiet i en följdmotion lyft fram frågan om insyn. Vänsterpartiet anser att WMU ska läggas till i bilagan till offentlighets- och sekretesslagen. Detta skulle innebära att det som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen om rätt att ta del av allmän handling hos myndighet i tillämpliga delar också ska gälla de enskilda organen WMU och IMO.

Vi socialdemokrater delar inte denna uppfattning. Det gör inte heller övriga partier i utskottet. Det är nämligen tydligt att möjligheten till insyn är tillräckligt omfattande utifrån de krav som ställs på alla som får tillstånd att utfärda examina enligt examenstillståndslagen. WMU ska medverka i de uppföljningar och utvärderingar av utbildningen som genomförs av Universitetskanslersämbetet, UKÄ, samt varje år upprätta en skriftlig kvalitetsredovisning som ska skickas in till UKÄ. Alla dessa handlingar omfattas av offentlighetsprincipen hos UKÄ. Det kommer därmed att finnas goda möjligheter till insyn gällande den förvaltningsuppgift som föreslås överlåtas.

Herr talman! I förarbetena till offentlighets- och sekretesslagen tydliggörs att en bedömning måste göras från fall till fall av om ett enskilt organ ska införas i bilagan till offentlighets- och sekretesslagen. Det är sant som motionären anför att vissa enskilda utbildningsanordnare har införts i bilagan. Det stora flertalet har det dock inte. Det gäller bland annat Röda Korsets Högskola, Ersta Sköndal Bräcke Högskola och Sophiahemmet.

Vid den här bedömningen ska organ som helt ägs eller drivs av staten eller som fördelar statliga medel vara mer näraliggande till att införas i bilagan. Så är inte fallet med Världssjöfartsuniversitetet. Det statliga inslaget är bara en del i raden av verksamheter, och man har inte något uppdrag att fördela statliga medel.

Skälen till att bland annat Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping infördes i bilagan är just den starka kopplingen till statlig finansiering och att verksamheterna i huvudsak finansieras av statliga medel. När det gäller Handelshögskolan ingår bara de delar av verksamheten som är kopplade till fördelning av utbildningsbidrag. Rätten att ta del av allmänna handlingar gäller alltså inte verksamheten som avser utfärdande av examina eller någon annan del av Handels verksamhet.

Herr talman! Frågan har behandlats i propositionen. Vi delar uppfattningen att det inte finns särskilda skäl att införa IMO och WMU i bilagan till offentlighets- och sekretesslagen. Detta innebär återigen inte att det kommer att saknas insyn i verksamheten. Det kommer att via Universitets-

Prot. 2021/22:38

1 december

Överlåtelse av förvaltningsuppgift till Internationella sjöfartsorganisationen att genom Världssjöfartsuniversitetet utfärda examina

Prot. 2021/22:38
1 december

Överlåtelse av förvaltningsuppgift till Internationella sjöfartsorganisationen att genom Världssjöfartsuniversitetet utfärda examina

Internationell samverkan

kanslersämbetet finnas tillgång till all den information som krävs gällande genomförandet av dessa utbildningar.

Det finns också självklart möjlighet att återkalla överlåtelsen om det på något sätt skulle visa sig att WMU inte tillhandahåller de handlingar som krävs av UKÄ för att följa upp och granska utbildningarna. Vi håller det dock för osannolikt att en sådan situation skulle inträffa.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde Kenneth G Forslund (S).

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 18.)

§ 13 Internationell samverkan

Utrikesutskottets betänkande 2021/22:UU1
Utgiftsområde 5 Internationell samverkan (prop. 2021/21:1 delvis)
föredrogs.

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras trots att det varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det skulle behandlas.

Anf. 16 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr talman! Sveriges relationer med andra länder och internationella organisationer är vitalt för att främja svenska intressen runt om i världen. Utgiftsområde 5 är ett av de mindre utgiftsområdena men har väldigt viktiga utgiftsposter. Inte minst för Sveriges anseende i världen behöver vi prioritera detta område.

Detta anseende har fått mycket kritik och negativ publicitet i världen den senaste tiden med anledning av coronapandemin och den bristande hantering som nu definitivt har konstaterats av Coronakommissionen. Här finns ett behov av riktade insatser för att bygga upp förtroendet igen. I vissa utländska medier har man till och med talat om Sverige som ett parialand.

Utöver detta finns den negativa rapporteringen om brottsligheten, som kraftigt har eskalerat i Sverige. Utvecklingen har varit katastrofal på området, och det har fått en stor effekt på utländska medier. Risker är nu uppenbara att bilden av Sverige som ett land med en rättsstat som inte klarar av att garantera medborgarnas säkerhet biter sig fast. Det skulle i så fall vara mycket skadligt för bilden av Sverige i utlandet. Att rasera ett förtroende kan gå väldigt fort. Men det tar flera år att bygga upp ett nytt förtroende. Här behöver arbetet påbörjas och intensifieras omgående.

För att främja Sveriges roll i världen finns Svenska institutet som har till uppdrag att långsiktigt öka Sveriges attraktionskraft. Ett sätt som detta sker på är att institutet har ledarskapsprogram som innebär att stipendier delas ut till framtida makthavare och företagsledare i olika länder. Dessa får sedan en möjlighet att komma till Sverige. Systemet med stipendier behöver nyttjas fullt ut. Sverigedemokraterna vill att Svenska institutet ges

i uppdrag att ta fram en förteckning över vilka länder som bör prioriteras när det kommer till dessa urval.

Svenska institutet bedriver även olika former av ledarskapsprogram. Det är värt att uppmärksamma några av dessa goda exempel som visar vad Sverige kan bidra med på den internationella arenan. Ett av dessa program är She Leads där man aktivt verkar för främjandet av framtida kvinnliga ledare i Saudiarabien och deras relationer till motparterna här i Sverige. Just fokuset på jämställdhet är extra viktigt i MENA-länderna, och dessa program bör kunna utvecklas så att jämställdhet kan spridas till de regioner där det verkligen är en bristvara. Detta är verkligen att prioritera jämställdhetspolitik i rätt områden och borde vara en självklarhet för en regering som har en hög profil i jämställdhetsfrågorna.

Herr talman! I utgiftsområde 5 ingår även myndigheten Inspektionen för strategiska produkter, som kontrollerar krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. Produkter med dubbla användningsområden är i grunden civila produkter som också har ett militärt användningsområde. Sverige tillverkar, utvecklar och exporterar många produkter som faller under kontroll eftersom vi är ett högteknologiskt land med stor export.

Detta gör att vi också kan ha en egen försvarsindustri och att vi kan förse andra demokratier med krigsmateriel så att de kan försvara sig. Det är något som har blivit alltmer nödvändigt i en värld med många aggressiva diktaturer. Denna industri är något att vara stolt över, och det ger Sverige ett unikt inflytande i världen. Men det innebär också ett ansvar att upprätthålla en hög kontroll av dessa produkter.

Det är därför av stor vikt att kontrollen kontinuerligt följs upp och att kritik som riktats mot hur kontrollsystemet fungerar följs upp. En av dessa frågor är efterkontroll, där regeringen varit mycket senfärdig. Ett system för efterkontroll är nu flera år försenat. Sverigedemokraterna har vid flera tillfällen i kammaren påpekat att ett system för efterkontroller omedelbart behöver införas så att krigsmateriel inte riskerar att komma på avvägar. Ett sådant system är ännu inte infört trots att en helt enig riksdag vill införa detta system. Detta är djupt anmärkningsvärt.

Herr talman! Ett utgiftsområde som utgiftsområde 5 omfattar en mycket liten del av den totala statsbudgeten men ska inte underskattas. Inom detta område finns många satsningar som kan ge mångdubbelt i utbyte om de rätta prioriteringarna görs. Likaså finns det en stor risk för att Sveriges anseende utomlands skadas om felaktiga prioriteringar görs eller om satsningar kraftigt försenas alternativt uteblir. På en del områden i utgiftsområdet har så varit fallet, och jag hoppas att den nytillträdda regeringen kan undvika att upprepa de misstag som tidigare har begåtts.

Anf. 17 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Det här är en lite speciell debatt, får man väl säga. När det gäller utgiftsområde 5 Internationell samverkan finns det tre reservationer från Centerpartiet, Vänsterpartiet och Liberalerna om politikens inriktning. I övrigt finns det inget annat än att några av partierna avstår. Men de flesta partierna bildar majoritet för utskottets förslag i betänkandet. Jag noterar att Moderaterna, Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna, Socialdemokraterna och Miljöpartiet står bakom propositionen och betänkandet.

Prot. 2021/22:38

1 december

*Internationell
samverkan*

Herr talman! Det låter inte riktigt så när man lyssnar till debatten. Det är en lite speciell situation. Från Centerpartiets sida deltar vi inte i själva budgetbeslutet. Vår budget föll när det röstades i förra veckan. Därför kommer vi att avstå i voteringen, om det nu blir någon votering i det här läget.

Herr talman! Vi hade ändå önskat att vi hade fått ökade anslag för gränscenterverksamhet för att stärka Norden. "Post pandemin" och med de erfarenheter som vi har haft vill vi arbeta för att öka möjligheten att bygga gemensamma arbetsmarknader i våra nordiska gränsområden. Där behöver vi göra särskilda insatser, och vi tycker att vi borde ha tillfört medel till detta. Vi tycker också att Sverige borde ha lyft detta med våra nordiska grannar för att de skulle göra likaledes och därmed starta en riktig återuppbyggnad av de gemensamma gränsområdena, som är så viktiga för många människor.

Herr talman! Den liberala världsordningen är inte utan brister. Men den har likväl skapat välbefinnande, stabilitet och möjligheter för världens stater, för oss, att lösa gemensamma utmaningar. Därför ser vi fortfarande att den är värd att kämpa för, och det måste vara en kärna för svensk utrikespolitik att försvara och främja den liberala demokratin. Det innebär en utrikespolitik som står upp för mänskliga rättigheter, som stöttar rättsstatsuppbyggnad, som motverkar korruption, som stärker kvinnors rättigheter och möjligheter och som stärker samarbete med andra liberala demokratier.

Detta går hand i hand med en politik för utvecklingssamarbete som står upp för enprocentsmålet, med en handelspolitik som främjar frihandel och med en säkerhets- och försvarspolitik som innebär att Sverige tar ett större ansvar för vår och våra samarbetspartners gemensamma säkerhet.

I en tid med nya utmaningar i form av växande förtryck i världen, fler auktoritära ledare och färre demokratiska länder måste Sverige vara en tydlig röst för den liberala demokratin. Det är ett viktigt kännetecken, apropå vad som sas tidigare, för den svenska profilen internationellt. Om den bilden skulle skadas skulle Sverige bilden verkligen skadas. Därför är det oerhört viktigt att stå upp för just den liberala demokratin.

Det är många som försöker underminera den. Ryssland, vår stora granne, har erkänt goda kunskaper också på just detta område. Det handlar om att landet använder hela sin verktyglåda med alla politikområden och kan fokusera i akt och mening att destabilisera andra länder, framför allt med fokus på liberala demokratier.

Därför är det viktigt att Sverige i vår internationella politik inte talar ett språk när vi handlar, ett annat i diplomatin och ett tredje i säkerhetspolitiken. Också vi måste använda hela vår verktyglåda för att bygga säkerhet och bygga arbetet för våra mål: att värna vår liberala demokrati.

Från Centerpartiets sida har vi lyft fram att vi bör stärka våra Rysslandskunskaper. Det center som har bildats är bra, men vi tycker att vi borde påbörja en process för att i dialog med Nato inrätta ett Nato Centre of Excellence för Rysslandskunskap i Sverige.

Herr talman! Bland de auktoritära strukturerna och staterna är det inte bara Ryssland som utmanar oss. Kina säger sig vara en demokratisk diktatur – en spännande konstitutionell kommentar! Också denna diktatur har rollen som strategisk aktör över hela fältet. Det är synligt också i vår del av världen.

Vi ser en tydlig konflikteskalering i Syd kinesiska havet och kinesiska militära, diplomatiska och ekonomiska påtryckningar mot Taiwan. Därför tycker vi i Centerpartiet att det är viktigt att vi understryker behovet av att respektera FN:s havsrättskommission och permanentar skiljedomstolens beslut från 2016 att de kinesiska anspråken i Syd kinesiska havet saknar laglig grund. Det är viktigt också för det som händer i Sveriges närområde, i Arktis, att vi kan hävda havsrättens principer.

Vi pekar naturligtvis också på dem som har gripits av auktoritära ledare och diktaturer. Vi nämner Gui Minhai och Dawit Isaak, där tyst diplomati inte har nått framgång. Vi vet att det finns en särskild grupp som tittar på deras fall, men det är viktigt att inte glömma bort dem av det skälet. Det är viktigt att fortsatt lyfta kraven på att de ska släppas fria.

Herr talman! Varje människas rätt till sin kropp och sin hälsa, inklusive sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter – med andra ord SRHR –, rätten till ägande och självbestämmande och inte minst rätten till inflytande och makt i samhället, är oerhört viktiga. Det borde vara självklart om man har ett liberalt angreppssätt på feministisk politik.

Centerpartiet tycker att det är viktigt att Sveriges utlandsmyndigheter får ett tydligt uppdrag att jobba med dessa frågor, med jämställdhet och hbtqi-personers rättigheter och med minoriteters möjligheter.

Jag har nyss samtalat med företrädare för oppositionen i Belarus. Dessa kontakter tydliggör vikten av att stötta de grupper som vill vara aktörer för demokrati och för mänskliga rättigheter. De ska ha vårt stöd; det måste vara ett tydligt uppdrag.

Jämställdhet är såväl ett mål i sig som en förutsättning för att kunna utrota fattigdom och ofrihet i världen. Därför är det viktigt att bekämpa antiliberala och traditionella värderingar, som i många samhällen cementerar just patriarkala strukturer.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 1 under punkt 2.

Anf. 18 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Vi debatterar i dag statens budget. Men det är inte regeringens budget vi debatterar, utan Moderaternas, Kristdemokraternas och Sverigedemokraternas ändring av regeringens budget, vilken genomsyras av nationalkonservativa värderingar.

Hur blev det så här? Vems fel är det här? Jag skulle säga att det är Centerpartiets fel att det blev så här. Och det är viktigt att påminna sig om att detta är tredje gången på sju år som Centerpartiet är med och faller regeringens budget och skapar politiskt kaos i Sverige. Det visar på att det har blivit en del av Centerpartiets dna att skapa kaos och inte ta politiskt ansvar.

År 2014 hade Centerpartiet och Alliansen förlorat makten. Statsminister Fredrik Reinfeldt avgick direkt på valnatten. Han såg vartåt det barkade. Alliansen var mindre än Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Men det centerpartistiska suget att sätta käppar i hjulet för en nyttillträdd S-MP-regering var för stort, så allianspartierna gick ihop och lade fram en gemensam budget. Det var en budget som Sverigedemokraterna kunde rösta på om de ville ha högerpolitik. Och så blev det.

Regeringens budget föll, och Stefan Löfven meddelade att nyval väntade. Han behövde bara vänta in tremånadersregeln från tillträdet, så

skulle nyval utlysas. Först då nyktrade borgerligheten till, och decemberöverenskommelsen blev lösningen för att minoritetsregeringar skulle få igenom sina budgetar även under resten av mandatperioden.

Nästa gång centerpartisterna var i farten var efter valet 2018. De satte upp en massa röda linjer och kunde inte bestämma sig för om de skulle gå åt höger eller vänster, utan de letade febrilt efter den breda mitten i svensk politik. Annie Lööf fick till och med själv uppdraget att sondera, men ingen mitt gick att hitta. Under dessa höstdagar saknade Sverige regering. I stället sköttes statens verkställande verksamhet av en övergångsregering med S och MP med mycket begränsat mandat.

Mandatet var så begränsat att när övergångsregeringen enligt lagen blev tvingade att lägga fram en budget bestämde man sig för att lägga fram samma budget som året innan, även om det innebar att vi skulle fira Bergmanåret ytterligare en gång. Ordförandeskapet i Nordiska rådet, som redan var avslutat och hade skickats vidare till nästa land, skulle det också avsättas pengar till för ännu ett år. För att tydliggöra allt detta fick budgeten en trist grå färg, som inte alls stämde överens med sina företrädares glada färger.

Vänsterpartiet deklarerade att vi inte tänkte lägga fram någon egen budget i detta skakiga politiska läge. Men de borgerliga oppositionspartierna kunde inte hålla sig och lade fram var sitt budgetförslag som var betydligt mer långtgående än regeringens sparsmakade förslag. Moderaterna och Kristdemokraterna gick till och med så långt att de lade fram ett gemensamt förslag – allt för att locka Sverigedemokraterna att rösta på just deras förslag.

Trots att Centerpartiet var inne i intensiva förhandlingar med regeringen S-MP kunde man inte låta en teknokratbudget gå igenom. I stället lät man Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna ännu en gång skapa kaos. Detta var ju inte deras fel – man följde ju bara praxis.

Så är vi framme vid 2021. I förrgår fick Sverige till slut sin första kvinnliga statsminister i Magdalena Andersson, och i går kunde en ny regering tillträdas. Men sin budget fick man inte igenom. Det hade Centerpartiet bestämt sig för. I stället släpptes en budget som förhandlats med Sverigedemokraterna igenom. För första gången fick ett rasistiskt parti makten över en svensk budget, detta trots att man denna gång fick lägga sig i fullständig spagat på samma superkaosonsdag för en vecka sedan. Och detta, försöker man febrilt hävda, var praxis.

Det kallar Kerstin Lundgren för en tydlig röst för liberal demokrati. Jag är lite mer tveksam till att det är det. För även om herr talmannen försöker lägga skulden på Sveriges minsta parti, Miljöpartiet, är sanningen den att Centerpartiet är det parti som gång på gång kastar Sverige in i politiskt kaos. Förlorarna blir alltid det svenska folket. Men det bryr sig inte Europas rikaste parti om, för de följer praxis – sin egen praxis.

I detta utgiftsområde upprätthålls i alla fall något slags praxis. Förslaget från det blåbruna gänget i M, SD och KD är i alla fall exakt samma som regeringens. Det är bra att ni har lite sunt förnuft när det kommer till att betala medlemsavgifter till internationella organisationer och andra saker som finns i detta utgiftsområde.

Ryssland är i dag ett säkerhetspolitiskt hot, först och främst mot alla i Ryssland som motsätter sig styret i Kreml och som inte passar in i det samhälle som Putin vill bygga. För ryska hbtq-personer, feminister, ur-

folksföreträdare, miljörelser och vänsteraktivister är den egna regimen ett dagligt säkerhetshot. Rysslands imperialistiska politik utgör ett direkt hot mot befolkningen i deras grannländer, mot Ukraina, Georgien, Belarus, Moldavien och länderna i Centralasien. I tredje hand utgör Putins regim ett säkerhetspolitiskt hot mot Sverige, ett hot som ska tas på allvar.

Om Ryssland utvecklas i mer demokratisk riktning kommer det att utgöra ett mindre säkerhetspolitiskt hot. Därför behöver den ryska oppositionen – inte några partier eller så utan den riktiga, modiga opposition som består av hbtq-aktivister, feminister, människorättsförsvarare och miljörelser – omvärldens stöd. De hotas nu av att terrorstämplas och blir kallade utländska agenter. Att stödja dem är att stödja en demokratisk utveckling i Ryssland och förbättra säkerheten för omvärlden.

I år har regeringen presenterat en bra satsning för utökat stöd till den ryska oppositionen, ett förslag som Vänsterpartiet har fört fram i flera år. Det enda felet i satsningen är att man har slängt in ordet cybersäkerhet mitt i en uppräkningslista av viktiga saker. Även om cybersäkerhet är en viktig fråga som med största sannolikhet kommer att växa och bli större i framtiden får inte detta fokus gå ut över stödet till den ryska oppositionen, oberoende journalistik och det ryska civilsamhället. Anslaget bör därför även fortsättningsvis fokusera på det viktiga mellanfolkliga utbytet, stödet till Ryssland och samarbetet i Östersjön.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till Vänsterpartiets reservation nummer 2. Notera också vårt särskilda yttrande när det gäller budgeten, då vi anser att budgeten är en helhet som inte ska brytas upp i enskilda delar.

Anf. 19 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Det var nästan omöjligt att inte hörsamma den vädjan som vi alla kunde höra i Håkan Svennelings allmänna uttalanden om budget och historia här i kammaren. För även om vi pratar internationellt samarbete, herr talman, noterade jag att majoriteten av ledamoten Svennelings inlägg inte handlade om det utan om någonting helt annat.

Som jag uppfattade det, herr talman, handlade det om att Håkan Svenneling hade hoppats på att man genom ett avtal med Socialdemokraterna och Miljöpartiet sent tisdag kväll, ett avtal som han förmodligen var med och förhandlade fram och godkände, skulle ha ett regeringsunderlag tillsammans med Centerpartiet. Det får ju Vänsterpartiet drömma om, herr talman, men när jag hör hur Håkan Svenneling argumenterar framgår det ganska tydligt att det är väldigt långt borta.

Jag kan inte se att Håkan Svenneling gav några exempel på att man skulle hitta en gemensam lösning eller att det var de liberala värdena som ledamoten Svenneling och Vänsterpartiet stod upp för. Okej, jag hörde om Ryssland där på slutet. Det var möjligen en liten koppling till att Ryssland har en gammal historia i Håkan Svennelings parti.

Anf. 20 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Kerstin Lundgren är alltid fri att ta repliker på mig. Jag har inget behov av att söka dem. Jag konstaterar dock att precis som talmannen eller Annie Lööf håller presskonferenser kan även jag använda min tid i Sveriges riksdags kammare till att förklara vad jag tycker är fel, och jag tycker inte att det är Sveriges minsta parti som bär ansvar för det politiska kaos vi hamnat i.

Jag tycker att det ansvaret ligger på Centerpartiet. Det beror på att man har lagt sig i fullständig spagat, pekar åt alla håll och försöker hålla sig till någon praxis på ett sätt som gör att ingen förstår vad man håller på med. Det är därför jag vill använda min tid till att förklara varför jag tycker att Centerpartiet har ett ansvar att stå upp för att ett rasistiskt parti inte ska få vara med och förhandla budgeten i Sveriges riksdag. Men detta har man nu lyckats åstadkomma genom att agera på det sätt man gjort.

Vänsterpartiet tecknade ett avtal, som Kerstin Lundgren var inne på, dagen innan statsministeromröstningen. Vi har länge varit väldigt tydliga mot socialdemokratin med att man behöver förhandla med oss för att få våra mandat, och det fick vi. Vi fick till en pensionärsöverenskommelse, ett novemberavtal, en Nooshipeng till pensionärerna på riktigt stora belopp. Upp till 1 000 kronor kommer Sveriges pensionärer att kunna få i slutet av nästa år. Det är jag otroligt stolt över. Därför var jag också beredd att trycka gult och släppa fram Magdalena Andersson som Sveriges första kvinnliga statsminister.

Men jag var också beredd att rösta på ett sätt som ledde till att även budgeten gick igenom. Det skiljer Vänsterpartiet från Centerpartiet i det här läget.

Centerpartiet har däremot ställt upp en massa regler som i politiska sammanhang är helt absurda. Min utgångspunkt som politiker är att jag inte har egen majoritet utan måste förhandla med andra partier. Jag har bestämt en sak, nämligen att jag inte förhandlar med Sverigedemokraterna. Men jag är beredd att förhandla med alla andra ledamöter i utrikesutskottet, och det är jag beredd att göra varje dag i frågor där vi har gemensamma intressen.

Bestämmer man sig på förhand för att vissa inte får prata med varandra – liberaler och moderater ska inte få förhandla med varandra, för då kommer inte jag att göra upp med dem – sätter man sig verkligen på pottkanten.

Anf. 21 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Det är spännande! Jag hör att Håkan Svenneling är nöjd över att han har förhandlat med Socialdemokraterna och Miljöpartiet, alltså med regeringen. Men han är också kritisk till att han inte skulle få förhandla. Vem är det som har hindrat honom att förhandla? Han har uppenbarligen varit framgångsrik. Jag gratulerar till framgången att ni har förhandlat, Håkan Svenneling. Sedan är det väl upp till varje parti att göra precis på samma sätt och bestämma vilka man vill förhandla med.

Herr talman! Jag hörde nästan Håkan Svenneling säga att om man inte hade lyckats i tisdags kväll hade han förmodligen varit beredd att rösta rött till statsministern. Men han hade inte röstat grönt till budgeten, utan då hade budgetbeslutet den onsdagseftermiddagen blivit precis samma som den budget han nu har. Då hade han kanske också tillsammans med Moderaterna, Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Miljöpartiet stått bakom budgeten på utgiftsområde 5.

Anf. 22 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Kerstin Lundgren kan försöka leva i parallella världar, men faktum kvarstår. Det var att Centerpartiet fällde regeringens budget som gör att vi nu står med en budget förhandlad med Sverigedemokraterna. Vänsterpartiet förhandlade inte budgeten. Vi följde Centerpartiets

alla regler. Men ni blev så jävla förbannade på att vi bjöds in i värmen att ni inte kunde låta bli att lägga er i fullständig spagat, Kerstin Lundgren. Det tycker jag är vad som händer i onsdags.

Vänsterpartiet har en lång tradition av att samarbeta med Centerpartiet i andra nordiska länder. Vi styr 22 kommuner i Sverige tillsammans med Centerpartiet. Men här, i Sveriges riksdag, har ni bestämt er: Ni ska banne mig inte samarbeta med Vänsterpartiet.

Det är helt okej för mig. Ni får absolut göra det valet. Men ni måste ha någon form av stringens i ert agerande gentemot en regering. Nu har ni verkligen lyckats med att skapa politiskt kaos i Sverige, och det tänker jag stå i denna talarstol och deklarerar om och om igen. Det är ni som bär ansvaret för det här kaoset.

(TALMANNEN: Jag vill uppmana Håkan Svenneling att uttrycka sin upprördhet utan svordomar i kommande inlägg.)

Anf. 23 LARS ADAKTUSSON (KD):

Herr talman! Den rödgröna farsen fortsätter. Det är beklagligt att höra detta. Det är inte vad Sverige eller svenska väljare behöver. Jag tror att vi blir allt fler som ser fram emot september nästa år, när vi får en ändring på detta pågående spel.

Herr talman! Det må i sammanhanget inte vara några stora summor som ryms inom utgiftsområde 5, som vi i dag debatterar. Sett till hela budgeten är 2,2 miljarder kronor ett blygsamt belopp. Men i substans är verksamheten inom utgiftsområdet Internationell samverkan av väsentlig betydelse. Som det heter i propositionen handlar det om att säkerställa Sveriges intressen i förbindelse med andra länder.

Med den oro och instabilitet som råder i vår omvärld är det centralt att vi från svenskt håll tar vår del av ansvaret för säkerhet och fred. Sverige ska stödja och aktivt bidra till insatser inom fredsfrämjande, säkerhetsfrämjande och konfliktförebyggande verksamhet. I första hand gör vi detta genom att stödja och aktivt bidra till det multilaterala arbetet i EU, Nato, OSSE och FN.

Herr talman! Kristdemokraterna står för en värderingsbaserad utrikespolitik. Det är en politik som syftar till att stärka fred och demokratisk utveckling och som i förlängningen bidrar till förståelse, försoning och mänskliga rättigheter. Kristdemokratisk utrikespolitik är i grunden ett uttryck för att vi alla har ett ansvar för vår nästa. Människovärdet är universellt och får aldrig förminska utifrån etnicitet eller geografiska gränser.

Utrikespolitiken ska vidare främja frihandel. Frihandel och marknads ekonomi är vägen till ökat välstånd – redskapet för att lyfta människor och samhällen ur fattigdom.

Samtidigt bör de internationella handelsavtalen i större utsträckning användas som politiska påtryckningsmedel mot de hårdföra och auktoritära regimer som systematiskt kränker mänskliga rättigheter.

Med de här principerna som grund ska utrikespolitiken främja svenska intressen i världen. Sverige ska vara en aktiv aktör inom de internationella samverkansorgan där vi verkar, från de nordiska till de globala.

Herr talman! I utskottets betänkande konstateras att internationellt samarbete är en förutsättning för att få genomslag för Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik. Den centrala arenan för svensk utrikespolitik är och för-

blir Europeiska unionen. EU:s styrka ligger i den gemensamma värdegrunden och i en, som det har visat sig, historisk förmåga att överbrygga motsättningar och bidra till fred.

Att EU:s medlemsländer talar med en röst i utrikespolitiken är avgörande. Utan enighet blir Europas länder aktörer i marginalen. Utan ett närmare utrikespolitiskt samarbete minskar Sveriges möjligheter att göra skillnad.

Agerar inte EU agerar någon annan. I avsaknad av en gemensam europeisk politik har vi allt oftare sett hur autokratier som Ryssland, Kina och Turkiet flyttat fram positioner när det gäller geopolitiskt inflytande. Detta har vi inte minst sett i Mellanöstern. Därmed försvagas arbetet för demokratiska reformer och mänskliga rättigheter, vilket vi ser runt om i världen i länder som Syrien, Iran, Belarus och Venezuela, för att bara nämna några exempel.

Herr talman! Med grundläggande värderingar om människovärde och mänskliga rättigheter får svensk utrikespolitik aldrig kompromissa. När de värderingarna i dag utmanas av diktaturregimer och militant islamism är det mer angeläget än någon gång tidigare att gemensamt med andra bygga fred och säkerhet. Detta gör vi inom ramen för EU, och det gör vi genom att stärka banden till våra nordiska och baltiska grannar. Men vi gör det också genom att fördjupa de transatlantiska relationerna och samarbeta med de västliga demokratiernas försvarsallians.

Natosamarbetet är sedan länge centralt för både vår egen och Europas säkerhet. Kristdemokraterna förväntar sig att regeringen agerar med anledning av att det nu finns en majoritet i riksdagen för en svensk Natooption.

Som parti står vi fast vid att Sverige så snart som möjligt ska ansöka om fullt medlemskap i försvarsalliansen. Det är, som Natos generalsekreterare har klargjort, en avgörande skillnad mellan medlemskap och partnerskap.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 24 JOAR FORSSELL (L):

Herr talman! Personligen är jag mer upprörd över ofrihet i världen än över vem som talar med vem i Sveriges riksdag. Jag ska försöka att uttrycka denna upprördhet över ofriheten utan att svära.

Från Liberalernas sida har vi haft ett eget budgetförslag, som har fallit. Därför kommer vi inte att yrka bifall till något i det avseendet. Vi har dock en reservation som gäller politikens inriktning. Vi yrkar bifall till reservation 3 under punkt 2.

Vi menar att målet för all svensk utrikespolitik måste vara demokrati och mänskliga rättigheter. Mänskliga fri- och rättigheter och demokrati är ju växelverkande; det går inte att ha det ena utan det andra. Det går inte att ha demokratiska fria val utan organisationsfrihet eller yttrandefrihet. Utan äganderätt och rätt att bestämma över den egna kroppen kan man inte ha välstånd eller mänskliga rättigheter. Därför är yttrandefrihet, äganderätt, rättsstat och sådant som följer därefter – frihandel, rätten till abort samt demokrati – helt och hållet sammanlänkade. Detta måste vara fokus för utrikespolitiken.

Detta betänkande handlar ju om samarbete och relationsbyggande i världen. Vi tror att det viktigaste för Sverige är att vara en tydlig och öppen

aktör i det europeiska samarbetet samt att bygga nära och djupa diplomatiska relationer med demokratier i delar av världen som ligger utanför Europeiska unionen, till exempel med USA eller med demokratin Taiwan. Oavsett var i världen man befinner sig ska Sverige finnas där och bygga djupa relationer för att vi som är demokratier ska arbeta för fred och frihet tillsammans.

Herr talman! Det var intressant att lyssna på Kristdemokraterna tidigare. Det talades om en värderingsbaserad utrikespolitik. Det är nämligen något som även Liberalerna vill se. Det är ett ord som används av regeringen i vårt baltiska grannland Litauen. De använder sig av termen värderingsbaserad utrikespolitik för att beskriva en utrikespolitik där man rakryggad står upp för de demokratiska värderingarna, oavsett vilket motstånd man möter. Man står upp för demokratiska värderingar, som yttrandefrihet, som ägandefrihet och som rättsstat. Oavsett om man möter ett Kina som försöker mobba en till tystnad eller ett Ryssland som använder sig av hybridkrigföring för att få tyst på ens demokratiska strävan står man rakryggad upp för demokratin.

Det är något som vi liberaler skulle vilja att också Sverige gjorde, att vi trots Kinas mobbarfasoner och trots påtryckningar stod upp mycket tydligare för och hade djupa diplomatiska förbindelser med till exempel Taiwan.

Herr talman! Liberalerna är dock ett parti som även står för en feministisk utrikespolitik. För oss finns det ingen skiljelinje mellan en värderingsbaserad och en feministisk utrikespolitik. Tvärtom ser vi att det går hand i hand. Rätten över den egna kroppen är det som ger oss yttrandefrihet och organisationsfrihet, att vi bestämmer över oss själva.

Rätten över den egna kroppen gör också att aborträtten är otroligt viktig, och den måste gälla var man än är i världen. Sexuella och reproduktiva rättigheter är en prioritering för oss. Och den feministiska utrikespolitiken är en prioritering för oss. Det handlar om deltagande i samhället och demokratin fullt ut men också om rätten till den egna kroppen. Vi menar att abort måste erkännas som en mänsklig rättighet.

Feminismen kan såklart inte stanna utanför Sveriges gränser. Vi måste också ha en feministisk inrikespolitik. Därför responderar Liberalernas engagemang för att aborträtten ska erkännas som mänsklig rättighet utrikes också mot vårt krav på att aborträtten ska skrivas in i svensk grundlag. Den får aldrig kränkas, oavsett var i världen det gäller.

Herr talman! En annan sak som går hand i hand med den värderingsbaserade utrikespolitiken är att verka för hbtqi-rättigheter i hela världen och i all vår utrikespolitik. Det är, återigen, en hörnsten i vår demokrati att respektera mänskliga rättigheter och minoriteters rättigheter. Oavsett om det är religiösa, etniska, kulturella eller för den delen sexuella minoriteters rättigheter, eller vad det nu kan vara, behöver demokratier som Sverige och våra allierade – jag har nämnt USA, Taiwan, europeiska länder, och det finns många fler – tillsammans stå upp för en värderingsbaserad utrikespolitik. Vi får inte vika oss när diktaturer får mer makt, när till exempel Kina ägnar sig åt att försöka pressa oss att göra någonting annat.

Herr talman! Det här betänkandet handlar om våra relationer. För mig är det helt bärande att om man ska ha en tuff och rakryggad politik gentemot Kina och Ryssland behöver man också ha goda relationer i grunden. Därför är det viktigt att Sverige inte bara talar om sin utrikespolitik vad

gäller regimerna i Kreml eller Beijing utan också ägnar oss åt att bygga mellanmännsliga relationer mellan svenskar och kineser och mellan svenskar och ryssar. Vi ska se till att ha goda relationer, så att vi har en god grund att stå på också när vi bedriver en offensiv utrikespolitik.

Herr talman! Vi nämner ett antal saker i vår reservation som är en del av detta med en värderingsbaserad och feministisk utrikespolitik. En sådan sak är att svenska ambassader utomlands måste få vara frizoner för människor som är antingen förtryckta eller förföljda eller som arbetar för demokrati och mänskliga rättigheter i sina länder; det går ju ofta hand i hand.

En annan sådan sak är att diktaturer måste slängas ut ur FN:s råd för mänskliga rättigheter. Det är horribelt att länder som själva misshandlar sina folk får sitta med i FN:s råd för mänskliga rättigheter.

En tredje sådan sak är att Sveriges arbete behöver intensifieras när det gäller att få de personer som sitter fängslade utomlands, till exempel Gui Minhai och Dawit Isaak som har nämnts tidigare i debatten, frikända. Regeringens arbete för att få dem frikända behöver underkännas, för de är inte fria. Och då behöver det arbetet intensifieras.

Där vill jag, återigen, lägga till det som betänkandet handlar om och som är otroligt viktigt: relationer. Här i Sverige är det naturligt att debatten handlar om de svenska personer som sitter i olika fängelser utomlands, på grund av sin kamp för rättigheter, mänskliga rättigheter och demokrati. Men det finns andra människor från andra demokratiska länder i liknande situationer. Återigen handlar arbetet inte bara om vad Sverige gör utan också om vad vi gör tillsammans med andra. Vi tror att det här behöver intensifieras och att vi i högre grad behöver kroka arm med andra demokratier.

Herr talman! Vi menar sammanfattningsvis att demokratin måste vara det överordnade målet. Vi får aldrig ge vika när andra länder pressar på för att vi ska vika oss vad gäller mänskliga rättigheter. Och vi behöver intensifiera det arbetet. Därför yrkar jag bifall till vår reservation.

Anf. 25 KENNETH G FORSLUND (S):

Herr talman! Det är inte lätt att vara väljare och förstå vad som händer i Sverige och svensk politik just nu eller vad det är för budget som egentligen debatteras och beslutas om här i riksdagen.

När man lyssnar på Markus Wiechel från Sverigedemokraterna handlar den här debatten bland annat om regeringens tillkortakommanden men inte särskilt mycket om Sverigedemokraternas alternativ. När man lyssnar på Kerstin Lundgren handlar debatten om Socialdemokraternas, Moderaternas, Sverigedemokraternas, Kristdemokraternas och Miljöpartiets gemensamma förslag. När man lyssnar på Vänsterpartiet och Håkan Svenneling handlar debatten om statens budget fast egentligen om Moderaternas, Sverigedemokraternas och Kristdemokraternas budget. När man lyssnar på Kristdemokraterna och Lars Adaktusson är det en beskrivning som i alla fall är träffande, även om jag inte håller med om den, av det här som en rödgrön fars. Och Liberalernas Joar Forssell beskriver väldigt hur Liberalerna ser på det här budgetområdet. Det finns mycket i det han sa som jag tror att många av oss håller med om i grunden. Det är inte lätt att vara väljare och förstå vad det här handlar om.

Det är uppenbart att det var långa förhandlingar mellan Moderaterna, Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Liberalerna för att de skulle

komma fram till ett alternativ till den budget som Socialdemokraterna och Miljöpartiet har lagt fram. Liberalerna hoppade av. Jag ska inte uttala mig om i vilket skede av förhandlingarna, för det har jag inte kunskap om. Men de hoppade av.

Till slut, på övertid får man nog säga, lade Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna fram ett nytt förslag, en ny budget, en annan budget, som de vill framställa det. Övertiden pågick till och med efter att finansutskottet hade haft sitt möte och då förslagen egentligen borde ha lagts på bordet. Jag vet inte om det är ett uttryck för en ny sorts arbetslinje, att jobba på övertid i riksdagen och i utskotten. Sedan har det fortsatt. Övertiden har fortplantat sig till att bli extra möten i, tror jag, i stort sett samtliga utskott här i riksdagen för att hantera det förslag som för en vecka sedan vann majoritet här i riksdagen vad gäller ramarna för budgeten. Det handlar alltså om hur mycket pengar som ska spenderas inom respektive politikområde.

Är det då stor skillnad? Det får var och en få göra sin bedömning av. Det handlar om 20 miljarder kronor. För den enskilde är det utan tvekan mycket pengar, oavsett om de förvaras i madrassen, på bankkontot eller hos Swish, men i en statsbudget är 20 miljarder kronor inte särskilt mycket pengar. Det är en statsbudget som omfattar totalt 1 137 miljarder kronor. Det gör att det som Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna säger sig vara överens om är ungefär 1,75 procent av statsbudgeten.

Ja, de är överens om dessa 1,75 procent av statsbudgeten. Det handlar om hur de vill förändra ramarna, som vi säger här, alltså hur mycket man spenderar på respektive utgiftsområde. Men när vi kommer till utgiftsområdena spricker det upp. Då är man inte överens längre, i vart fall inte på området Internationell samverkan.

I sina så kallade särskilda yttranden slår de tre partierna fast följande text, som finns i yttrandena från respektive parti: Det ”föreslås ingen gemensam inriktning för utrikespolitiken i budgetförslaget för dessa partier”. Detta är inte min beskrivning av det moderata, sverigedemokratiska och kristdemokratiska budgethaveriet eller budgetalternativet, utan det är deras egen beskrivning. De har ingen gemensam politik på det här området.

Fru talman! Det går faktiskt inte att styra Sverige på ett ansvarsfullt sätt på det här sättet.

I budgetbesluten 2018 hade vi en likartad situation. Det beskrevs som en servettskiss som ställdes mot en omfattande budget från regeringen. Nu har vi en situation med ett budgetalternativ som är ännu vagare och svagare. Det finns alltid en risk med att ta till kraftord och överord, för det kan gå inflation i dem. Men om det som fick majoritet 2018 var en servettskiss, vad ska man då kalla detta? Ja, inte ens en servettskiss, får väl bli slutdomen.

Vi ska inte överdriva skillnaderna i svensk politik, i synnerhet inte när det gäller utrikespolitiken. Det är en av mina käpphästar som ordförande i utrikesutskottet. Det är viktigt att vi håller ihop. Det gynnar vårt lands säkerhet. Det gör vi på väldigt många områden inom utrikespolitiken, även om det också finns skiljelinjer. Men att i den här budgetprocessen göra gällande att det skulle vara enorma skillnader mellan det som i förra veckan fick majoritet i riksdagen vad gäller ramarna och det som har lagts fram i ett gediget arbete från regeringen vore ändå att överdriva.

Det är, fru talman, ett ganska svagt oppositionsalternativ som vi ser ställas mot regeringens budget. Det är en påtaglig glädje i de tre partier som har kommit överens om detta – särskilt i ett av dem, som upplever att de nu äntligen har kommit in i värmen. Det kanske inte behövdes så mycket värme för att de skulle känna så, men de är väldigt långt från att utgöra ett seriöst regeringsalternativ för Sverige.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 26 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Låt mig börja med att säga att jag tycker att det är beklagligt och väldigt tråkigt att Socialdemokraterna tonar ned hur allvarligt det är att vi har fått en budget som Sverigedemokraterna har varit med och förhandlat och som dessutom antas av Sveriges riksdag.

Man kan, som Kenneth G Forslund, tala i rena ekonomiska termer och hitta att skillnaden är någon liten promille, men politiskt är ju detta jätteallvarligt för Sverige. För att använda Kerstin Lundgrens ord är det otroligt problematiskt ur den liberala demokratins perspektiv.

Här ser vi tydligt att nationalkonservativa värderingar får genomslag i en budget som Socialdemokraterna ska sitta och administrera. Jag tycker att det är bedrövligt. Jag tycker inte att man ska spela ned det på det sätt som Kenneth G Forslund, Magdalena Andersson eller den tillträdande finansministern gör.

Det är ändå uppenbart att Kenneth G Forslund har lyssnat på den här debatten. I går satt jag här inne i kammaren och lyssnade på regeringsförklaringen. En av de saker som jag då funderade på var varför den feministiska utrikespolitiken inte nämndes i regeringsförklaringen.

Anf. 27 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Jag kan principiellt hålla med om det väldigt allvarliga i att dessa tre partier utformar någonting som de påstår är ett gemensamt budgetalternativ. Men som alternativ betraktat tycker jag att det är mycket skrämt – inte för att jag ogillar deras politik, för det gör jag varje dag i veckan, utan för att det är ett illa genomarbetat förslag som det inte går att styra landet på. Det är illavarslande. Om detta ska vara ett regeringsalternativ som möjligen ska få majoritet i nästa val eller få möjlighet att styra efter nästa val har jag värderingsmässigt precis samma kritik som Håkan Svenneling.

Att man över huvud taget ger sig in på att förhandla budget med Sverigedemokraterna är naturligtvis väldigt allvarligt. Det finns inslag av just den politik som varken jag eller Håkan Svenneling vill se. Men samtidigt måste vi vara ärliga: Sett till hur mycket pengar det handlar om är det en väldigt liten framgång för de här tre partierna. Om det tog så här lång tid för dem att på övertid få fram någonting som är 1,75 procent av statsbudgeten vet jag inte riktigt hur det ska gå till när de ska få ihop en hel statsbudget, om de nu skulle bli tvungna till det. Det tycker jag är det allvarliga perspektivet.

Jag vill inte spela ned de högerkonservativa politiska inslagen. Dem tar jag på stort allvar, men jag tar också bristfälligheten i deras förslag rent tekniskt på stort allvar.

Vad det gäller den feministiska utrikespolitiken och att den inte nämns i regeringsdeklarationen i går kan jag säga att jag också har noterat det. Den är inte exkluderad, men det var också en lång deklaration.

Anf. 28 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Det är mycket i det här som jag och Kenneth G Forslund är eniga om. Det är ju skälet till att vi står här nu och debatterar. Många andra utskott har fått betydligt mer absurda och klumpiga servettskissaktiga utgiftsområden serverade för sig, där de nu försöker reda upp i kaoset.

Jag tycker dock att det är allvarligt att den feministiska utrikespolitiken inte nämns i regeringsförklaringen. Jag hoppas att det blir en engångsföreteelse från regeringens sida. Det var ju nu när Socialdemokraterna är ensamma som det skulle hända så mycket positivt och gott. Att man då tappar bort det som har varit signumet i socialdemokratisk och miljöpartistisk utrikespolitik sedan man tillträdde 2014 tycker jag är väldigt tråkigt. Det fanns ju så att säga andemeningar i regeringsförklaringen som ändå drog åt det hållet, och vill vi vara välvilliga kan vi ta fasta på det. Men man borde i ett halvtimmeslångt tal av en nytillträdd statsminister ändå ha kunnat peta in att Sverige bedriver en feministisk utrikespolitik, för det är någonting att vara stolt över. Och vi är eniga i att vi är stolta över det. Det är något vi står upp och säger varje gång vi träffar internationella företrädare.

Anf. 29 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Det är ju inte så att den feministiska utrikespolitiken är avsiktligt exkluderad ur regeringsdeklarationen. Det är en lång deklaration som täcker många olika delar av politiken och vad regeringen vill göra. Jag är fullt trygg med att regeringen kommer att fortsätta att föra en feministisk utrikespolitik.

Alla sådana här deklarationer, vare sig det är regeringsdeklarationer eller utrikespolitiska deklarationer, är kompakta och innehållsrika. Det går alltid att efteråt peka på att någonting saknades. Allt får inte plats i deklarationen alla gånger. Men det viktiga är vilken politik som faktiskt förs. Vi ska fortsätta att föra en feministisk utrikespolitik med den här socialdemokratiska regeringen.

Anf. 30 LARS ADAKTUSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag förstår – eller jag tror att vi är många som förstår – att det kan vara besvärligt att hantera besvikelsen från Socialdemokraternas sida över att oppositionens budget har gått igenom. Det är inte första gången det sker. Det har skett tidigare under mandatperioden. Vi har en mandatperiod där Socialdemokraternas regeringsskicklighet har förvandlats till närmast en parodi, med tanke på att vi nu röstat om statsminister i denna kammare – vad är det? – tre eller fyra gånger. Det är nästan svårt att hålla ordning på kaoset.

Men det känns väldigt mycket som att man är en dålig förlorare när man kallar detta en servettskiss och bagatelliserar det arbete som har gjorts. Servettskiss var för övrigt den term som lanserades av Kenneth G Forslunds tidigare partiledare, Stefan Löfven. Den beskrivningen kommer alltså inte från de partier som står bakom de budgetförslagen.

Nu var det inte detta som jag i första hand tänkte ta upp med Kenneth G Forslund, utan jag tänkte ta upp de tre svenska medborgare som sitter fängslade i diktaturer eller i auktoritära länder. Motionerna på det området finns under detta utgiftsområde.

Efter snart åtta år i regeringsställning har noll hänt i de här fallen – ingenting. Dessa personer sitter fortfarande fängslade under vedervärdiga och vidriga omständigheter. Deras mänskliga rättigheter kränks. Åtminstone ett par av de här personerna har en hälsa som gör att de riskerar livet. Jag tänkte höra med Kenneth G Forslund hur han ser på misslyckandet när det gäller att få dem frisläppta.

Anf. 31 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Nej, jag är inte så besviken över att ni fick igenom era budgettramar, Lars Adaktusson. Jag är oroad. Jag är oroad över kvaliteten på det arbete som ligger framför oss och som vi ska basera resten av riksdagsarbetet på. Det är för svagt. Sedan kan jag ha synpunkter på det politiska innehållet. Jag kommer sannolikt alltid att ha synpunkter på exempelvis Kristdemokraternas politik – det hör till. Men detta behöver formuleras och läggas fram i solidare dokument än vad ni nu har lyckats göra.

Jag kan medge att jag nog också har tappat räkningen på hur många statsministeromröstningar vi har haft. Man får gå till kalendern och räkna efter.

Sedan gäller det de tre fängslade svenska medborgarna. Det är en seriös och allvarlig fråga som Lars Adaktusson tar upp och som vi allihop är engagerade i. Vi diskuterar detta återkommande i utrikesutskottet och även i andra konstellationer.

När Lars Adaktusson säger att noll har hänt kan man tro att den svenska regeringen och det svenska Utrikesdepartementet inte har gjort någonting. Så är det inte. Man jobbar med detta. Men det som framför allt måste hända är inte någonting som kan hända här i Stockholm. Det måste hända i Peking. Det måste hända i Teheran. Det måste fattas beslut där om att släppa dem fria. Det är det som vi tyvärr på sista raden är utlämnade till i dessa tre fall – jag antar att vi nu tänker på samma tre fall.

Anf. 32 LARS ADAKTUSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att den oro som Kenneth G Forslund talar om uppenbarligen inte delas av hans partiledare, statsministern, som har sagt sig vara beredd att regera på denna budget och att det inte är några större problem. Det är budskap som inte riktigt går ihop.

Jo, det måste hända saker i Stockholm, inte bara i Peking, Teheran och Asmara. Och det finns förslag på åtgärder som inte har genomförts, till exempel när det gäller diasporaskatten i fråga om Eritrea och när det gäller att tydligt koppla ett frigivande av Dawit Isaak till utvecklingsbiståndet. Under alla år har regeringen inte velat göra detta. Jag skulle vilja fråga: Är ni beredda att göra det nu när ingenting annat har lyckats?

Anf. 33 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Framför allt är det väl diasporaskatten, som Lars Adaktusson tar upp, som är intressant. Det finns länder som har lagstiftat väldigt specifikt mot sådan skatt. Bilden som vi får är att det inte finns något skatteavtal, att man som person med dubbelt medborgarskap skulle kunna

anmäla det skatteuttaget och att det då inte med den lagstiftning som vi har skulle vara lagligt. Tyvärr är kanske inte anmälningsbenägenheten så stor som jag och Lars Adaktusson skulle vilja att den var. Jag utesluter inte att vi någon gång framåt kan behöva gå längre vad gäller lagstiftning. Detta är ju inte en acceptabel ordning.

Prot. 2021/22:38

1 december

*Internationell
samverkan*

Anf. 34 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Det här med gemensam riktning och inriktning är spännande. Jag måste ändå fråga: Är det inte så att det finns en gemensam inriktning på det område som vi just nu pratar om, utgiftsområde 5, mellan just Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna? Jag ser inte att det är något annat. Alla står bakom regeringens proposition. Det är också en spännande bild, som jag tycker att det finns skäl för kammaren att reflektera över.

Sedan kan man fundera på något apropå det tidigare replikskiftet, fru talman. Jag ser att Vänsterpartiet inte stöder den budget som de röstade grönt för i förra veckan. Nu väljer de att inte stödja just den budget och den inriktning som de då röstade ja till. Det är också en verklighet som Kenneth G Forslund inte berörde, fru talman.

Men jag har också en fråga. Det pågår många spännande möten just nu. Vi har en ministerkommitté här i Stockholm. Vi har också en avslutning på ett ministermöte i Riga, ett förberedande möte inför Nato Summit. Det är intressant. I utskottets text, som en bred majoritet står bakom, sägs det att Nato-optionen bereds i Regeringskansliet. Jag hoppas att Kenneth G Forslund kan lätta lite på förlåten när det gäller den beredningen och se om det kommer någonting annat än bara just ”nej”. Det är ju fortfarande en beredning som pågår, och utskottet har under resans gång också understrukit vikten av detta.

Anf. 35 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Ja, precis som Kerstin Lundgren noterar jag att Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna, trots sin gemensamma budget, som de själva uttrycker det, inte har någon gemensam inriktning för utrikespolitiken i sitt budgetförslag. De landar då i praktiken i att ställa sig bakom regeringens politik. Det är en udda situation – det kan jag hålla med Kerstin Lundgren om. Som jag sa är det just nu inte lätt att vara väljare i Sverige och att förstå vad det är som händer.

Den beredning om Nato-optionen som pågår i Regeringskansliet vill jag inte föregå. Regeringen får i god och laga ordning presentera resultaten av den när de känner sig redo att göra det, tänker jag.

Anf. 36 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Vi har också det faktum att Vänsterpartiet väljer att inte stötta den budget som de röstade för i förra veckan. Det händer uppenbarligen mycket i politiken. Några av oss gör ju som praxis är; vi avstår när vår budget har fallit. Då har vi haft avståendet som modell också i budgetbesluten tidigare.

Fru talman! Nato-optionen och beredningen av den är naturligtvis en viktig fråga. Nu har vi en minoritetsregering som är ännu mindre, och då är det angeläget att man hanterar just den här frågan på ett seriöst sätt så att det inte blir en fortsatt yta för konflikt. Utrikesutskottets ordförande sa

att han sökte samsyn på detta område, och då tycker jag att man borde försöka att hitta samsyn också här.

Anf. 37 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Samsyn om Nato-option ska jag inte utlova. Däremot ska vi naturligtvis ha en seriös beredning, och det är viktigt att vi samtalar på olika sätt. Det tycker jag definitivt.

Vänsterpartiets agerande tror jag att Kerstin Lundgren bäst diskuterar med just Vänsterpartiet. Det gjordes i ett tidigare replikskifte här, och det var uppenbart att det fanns synpunkter åt båda håll om vad som är praxis och inte.

Anf. 38 HANS ROTHENBERG (M) replik:

Fru talman! När man lyssnar på Kenneth G Forslund när han berättar om hur han lyssnar på andra partiers förslag hör man tydligt krokodiltårar från Rosenbad. Hållningen från Socialdemokraterna är uppenbarligen att deras budget alltid ska stå orörd genom kammaren.

Det är en självbild som heter duga. Om alternativet nu är så svagt innebär det att regeringens budget är långt svagare, för den vann ju inte gehör. Så långt det gedigna arbetet som präglas av vem som inte får förankra sin budget med vem.

Fru talman! Våra belopp är lika i den här budgeten. Då blir innehållet i densamma, alltså vad man gör med pengarna, desto viktigare.

Det händer saker i borte Asien. Vi ser ett Kina som växer fram och visar muskler på ett sätt som vi inte är vana vid i världssamhället. Vi ser ett Kina som är aggressivt mot sina grannar och även mot andra länder som inte är grannar.

I Kinas närmiljö finns Taiwan, Republiken Kina som den officiellt heter. Taiwan är ett viktigt nav för demokrati och tolerans i Asien. Därför vill vi från Moderaterna att Sverige ska skapa möjligheter för ökade kontakter inom forskning, civilsamhälle och näringsliv med Taiwan och uppgradera vår närvaro med ett House of Sweden. Min fråga är: Är detta någonting som regeringen, Socialdemokraterna, kan ställa upp på?

Vi vill vidare initiera ett frihandelsavtal mellan EU och Taiwan. Är detta någonting som regeringen, Socialdemokraterna, kan stödja oss i?

Anf. 39 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Nej, min ambition är inte att en regerings och en socialdemokratiskt ledd regerings budget alltid ska stå orörd. Det hör till spelreglerna, parlamentarismen och de beslutsformer vi har här i riksdagen att det kan ske förändringar. Om det sker sådana förändringar, eller till och med förslag till förändringar som partiet ifråga inte ens självt tror någonsin kommer att gå igenom, är det normala dock att sådant brukar vara bättre förberett och mer genomarbetat än det som nu har lagts på bordet från Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna.

Jag tycker att ni har misslyckats där, Hans Rothenberg. Det är inte en dom över det politiska innehållet. Det har jag särskilda synpunkter på, som jag gav exempel på i replikskiftet med Håkan Svenneling. Men det här är inte ett solitt dokument. Det är inte ett solitt motalternativ till regeringens budget, och det är illavarslande för vad det här regeringsalternativet skulle

kunna innebära om man på ett eller annat sätt faktiskt hamnar i regeringsställning efter nästa val. Det är min stora oro i det här sammanhanget.

Beloppen är lika, säger Hans Rothenberg. Det är alldeles riktigt. Sedan säger han att innehållet därför blir desto viktigare. Ja, och det är därför ni borde ha specificerat innehållet. Men ni uttrycker ju väldigt tydligt att ni inte har någon gemensam uppfattning om innehållet. Så långt höll det regeringsalternativet – egentligen inte alls.

Jag vet att Hans Rothenberg har ett stort engagemang för Taiwan. Jag delar engagemanget för människors frihet, yttrandefrihet och rättigheter. Sedan har vi frågor om exakt hur det ska gå till.

Anf. 40 HANS ROTHENBERG (M) replik:

Fru talman! Då får vi en vända till när jag kan få svar på mina konkreta frågor.

Kenneth G Forslund säger att det är ett misslyckande från dem som fick igenom sin budget i Sveriges riksdag. Men misslyckandet måste ju vara mycket större hos dem som inte fick igenom sin budget. Där borde det vara läge för självinsikt.

Sveriges nya statsminister säger att denna budget går att regera på, och därför tycker jag att krokodiltårarna kanske skulle omsättas i att berätta lite mer om vad man själv vill göra med sin utrikespolitik, speciellt som beloppen inte skiljer sig åt.

Det jag uttrycker är den moderata hållningen, och jag ser fram emot att få svar från Kenneth G Forslund angående House of Sweden i Taiwan och frihandelsavtal mellan EU och Taiwan.

Anf. 41 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Om Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna har kunnat enas om förändringar av budgetramarna som är 1,75 procent av den totala budgeten är det 98,25 procent som ni *inte* har ändrat, Hans Rothenberg. Är det då en M-SD-KD-budget eller den tidigare regeringens budget som regeringen regerar vidare på? Till största delen är det väl ändå den tidigare regeringens budget som man regerar vidare på.

Jag tror att Sverige på många olika sätt skulle tjäna på att motförslag hade uttryckts tydligare, mer väl genomarbetat och med en gemensam politik, något som ni själva skriver att ni inte har.

Anf. 42 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Fru talman! Kenneth G Forslund, det finns åtta politiska partier här i Sveriges riksdag. Vi har ett flerpartisystem. Av den anledningen finns det också olika inriktningar, och givetvis tycker olika partier olika. Det är med andra ord inget tvåpartisystem.

Det är någonting som jag tycker är positivt. Jag tycker att det är bra att vi kan visa väljarna att vi har olika åsikter i olika frågor, men jag tycker också att det är värdefullt när partier kan sitta ned och föra konstruktiva samtal. Ett exempel på sådana konstruktiva samtal är det som har skett mellan Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna, där vi faktiskt har kommit överens om viktiga poster för att förbättra det här landet.

Det som Kenneth G Forslund tidigare har sagt om att den här budgeten inte går att använda för att styra landet säger ju direkt emot vad både hans egen nuvarande och tidigare partiordförande har sagt, alltså den tidigare statsministern Stefan Löfven och statsminister Magdalena Andersson. Som även Kenneth G Forslund har sagt är det inga större skillnader, utan vi pratar om 20 miljarder.

Det jag undrade över, alltså vad som är så farligt, hörde inte till det här utgiftsområdet, för här är vi förhållandevis överens. Men vad är det som är så farligt – är det satsningarna på polisen och rättsväsen? Är det satsningarna på pensionärerna? Är det satsningarna på förbättrade arbetsvillkor och bättre vård och omsorg? Är det detta som är så farligt och som gör att Kenneth G Forslund är så orolig för att styra landet på de här ändringarna?

Anf. 43 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Givetvis ska partier tycka olika; frågan är väl hur olika Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna tyckte när de satt på övertid och skulle försöka bli överens. Man blev inte så värst överens, mer än om 20 miljarder och hur dessa skulle omdisponeras inom de totala ramarna på drygt 1 100 miljarder.

På det här utgiftsområdet är man uttryckligen inte överens om några förändringar av politikens innehåll. Det skriver ni alla tre, Markus Wiechel. Nästa utgiftsområde som vi har att hantera i utrikesutskottet ska vi debattera i nästa vecka, och där har vi en intressant pågående diskussion om tolkningen av hur miljarden till det internationella biståndet ska öronmärkas och vad den öronmärkningen ska innebära. Det får vi dock återkomma till i nästa vecka, så det blir fler avsnitt av detta.

Det som är oroande med er budget, Markus Wiechel, är den fördelningsspolitiska profilen i den. Det är en typisk högerbudget där fattiga blir fattigare och rika blir rikare. Det kan vara en politik man vill föra, men jag kan konstatera att det inte är en politik jag som socialdemokrat vill föra. Sedan handlar det om det strategiska och strukturella i detta: Sverigedemokraterna känner, som de själva uttrycker det, att de har kommit in i värmen. De får förhandla budget med Moderaterna och Kristdemokraterna. Det är en bro som jag för min del inte skulle vilja släppa Sverigedemokraterna över, kan jag säga.

Anf. 44 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Fru talman! Jag vet inte riktigt varifrån Kenneth G Forslund får det här med att fattiga blir fattigare och rika blir rikare; vi gör ju ordentliga satsningar på vård och omsorg, på människor som behöver hjälp och på pensionärer, och vi satsar på att bli av med ofrivilliga delade turer. Det är en massa viktiga satsningar som jag trodde att Socialdemokraterna skulle välkomna, men så är uppenbarligen inte fallet.

Som många andra har sagt är det vi ser och har sett med det socialdemokratiska styret en rödgrön röra. Det är en svag regering som bara tänker på makten framför allt. Den struntar fullständigt i sakfrågorna. Ansvaret för att regeringen får igenom sin budget är regeringens. Ansvaret för att regeringen håller ihop är, hör och häpna, också regeringens. Jag förstår att Kenneth G Forslund är ledsen över vad som har skett den senaste tiden,

men man kan faktiskt inte skylla sina misslyckanden på en konstruktiv opposition.

Prot. 2021/22:38
1 december

*Internationell
samverkan*

Anf. 45 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Det som detta handlar om, nämligen att det här är en högerbudget där de rika blir rikare och de fattiga blir fattigare, kommer sig ju inte av polissatsningar och de saker som Markus Wiechel vill göra ett positivt nummer av. Det kommer sig i stället av att det ska införas ytterligare ett jobbskatteavdrag. Det kommer sig av att skatterna kommer att bli fortsatt höga för funktionshindrade. Det är ju där orättvisorna ligger, Markus Wiechel. Det är det som är klassisk högerpolitik.

Jag är socialdemokrat och vill ha ett rättvisare Sverige. Därför vill jag inte göra de här förändringarna och införa skattesänkningar för dem som tjänar mycket, som Markus Wiechel vill. Där går skiljelinjen i svensk politik. Det är tydligt, och det är det väljarna har att ta ställning till.

Anf. 46 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Jag kan glädja ledamoten Kenneth G Forslund med att jag inte tänkte debattera budgeten. Det här betänkandet behandlar även en lång rad yrkanden från motionstiden, och jag har en fråga kring ett av dessa.

Jag från Liberalerna och Kenneth från Socialdemokraterna är ju eniga om att vi ska ha en feministisk utrikespolitik. I detta står vi enade. Men från Liberalernas sida vill vi också föra fram vikten av att ha en värderingsbaserad utrikespolitik. Bland annat har vi haft ett yrkande som handlar om att vi i vår strävan efter demokrati i världen inte ska ge vika på grund av andra värden och andra skäl. Det kan till exempel handla om att diktaturer sätter press på en liten demokrati som Sverige att inte stå upp för mänskliga rättigheter. Då måste vi stå rakryggade för just en värderingsbaserad utrikespolitik.

Ett grannland till oss, Litauen, har gjort detta. Deras regering har infört en värderingsbaserad utrikespolitik. Ett steg i det har varit att Litauen upprättat vad man de facto får kalla en ambassad i Taiwan. Detta har ju följts av en lång rad hot från diktaturen i Kina, såklart – ekonomiska hot, diplomatiska hot med mera – mot vårt lilla, demokratiska grannland Litauen. Litauen har dock stått på sig.

Min fråga till Socialdemokraterna är helt enkelt om Socialdemokraterna i riksdagen, som Kenneth G Forslund representerar i den här debatten, kommer att stå upp för att också Sverige ska följa Litauen när det gäller att upprätta djupa diplomatiska relationer med Taiwan – även om det är så att diktaturen i Kina försöker mobba oss till att göra någonting annat.

Anf. 47 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Jag tror att det Joar Forssell pekar på, nämligen en värderingsbaserad utrikespolitik, är någonting som är väldigt viktigt.

Vi är i ett läge i världen i dag där demokrati ställs mot auktoritära krafter och där auktoritära krafter och system tyvärr har vunnit väldigt mycket mark under de senaste tio åren eller så. Vi ser också auktoritära krafter vinna mark här i Sverige, vilket är mycket oroande. Detta sker inom EU. Ett EU-medlemskap är uppenbarligen ingen garant mot auktoritära strömningar, krafter och systemförändringar. Att ha den grunden för utrikespoli-

tiken tror jag alltså till och med kommer att vara mycket viktigt i framtiden för att värna demokratin i världen.

Den förra socialdemokratiskt ledda regeringen introducerade sin demokratisatsning, och jag förutsätter att den kommer att fortsättas av den nuvarande socialdemokratiska regeringen. Det är ju *ett* sätt att bedriva det arbetet. Jag kan tänka mig, och gissar, att Joar Forssell och Liberalerna har tankar om att mera tydligt i olika dokument stadfästa och programförklara vad en värderingsbaserad utrikespolitik skulle innebära och vara. Innehållet i den typen av riktning tror jag att vi socialdemokrater, liberaler och troligen representanter för några partier till här i riksdagen är ganska överens om.

När det sedan gäller Taiwan: Sverige har en ett-Kina-politik, så för svensk del ser jag det inte som aktuellt att vi skulle öppna någon ambassad. Däremot ska vi inte falla undan för kinesiska påtryckningar. Tvärtom står jag hela tiden upp för allas yttrandefrihet.

Anf. 48 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Det gläder mig. En av de saker som Liberalerna drev i januariavtalet var att vi skulle ha en demokratiinriktning på biståndet. Vi är ense med Socialdemokraterna om att vi ska ha ett enprocentsmål, och det gläder mig att Socialdemokraterna nu också kommer att fortsätta den demokratisatsning som sker brett inom utrikespolitiken.

Jag vill dock ändå stanna upp vid den här frågan, för det är klart att vi som små demokratier i världen behöver hjälpa varandra. Jag tror att det i det här relationsskapandet inte bara handlar om att Sverige ska ut och tala om för världen hur man ska göra, utan vi behöver också lära oss av världen. Taiwan var före oss med att ha en kvinna som ledare för sitt land; vi fick det alldeles nyligen. Litauen har gått före oss när det gäller att stå upp mot Kina och stå upp för Taiwan.

Jag undrar därför: Vilka andra värden är det som Kenneth G Forslund tycker ibland kan stå över demokratin och hindra oss från att göra den typen av saker som Litauen har gjort?

Anf. 49 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Joar Forssell får ursäkta; jag kanske inte riktigt förstod den sista frågan.

Det här med hur relationen till Taiwan ska vara är ju något som vi vet att det finns länder som har starka åsikter om att man över huvud taget har synpunkter på. Det är inte alls omöjligt att det efter den här debatten kommer olika opinionsyttringar och protester mot det Joar Forssell har sagt.

Jag kommer att stå upp för Joar Forssells rätt att säga de sakerna och ha de åsikterna även om jag inte fullt ut delar dem när det gäller exakt hur det ska gå till och hur vi ska organisera förhållandet mellan Sverige och Taiwan. Så har jag som ordförande i utskottet gjort med Litauen när de fått kritik och angrepp för sin politik.

När det gäller demokrati i biståndet skulle jag nog säga att det är ett krav som Liberalerna har drivit sedan länge och som vi också har hörsammat sedan länge.

Anf. 50 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! Då återgår vi till debatten. Det är alltså utrikesutskottet som debatterar sitt utgiftsområde nu, men det är såklart alltid spännande med en spänstig debatt som omfattar större områden.

Fru talman! Det spelar roll vem som bestämmer, både i Sverige och i världen, och vad de som fått förtroendet att bestämma gör av det. Vad gäller just det här budgetområdet, har vi fått pedagogiskt förklarat av flera, finns det stöd för den proposition som den rödgröna regeringen lade på riksdagens bord tidigare i höstas.

Jag väljer att göra några nedslag i den gröna politiken på området.

Utrikespolitiken ska vara hållbar, humanitär, feministisk och solidarisk. Svensk utrikespolitik ska vara i framkant när det gäller kampen för mänskliga rättigheter och en demokratisk och hållbar utveckling.

Miljöpartiet vill driva ett inkluderande samarbete för att främja fred där kvinnor och unga ges plats när fred förhandlas. Sveriges arbete i EU och FN ska bidra till att sätta press på stater som förtrycker sina eller andra staters medborgare så att förtrycket upphör.

Feministisk utrikespolitik bygger samhällen. Där kvinnor ges makt och inflytande blir freden långvarig, och där kvinnor släpps in på arbetsmarknaden och kan både äga och bruka marken motas fattigdomen tillbaka. Miljöpartiet kommer att noga följa om den feministiska utrikespolitiken fortsätter att vara prioriterad i svensk utrikespolitik och notera om så inte skulle vara fallet.

Hör klimatförändringar till det här budgetområdet? Det kan man fundera på, men för mig är det självklart. Kopplingen mellan nedbrutna ekosystem, klimatförändringar, svält och konflikter är tydlig. Världens arbete för fred behöver därför också innebära att minska utsläppen och arbeta med klimatanpassning för att minska samhällets sårbarhet.

Jag tillåter mig att sväva ut lite från just det här utskottets område och säger då att det här med att minska kostnaderna för utsläpp, det är ju inget som vi kan hålla på med i Sverige om vi ska ta ett globalt ansvar för klimatförändringar.

Klimatkrisen är vår tids stora ödesfråga. Den kräver kraftfull klimatpolitik här och överallt annars, nu och av alla. Den kräver globalt samarbete. På en begränsad planet kan inte en växande befolkning förbruka naturresurser och belasta miljön på samma sätt som människor i rika länder har gjort hittills. Det här var en stor debatt och ett stort arbete på klimat-toppmötet i Glasgow.

Större påfrestningar på miljön tillsammans med konkurrens om mark, vatten och andra resurser ökar sociala spänningar och kan bidra till konflikter både inom och mellan länder. Det konventionella säkerhetstänkandet behöver därför utvecklas. Allt tyder på att klimatpåverkan och konflikter om naturresurser i framtiden i allt större utsträckning kommer att påverka både ekosystem och människors livsförutsättningar på ett påtagligt sätt. För att förebygga framtida resurskrig, massförflyttningar och nya etniska konflikter är det därför mycket angeläget att ansträngningar görs för att minska klimatförändringarna och ge stöd till klimatanpassningar.

I Miljöpartiet värnar vi Sveriges alliansfrihet. Vi vill se Sverige som en tydlig, global aktör för ett aktivt fredsbyggande och konfliktförebyggande arbete. Diplomatin är vår främsta försvarslinje. Internationellt samarbete är avgörande för fred och säkerhet i världen och för att möta de

globala hoten mot människa och natur. Det är viktigt att stå upp för de internationella lagar som förhindrar att stora stater utnyttjar de stater som är svagare.

Sverige är ett litet, alliansfritt land som behöver samarbeta med andra för att värna människors säkerhet, frihet, demokrati och mänskliga rättigheter, nu och framöver.

Vi har en viktig roll inte bara att stå upp för demokrati i vårt land utan också stödja dem som står upp för demokrati i andra länder och stödja människor som värnar frihet, om det så är nära oss som i Belarus eller längre bort som i Taiwan och i många andra länder som ingen av oss har nämnt i den här debatten men som vi vet finns.

I dag träffar riksdagens ledamöter Svetlana Tichanovskaja, som initierat det belarusiska samordningsrådet för ett fredligt och demokratiskt Belarus. Här i riksdagen har jag tillsammans med kollegor initierat ett nätverk för ett fritt och demokratiskt Belarus. Vi kommer att träffas i eftermiddag. Det här är en handling i det vardagliga arbetet i riksdagen där vi som gemensamt står upp för demokratisk utveckling möter varandra, pratar med varandra och stöder varandra i det arbetet.

(Applåder)

Anf. 51 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Stort tack till ledamoten Camilla Hansén, också för engagemanget för Belarus! Det är ju tillsammans med mig och min riksdagskollega Maria Nilsson, bland andra, som det här nätverket har startats. Jag tycker att det är otroligt bra att vi står på oss tillsammans i den här frågan.

Vi är ju två små partier som gillar demokrati. Det har vi gemensamt. Det har vi och Miljöpartiet också gemensamt med Litauen. De är också små, och de står upp för demokrati.

Min fråga handlar om Taiwan, precis som min fråga till Socialdemokraterna alldeles nyss gjorde. Där har Miljöpartiet ett kongressbeslut på att man vill erkänna Taiwan som ett eget land. Det är ju en väldigt radikal ståndpunkt och en ståndpunkt som jag tycker är bra, men det är en ståndpunkt som sticker ut bland riksdagens partier.

Liberalerna och Miljöpartiet har samarbetat väldigt mycket kring frågan om Taiwan, bland annat i EU-parlamentet där vi tagit många initiativ ihop. Vi vill båda se djupa diplomatiska förbindelser med Taiwan, liksom djupa samarbeten på många områden, och vi vill båda att det taiwanesiska folket självt ska få bestämma över sin egen framtid. Det är det som är det centrala här – det demokratiska i detta.

Men under Miljöpartiets tid i regeringen – den tog ju slut ganska nyligen – har det här engagemanget kanske inte kommit fram så värst mycket. Då är min fråga om vi nu, när Miljöpartiet får en fri roll i Sveriges riksdag, kommer att få se mer av det här engagemanget och om det kommer ett krav från Miljöpartiet på den socialdemokratiska regeringen att erkänna Taiwan precis så som Miljöpartiets kongressbeslut lyder.

Anf. 52 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Ja, de minsta partierna i riksdagen är de som har tagit tag i att bilda ett nätverk tillsammans, och det är jättefint att vi gör det tillsammans.

Jag vill också passa på att understryka, nu när alla partier är här, att när det gäller ett fritt och demokratiskt Belarus står riksdagen enad i att det är något vi vill se. Under olika möten i dag är det många som träffar den belarusiska delegationen och det belarusiska civilsamhället i Sverige.

När det gäller Taiwan är jag jätteglad för att du, Joar Forssell, ger mig tillfälle att prata om den kongressmotion som bifölls där Miljöpartiet säger att Sverige och EU ska driva på för Taiwans självständighet. Du sa också någonting som är väldigt viktigt, och det handlar om det taiwanesiska folket. Det är deras vilja som är det viktiga i sammanhanget.

Jag ser framför mig att det kommer att bli en ganska lång process där man behöver agera på ett strategiskt sätt och framför allt tillsammans med andra. Sedan förstår jag att förväntningarna på Miljöpartiets leverans i regering var väldigt höga när det gäller att det beslut som vi fattade på kongressen i oktober redan skulle ha gjort avtryck. Det skulle man kanske ha önskat, men det hade faktiskt varit för snabbt för den process som ändå måste ske.

Anf. 53 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Det är intressant att debattera Miljöpartiets interna angelägenheter. I grunden är engagemanget för Taiwan inte något nytt, men det jag vill framhålla är att Liberalerna och Miljöpartiet tillsammans med andra har drivit frågan om Taiwan i Europaparlamentet under lång tid, och en längre tid än sedan kongressbeslutet fattades. Det finns ändå ett kongressbeslut från Miljöpartiet om att erkänna Taiwan. Jag välkomnar den typen av steg; jag tycker att det är positivt.

Det är klart att det måste vara en process där vi gör saker gemensamt. Det är därför som det är så intressant att Litauen har gått före med att de facto inrätta en ambassad i Taiwan. Om ett land går före ställer det ju krav på andra länder att följa med, för annars blir det aldrig tillsammans. Om inte nu, när?

Då kvarstår min fråga: Kommer Miljöpartiet att driva Taiwanfrågan hårdare i riksdagen nu än vad man kunde göra under tiden i regering?

Anf. 54 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Nu samlar vi oss som ett grönt oppositionsparti i riksdagen. Vi kommer att lyfta fram frågor som är viktiga för vårt parti. Det kommer också att kunna ske på ett nytt sätt när vi inte har det ansvar som ett regeringsparti har, utan vår uppgift blir nu att visa var Miljöpartiet står. Det kommer att märkas i utrikespolitiska frågor. Det kommer att märkas i miljö- och klimatdebatten. Det kommer att märkas i försvar av naturen, försvar av demokrati, försvar av minoriteters och samers rättigheter och även vad gäller friheten för Taiwan.

Anf. 55 HANS ROTHENBERG (M):

Fru talman! Först vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut i det här ärendet.

Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik ska grundas i svenska intressen. I arbetet med att tillvarata dessa intressen ska våra gemensamma värderingar i fråga om mänskliga fri- och rättigheter, demokrati, rättsstat och marknadsekonomi vara vägledande för ett svenskt agerande på den internationella arenan. Det ska vara förutsägbart, balanserat och transparent.

I de internationella organisationer där Sverige är medlem, inklusive EU, ska Sverige vara en stark och tydlig röst för rättsstatens principer. Vidare ska Sverige i internationella avtal samt i diplomatiska relationer med andra länder inkludera arbete mot människohandel. Vidare ska Sveriges regering aktivt arbeta för att värderingar om rättsstatens principer, mänskliga rättigheter och utveckling samt tillväxt också ska utgöra självklara beståndsdelar i det internationella arbetet med genomförandet av Agenda 2030.

Fru talman! Kina och Ryssland – två stormakter med rötter i historiens mest förödande ideologi, kommunismen – har sakta men metodiskt utvecklats i en riktning där mänskliga rättigheter, demokrati och respekt för rättsstatens principer numera kan sorteras in under arkivfacket kuriosa. Detta påverkar hela samhällen och stater men också individer på ett personligt plan. Det tar sig uttryck i kränkningar av kvinnors rättigheter, vilket är ett av de största hindren för jämställdhet och demokratisk och ekonomisk utveckling i världen. Ett aktivt arbete behövs för att förmå fler länder att införa lagar mot diskriminering och för att kriminalisera hatbrott mot hbtqi-personer.

Fru talman! På många håll är även mediefriheten satt under hårt tryck av auktoritära regimer. Journalister fångslas, tidningar stängs och hemsidor blockeras. Sverige har en viktig uppgift att i det internationella samarbetet stödja fria medier och verka för att journalister ska kunna arbeta fritt utan hot eller risk att fångslas.

Betydelsen av denna hållning, att internationellt verka mot denna utveckling, kan exemplifieras alltför väl av just det faktum att de båda svenskarna Dawit Isaak och Gui Minhai sedan lång tid är fångslade i annat land. De delikata omständigheterna kring dessa frihetsberövanden till trots måste Sveriges regering tillämpa alla tillgängliga metoder för att möjliggöra att de per omgående frisläpps och kan återvända till Sverige.

Fru talman! Det är de yttre rörelserna som Sveriges utrikespolitik måste förhålla sig till. På lång sikt utmanar Kina den västerländska världsordningen baserad på liberal marknadsekonomi och respekt för individens okränkbarhet. På kortare sikt utgör Ryssland ett hot mot Sveriges närmiljö.

Det som började långt borta i Georgien och fortsatte i Ukraina kryper allt närmare via spänningsfälten kring Belarus och Polens gränser. Sverige besitter i dag en unik Rysslandskompetens. Genom god kunskap om den säkerhetspolitiska utvecklingen i närområdet bidrar denna till Sveriges säkerhet. Därför vill vi moderater se över möjligheten att i Sverige skapa ett så kallat Nato Centre of Excellence för Rysslandsforskning. Kunskap ger makt, och brist på kunskap ger motsatsen.

Rysslands oberäknliga agerande är i sig en anledning att skapa starkare band mellan de nordiska och baltiska länderna. Det ger också starka skäl till att Sverige ska söka medlemskap i Nato. I det här sammanhanget är regeringens hållning rejält på efterkälken, till skada för Sveriges försvarsförmåga och säkerhet.

Fru talman! Världen är så stor, så stor, och Sveriges roll kan synas liten. Men Sveriges roll i världen beror på viljan till eget engagemang.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 18.)

§ 14 Lagstiftningsåtgärder med anledning av EU:s gröna taxonomiförordning

Finansutskottets betänkande 2021/22:FiU15
Lagstiftningsåtgärder med anledning av EU:s gröna taxonomiförordning
(prop. 2021/22:11)
föredrogs.

Anf. 56 MATS NORDBERG (SD):

Fru talman! Det är EU:s taxonomiförordning för hållbara investeringar som vi ska debattera i dag. Först vill jag yrka bifall till vår reservation nummer 1 om granskningskriterier i delegerade akter till EU:s gröna taxonomiförordning.

Den 28 november 2019, alltså för nästan exakt två år sedan, underströk vi i en avvikande ståndpunkt om taxonomin att vi oroar oss för att inflytande från andra länder där skogssektorn spelar liten roll för ekonomin kan medföra kriterier som leder till att svenska bioekonomisatsningar baserade på skogsråvara inte bedöms som gröna investeringar. Det har gått två år. Vi har pratat om detta väldigt mycket, men oron kvarstår.

Fru talman! Enligt uttalande från dåvarande finansmarknadsminister och senare miljöminister Per Bolund har Sveriges regering redan från första början stöttat taxonomins tillkomst inom EU. Ja, Sverige ska till och med ha drivit den. Därför är det anmärkningsvärt att taxonomin så tydligt negativt redan från början har behandlat Sveriges grundbultar för en hållbar ekonomisk utveckling, nämligen vattenkraft, skogsbruk och biobränslen. Villkoren i taxonomin har i själva verket satts så att de i praktiken från början har exkluderat dessa områden från att klassas som hållbara. Detta skadar tilltron till Sverige som ett av världens mest framgångsrika länder vad gäller energiproduktion och skogsbruk. Det skadar även förtroendet för våra hållbara och förnybara skogsprodukter, som vi i själva verket behöver investera i att utveckla.

Vattenkraften byggdes ut i Sverige i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Den har lett till att vår elproduktion under lång tid har kunnat ske med försumbara utsläpp av koldioxid. Att vattenkraftens återinvesteringar inte, i alla fall inte från början, var tänkta att klassas som hållbara av taxonomin pekar på att något är fel i principerna för hur den är uppbyggd eller hur den tolkas av EU-kommissionen.

Träbaserade biobränslen är en av Sveriges viktigaste energikällor, i samma storleksordning som vattenkraft och kärnkraft, eller större. Efter energikrisen i början av 70-talet har en fantastisk utveckling ägt rum för att utnyttja bark och andra restprodukter till industrivärme och värmeverk. Detta måste vara ett av de allra bästa exemplen på hållbar tillverkning. Allt som vi tar ut ur skogen används – sågtimmer sågas, massaved blir till papper eller förpackningsmaterial och resten, i alla fall väldigt mycket, blir till värmeenergi som tidigare skapades med olja. Ändå har det varit mycket svårt att få EU-kommissionen att betrakta vår bioenergi som hållbar.

Det kanske mest häpnadsväckande är att det svenska skogsbruket inte betraktas som hållbart. Med Gro Harlem Brundtlands ord ska ekonomisk, ekologisk och social hållbarhet vara grundpelarna i begreppet hållbarhet för skogsbruket. Vårt, och för den delen även Finlands, skogsbruk uppfyller sannolikt alla de tre kriterierna bättre än något annat lands.

Prot. 2021/22:38
1 december

*Lagstiftningsåtgärder
med anledning av EU:s
gröna taxonomiförordning*

Vårt skogsbruk har kunnat producera alltmer virke under snart 100 år. Detta har skapat arbete över hela landet och utgör basen för en av våra mest framgångsrika exportindustrier. Samtidigt har förutsättningarna för biodiversitet ökat i den brukade skogen. Vi utvecklar detta kontinuerligt, och processen fortsätter.

Att vi har lyckats upprätthålla ekonomisk hållbarhet utan ekonomiskt stöd av det slag som exempelvis jordbruket får borde noteras oftare av EU. Men kanske är det tvärtom just skogsbrukets relativa frihet, åtminstone tidigare, från EU-byråkrati som är problemet för EU-kommissionen.

Fru talman! Den viktigaste framgångsfaktorn för det svenska skogsbruket har varit långsiktiga spelregler som har givit skogsägare frihet att inom reglernas ramar utveckla sitt skogsbruk. Samverkan mellan skogsägare och stöttande myndigheter har också haft stor betydelse. Tack vare god skogsskötsel och en säker och prismässigt förmånlig eltillgång har vi också haft investerare som varit beredda att satsa på en ständigt moderniserad skogsindustri. Detta är speciellt viktigt nu när skogsindustrin behöver utvecklas för att ta fram produkter som träbaserade textilier, biobaserade plaster, nya byggmaterial och nya flytande biobränslen.

Fru talman! Motsatsen till dessa framgångsfaktorer är hindrande myndigheter och regelverk som skapas långt bort från ägarna, utan kännedom om brukarnas verklighet. Till den kategorin hör tyvärr taxonomin.

Den proposition som vi i dag debatterar handlar inte i första hand om vad som är miljömässigt hållbart, utan den handlar just om de regelverk som behövs i Sverige när taxonomin träder i kraft. Utskottets majoritet har valt att ställa sig bakom regeringens proposition. Det är dock viktigt att fundera på hur taxonomin fungerar och hur den tydligen har utarbetats. Detta är avgörande för om Sverige bör vidta lagstiftningsåtgärder för taxonomin eller om vi i första hand bör begära ytterligare genomlysning.

Sverigedemokraterna anser att EU-kommissionens förslag till taxonomikriterier var obalanserade från allra första början. Man skulle inte ha givit hemläxan att göra om dem till en arbetsgrupp under en EU-kommission som utgick från fel och enkelriktade ståndpunkter från början. Delegerade akter, som det var frågan om, bör inte användas i så breda sammanhang som man gjorde i det här fallet.

I början av oktober i år röstade EU-parlamentet ja till taxonomiförordningen. Det var bara en svensk socialdemokrat och ingen svensk miljöpartist som röstade emot. Den 15 november i år uppmanade däremot jordbruksministrarna i EU:s ministerråd kommissionen att vara mer balanserad och väga in skogens sociala och ekonomiska bidrag. Vi vet att regeringsförhållandena har varit stökiga, men det är ändå värt att notera att Sveriges landsbygdsminister Ibrahim Baylan inte medverkade vid ett enda av dessa möten med jordbruksministrarna.

I vår reservation nummer 1 använder vi skogsbruket som exempel, men jag hoppas att jag har kunnat förmedla att problemen med taxonomin är mycket större än så.

Anf. 57 LARS THOMSSON (C):

Fru talman! Lagstiftningsförändringarna rörande taxonomin är egentligen inte så uppseendeväckande, men jag ska passa på att prata lite om taxonomin i stort. Vi är verkligen oroliga för vart den är på väg.

Övergripande kan jag säga att Centerpartiet är väldigt positivt till taxonomin. Vi ser att det behövs standardiserade kriterier för hållbara investeringar, gärna på EU-nivå så att det inte blir nationella regler. Utsläppen är gränsöverskridande, och då ska reglerna också vara det.

Men det som vi är oroliga för – det är ett väldigt stort men, kan jag säga – är kraven på enskilda aktörer, kriterier som går längre än befintlig lagstiftning, beslutsprocessen och de kommande förslagen. Jag ska gå djupare in på dessa punkter.

När det gäller kraven på enskilda aktörer och aktiviteter kan man säga att de ställs hårt och utan någon helhetssyn på klimatomställningen i stort. Skogsbruket är och har alltid varit en nyckelnäring i vårt land, men nu riskerar 330 000 enskilda skogsägare att bli klassade som klimatbovar. Detta kommer att få en enorm effekt på marknaden, eftersom det riskerar att leda till att exempelvis stora möbeltillverkare ställer krav på att EU:s regler och taxonomi ska följas. Därmed kommer skogsägarnivån att påverkas direkt. Detta är helt orimligt.

Många av regelverken går också längre än de tidigare hållbarhetskriterierna och nuvarande regelverk. Jag ska ta ett exempel: ramdirektivet om vatten och vattenkraften. Där kommer taxonomin att gå längre än det som vi själva har ställt upp. Det gör att vi får ytterligare investeringsbehov som fördröjer klimatomställningen utan någon som helst nytta för vare sig miljö eller klimat. Snarare blir det en bromsskloss.

Centerpartiet oroas också av bristen på teknikneutralitet i kommissionens förslag till delegerade akter. Det leder inte rätt.

Fru talman! Det största hindret är ändå beslutsprocessen. Taxonomiförordningen kräver delegerade akter. Sådana akter innebär per automatik att vi skjuter över väldigt mycket makt till EU. Man reglerar på en detaljnivå som är helt orimlig. Den klimatakt som antagits har primärt förhandlats av 35 experter från banksektorn. Branschföreträdare fick inte vara med, inte heller den politiska sidan och parlamenten.

I slutändan blir det ett förfarande där man ska rösta ja eller nej. För att få till ett nej och stopp krävs två tredjedelars majoritet, alltså kvalificerad majoritet. Det innebär att vi har skjutit över väldigt mycket makt på detaljnivå till EU. Detta är verkligen inte bra och ger inte den demokratiska förankring som vi borde ha.

Vi kan kika lite framåt. Det är med fasa som jag står här och ser vad som är på väg att ske. Vi har fått den första delegerade akten om klimat, men fyra eller fem till är på väg. Det som har läckt ut från arbetsgrupperna skrämmer verkligen. Jag ska strax dra några exempel. Vi kan redan nu se effekten att taxonomin blir styrande för hur vi ska definiera hållbara investeringar framöver, och detta får spridningseffekter. Det som blir inskrivet där kommer att skjutas in i andra regelverk.

Jag ska gå igenom några exempel på varför jag och Centerpartiet är väldigt oroliga. Den arbetsgrupp som nu har lagt fram förslag om jordbruk kommer med dessa förslag. Det innebär inte att man automatiskt går vidare med kommissionens förslag, men förslagen ligger ändå på bordet.

Det handlar om att det inte får vara några djur vid vattendrag. Andelen plöjd mark ska minimeras. Växtföljden måste ha minst fem grödor. Därmed försvinner vall- och majsodling. Ingen enskild gröda får utgöra mer än en tredjedel. Ingen gröda från samma växtfamilj får finnas på samma åker mer än två år i rad. Det innebär att all vallodling försvinner, vilken är

bärande i svensk djurproduktion. Man får inte byta ut täckdiken, man får inte ändra vattenvägar och man får inte omvandla mer än 1 hektar skogs-
mark till åkermark. Det är också detaljerade bestämmelser för typ av foder
i foderstaten.

Ni hör alltså vilken detaljnivå som EU:s expertgrupp är på väg att styra
upp. Det går stick i stäv mot allt kunnande och all tradition vi har vad gäller
svenskt jordbruk.

När man tittar på förslagen som arbetsgruppen har lagt fram om skog
och bioenergi ser man att det är precis samma sak där. Man har förslag på
att inget kalhygge får vara större än 3 hektar för barrskog. Man måste ha
minst tre trädsorter per område, varav minst 20 procent av ytan för vardera
trädslag. Skogsbilvägar får inte byggas. Man får inte använda plantering i
det som heter close to nature-områden. Och man får inte ha bioenergi från
livsmedels- eller fodergrödor, vilket vi verkligen behöver till exempel för
att utveckla biogasproduktion i det här landet.

Totalt sett pekar detta på många fronter åt helt fel håll. Det slår sönder
svensk tradition när det gäller både jord- och skogsbruk, där vi har använt
brukande som huvudprincip.

Jag är glad över att statsministern i regeringsförklaringen deklarerade
att vi inte ska någon detaljstyrning från EU av den svenska skogen.

Men jag kan också konstatera att om detta ska bli verklighet kommer
det att behövas en betydligt mer framåtlutad regering som agerar i en kom-
mande delegerad akt än vad vi hittills har sett. Detta är nämligen en jätte-
utmaning. Skulle vi inte lyckas med detta är jag ytterst orolig över att det
ultimata som kan ske är att vi drar igång en svensk svexitrörelse, och det
skulle vara det sämsta vi kan åstadkomma i detta land.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 2.

I detta anförande instämde Mats Nordberg (SD).

Anf. 58 ÅSA WESTLUND (S):

Fru talman! Just i denna stund pågår en enormt stor förändring av vårt
samhälle – en grön industriell revolution. Vi går bort från gammal fossil
produktion och inför ny klimatanpassad. I detta arbete har Sverige tagit
täten.

Genom att ligga längst fram i klimatomställningen skapar vi de nya
jobben här i Sverige. Det väcker stor uppmärksamhet och intresse runt om
i världen, och viljan att investera i de gröna jobben är stor. Den är faktiskt
större än det finns projekt att investera i. Det är en utmaning.

En annan utmaning när det gäller just den utbredda viljan att investera
och placera klimatvänligt är att också enas om vad som är just klimatvän-
ligt. Det har länge funnits en stark efterfrågan från finansmarknaden på att
komma till rätta med greenwashing – jag hoppas talmannen ursäktar det
engelska uttrycket – alltså att man påstår att man är väldigt klimatsmart
och miljövänlig medan man i själva verket inte är det. Det gäller att hitta
någon gemensam standard så att man kan vara överens om vilka standarder
som ska gälla.

Det är detta som EU:s taxonomi är ett svar på. Tanken med den är att
det ska vara en enhetlig bedömning och standard som finansmarknader
och investerare kan använda sig av. Det ska bli tydligt för alla producenter,
stater, investerare och småsparare vad som gäller.

EU:s taxonomi för gröna investeringar har debatterats mycket. Vi hörde exempel på det här tidigare. Den har såklart också debatterats i andra delar av Europa. Det är begripligt. Taxonomin är väldigt betydelsefull. Den kommer att bli ett viktigt verktyg för att styra pengaflöden till det som betraktas som grönt. Och självklart vill alla att just de egna näringarna ska gynnas, eller åtminstone behandlas korrekt i Sveriges fall. Det finns givetvis stora möjligheter för de länder som ligger långt fram och har intressanta investeringsobjekt.

Fru talman! Just detta betänkande berör visserligen taxonomin, men det handlar däremot inte om dessa mer kontroversiella definitioner och klassificeringar av vad som är miljömässigt hållbart. Det är en separat fråga, som flera talare redan har varit inne på. Klassificeringen är förstas viktig, och den svenska regeringen har i detta arbete intagit en väldigt proaktiv roll för att lyfta fram våra svenska näringar och visa hur de bidrar med klimatnytta. Inte minst är det skogsfrågorna som har framhållits väldigt starkt av den svenska regeringen.

Detta ärende handlar i stället om juridiken och regelverken runt taxonomin, exempelvis vilken information som finansmarknadens aktörer måste ge i broschyrer och årsrapporter, att det är Finansinspektionen som utses som myndighet att bedriva tillsyn och att det är medlemsstaterna som ska fastställa regler om åtgärder och sanktioner vid överträdelser. Detta är viktigt att utforma och anta, oavsett själva klassificeringen i taxonomin.

Fru talman! I samband med detta betänkande har det kommit in några motioner. Ingen av dem handlar om just dessa lagstiftningsåtgärder utan berör i stället taxonomins själva innehåll och utformningsprocess. På så sätt varken ifrågasätter eller påverkar de den proposition som betänkandet behandlar. Därför har denna lagstiftning och propositionen ett samlat stöd i riksdagen.

Hur taxonomin sedan ska utformas och innehållet i den är alltså en viktig fråga. Den behandlas i en separat process, i vilken finansutskottet har varit väldigt aktivt och i vilken också den svenska regeringen har varit väldigt aktiv i att påverka EU. Det är, som sagt var, väldigt viktigt att fortsätta detta arbete med den delegerade akt som har lagts fram och framöver med de kommande.

Samtidigt finns det såklart stora möjligheter för Sverige i fråga om detta. Vi ser redan hur investeringarna till grön omställning i landet ökar, likaså efterfrågan på fler investeringsobjekt. Sverige ligger långt fram, och vi ska fortsätta att ligga långt fram i klimatomställningen. Det handlar också om framtidens jobb här i Sverige och om att svenska näringar ska kunna växa och fortsätta utvecklas samtidigt som vi tar vårt ansvar för klimatomställningen.

Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna och reservationerna.

(Applåder)

Anf. 59 LARS THOMSSON (C) replik:

Fru talman! Utskottets ordförande Åsa Westlund höll ett väldigt väl avvägt anförande. Vi diskuterar egentligen inte taxonomin i sak. Det är jag helt på det klara med. Men samtidigt går det inte att blunda för alla hot som vi ser framöver. Jag valde att räkna upp en otrolig massa detaljförslag

som vart och ett av dem är helt förskräckligt för svenskt jord- och skogsbruk och bioenergens utveckling.

På något sätt gör historien att vi inte är helt övertygade om att den tidigare regeringen var tillräckligt framåtutad och agerade tillräckligt kraftfullt. Vi ser att det finns en hel del gemensamma skrivningar i EU som regeringen valde att inte skriva under till stöd för den svenska linjen vad gäller skogen. Där valde man att stå vid sidan av.

Min enkla fråga är: Stöder Åsa Westlund min oro kring denna form med delegerade akter och vad det kan leda till för svensk utveckling i stort?

Anf. 60 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Lars Thomsson för frågan. Jag delar absolut ledamotens oro för detaljnivån i dessa delegerade akter och också oron för att den svenska verkligheten inte avspeglas i det arbete som utförs i dessa expertgrupper. Inte minst när det gäller skogen skiljer sig vår verklighet från andra europeiska länders verklighet. Men det gäller också till stora delar det svenska jordbruket. Det är viktigt för den nytillträdda regeringen – liksom för den förra – att vara aktiv och påverka processerna för att få genomslag också för den svenska verkligheten.

Jag vill nog ändå påstå att vi har nått viss framgång i det tidigare påverkansarbetet. Många länder har varit irriterade, men jag är samtidigt övertygad om att vi måste jobba ännu hårdare för att få större gehör för den hållbarhet som vi driver för inte minst vattenkraft, skogsbruk och jordbruksverksamhet i Sverige.

Anf. 61 LARS THOMSSON (C) replik:

Fru talman och Åsa Westlund! Jag tackar för svaret. Jag tror att vi har rätt mycket gemensam samsyn i dessa frågor.

Den andra aspekten är också värd att lyfta fram. Jag ser det här som ett stort demokratiskt hot. När vi kommer till sådana ingripande insatser mot vår basnäring – det är vad vi pratar om – som vi inte kan vara med och styra med mer än att säga ja eller nej, kommer vi i praktiken aldrig att kunna säga nej eftersom det inte kommer att bli kvalificerad majoritet.

Det här är den första delen. Sedan kommer ytterligare två, fyra eller fem delegerade akter, bland annat om sociala frågor. Hur vet vi var de landar?

Min oro rör att om det inte går att styra detta på ett bättre sätt än för den första delegerade akten kommer vi att få se en svensk svexitrörelse dra igång. Många kommer att säga att det inte går att vara med i den här föreningen och att vi måste lämna tåget. Det skulle vara helt förkastligt i dessa tider när vi verkligen behöver större instrument för att samarbeta runt de stora frågorna, inte minst klimatfrågan.

Delar Åsa Westlund min oro för den demokratiska aspekten kring förfarandet med taxonomin? Vad avser regeringen att göra?

I detta anförande instämde Mats Nordberg (SD).

Anf. 62 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Fru talman! Jag tackar än en gång Lars Thomsson för frågan.

EU har som arbetsmetod att jobba mycket med delegerade akter. Det är ett sätt att ta hand om mer detaljinriktade delar av lagstiftningsarbetet.

Men jag delar verkligen uppfattningen att det finns en farhåga i att EU redan har varit i närheten av att gå för långt i att anta politiskt kontroversiella beslut i delegerade akter. Det är faktiskt inte avsikten med den typen av förfaringssätt. Då ska man utgå från lagstiftningen och sedan bygga vidare på den för att fastslå fler detaljer. Här kommer de kontroversiella besluten i de delegerade akterna, och det är inte ett bra förfaringssätt.

Nu har Sveriges riksdag uppmanat regeringen att i sak invända mot den delegerade akten, och då är det givetvis det som regeringen förhåller sig till. Jag kan inte svara för framtida beslut. Vi vet inte ens hur de delegerade akterna kommer att se ut. Regeringen får återkomma till hur man ska ställa sig till dem framöver. Men jag delar verkligen oron för att det blir en bristande demokratisk insyn och bristande demokratisk kontroll om kontroversiella politiska beslut antas i delegerade akter i stället för i den reella bakomliggande lagstiftningen.

Anf. 63 JAN ERICSON (M):

Fru talman! Dagens betänkande gäller lagstiftningsåtgärder med anledning av EU:s beslut om taxonomin. För eventuella åhörare skull ska jag börja med en kort bakgrund om vad taxonomi är för något. Det är nog en fråga som många funderar över.

Våren 2020 antog EU:s ministerråd en förordning om begreppet taxonomi. Det är ett verktyg som ska klassificera vilka investeringar som är miljömässigt hållbara och inte. Det lite märkliga begreppet taxonomi innebär att det etableras en definition på EU-nivå av vad som räknas som en hållbar investering och att det skapas en standard som kommer att få stor inverkan på finansbranschen – och i förlängningen företag som behöver lån och aktiekapital. Det kommer också att styra placeringar i hållbara eller gröna fonder. Som vissa har påpekat kommer det troligen att få andra effekter, till exempel styra offentlig upphandling och kanske bli styrande för olika former av certifiering, miljömärkning och liknande.

I grunden är det väl en rimlig väg att skapa en större tydlighet i EU, men bara om det görs på ett demokratiskt och rimligt sätt.

Vi moderater konstaterade tidigt att det är oerhört viktigt att regelverket inte blir skevt, och att det är viktigt att bevaka vad det får för effekter för Sverige. Vi nåddes efter hand av allvarlig oro för att taxonomin hotade ett antal svenska branscher och att regeringen tappat kontrollen över frågan i EU och dessutom visat ett mycket begränsat engagemang. Ett exempel som nämndes var att Sverige skickade tjänstemän på lägre nivåer när andra länder skickade ministrar till olika förhandlingar.

Oron gällde bland annat skogsnäringen, vattenkraften, bioenergin, avfallsförbränningen, gruvverksamheten, stålindustrin, kärnkraften, bilindustrin, it-sektorn och fastighetssektorn. Det finns fler exempel. Alla riskerade att drabbas av att betraktas som icke hållbara. Därmed skulle man få svårt att anskaffa kapital och locka placerare. I en förlängning skulle detta hota svenska jobb, svensk välfärd och svensk energiförsörjning. Jag tycker att Lars Thomsson gav tydliga och detaljerade exempel på hur till exempel skogen och jordbruket skulle påverkas.

Jag och tre andra ledamöter lyfte upp frågan med miljöminister Per Bolund den 26 november förra året under riksdagens frågestund, och det var vad jag vet första gången frågan lyftes upp i debatter i riksdagen. Svaret från ministern var häpnadsväckande och visade att han faktiskt inte var

särskilt insatt i frågan eller i förslaget konsekvenser för Sverige. Vi var flera som tyckte att regeringens passivitet var närmast förbluffande.

Den 8 december förra året hade jag två interpellationsdebatter med Per Bolund i frågan. Även tre andra riksdagsledamöter deltog i debatterna. Låt mig sammanfatta våra angreppspunkter mot regeringen. De var följande:

Regeringen och ansvariga ministrar trodde faktiskt att förslaget inte skulle innebära någon tvingande reglering för någon, vilket Bolund sa i debatten. Vi påpekade att det är helt fel, eftersom kraven kommer att fortplanta sig genom hela näringskedjan ned till de minsta företagen.

Det var också uppenbart att regeringen inte hade insett frågans allvar för Sverige utan låtit mer aktivistiskt lagda tjänstemän sköta förhandlingarna i stället för att lyfta upp dem på ministernivå och även involvera statsministern.

Det var också tydligt att regeringen trodde att förslaget i grunden är bra för Sverige, trots att det finns en enorm oro i många olika branscher för svenska jobb och svensk energiförsörjning. Jag räknade upp ett antal hotade branscher i mitt inlägg, det vill säga dem jag har räknat upp tidigare här. Alla riskerade de försämrade konkurrensförmåga och försvarande av kapitalförsörjningen genom det liggande förslaget.

Det blev också tydligt att regeringen verkade sakna en plan och en agenda för att i sista minuten försöka förändra det liggande förslaget. Man tog förvånansvärt lätt på frågan och sa att det var gott om tid, trots att klockan då redan var fem i tolv.

För egen del tror jag också att Miljöpartiet i grunden hela tiden gillat det liggande förslaget eftersom man i praktiken verkar vara beredd att offra det mesta i vårt samhälle för andra syften. Att låta Miljöpartiets ministrar och departement sköta denna fråga i EU har varit som att sätta bocken till trädgårdsmästare.

Jag konstaterade i mitt sista inlägg i den aktuella interpellationsdebatten att jag då hade varit ledamot i riksdagen i drygt 14 år. Under dessa år har jag sett många EU-förslag komma och gå, både bra och dåliga. Men jag tror aldrig att jag upplevt ett förslag som har potential att så oerhört allvarligt skada Sverige som taxonomin. Och samtidigt har jag inte upplevt en så stor okunnighet om förslaget innebörd och en så total passivitet från regeringens sida när det gäller att försöka stoppa förslag som får en orimlig effekt för Sverige.

Då, för ett år sedan, avslutade jag mitt inlägg med att ”nu är det upp till bevis för regeringen och ansvariga statsråd när det gäller att värna svenska intressen”.

I dag har det gått ytterligare ett år, och nu har jag 15 år bakom mig som riksdagsledamot. Men min bild har inte förändrats. Taxonomin är ett allvarligt hot mot svensk välfärd, svenska företag, svenska jobb och svensk energiförsörjning.

Fru talman! Sedan december förra året har det varit många turer kring taxonomin, där oppositionen skjutit regeringen framför sig.

Den 22 juni i år anmälde Moderaterna en avvikande ståndpunkt när frågan var uppe i finansutskottet. Detta utmynnade i ett gemensamt ställningstagande mellan Centerpartiet, Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Moderaterna, där vi uttalade att den svenska regeringen ska invända mot den delegerade akten om taxonomin, för att värna vattenkraften

och skogsbrukets villkor och arbeta för att samla majoritet för den uppfattningen.

Fru talman! I dagens betänkande har vi moderater två särskilda yttranden. Under beslutspunkt 1 vill vi framhålla att även om den aktuella propositionen om taxonomin inte, som vissa har påpekat här, direkt berör frågor om vad som är miljömässigt hållbart eller inte finns det skäl att sammanfatta och understryka den problematik som taxonomins genomförande riskerar att medföra för Sverige och EU.

Det riskerar att försämra konkurrenskraft och energiförsörjning och hotar nödvändiga investeringar i exempelvis ny kärnkraft. I det läge vi i dag är i med rekordhög elpris till följd av elbrist finns det all anledning att oroa sig ännu mer för taxonomins betydelse i framtiden. En alltför strikt bedömning av begreppet hållbar energiförsörjning riskerar att leda till allvarlig energibrist. Skrivningarna om vatten och skog riskerar dessutom att äventyra svensk vattenkraft och svenskt skogsbruk och även att skapa stora problem för jordbruket.

Regeringen måste öka engagemanget i den fortsatta processen kring taxonomin för att värna svenska intressen, för detta kan sluta hur illa som helst för skogen, vattenkraften och jordbruket.

Under beslutspunkt 2 vill jag påminna om det gemensamma ställningstagandet från den 22 juni, som jag nämnde tidigare, som vi hade tillsammans med Kristdemokraterna, Centerpartiet och Sverigedemokraterna. Det är fortfarande den linje som en majoritet i finansutskottet har lagt fram som svensk linje.

Taxonomin är fortfarande ett hot som hänger över Sverige. Den svenska regeringen måste höja både aktiviteten och engagemanget i alla frågor som rör taxonomin för att försvara svenska intressen. Det arbete som regeringen gjort hittills i frågan duger helt enkelt inte.

Jag vill avslutningsvis peka på det som några, bland annat Lars Thomsen, har nämnt här om vad den här frågan betyder för Sverige och synen på EU hos svenska folket. Ett medlemskap i EU kräver engagemang från Sveriges regering när det gäller att stå upp för svenska intressen i varje läge. Det är helt avgörande för förtroendet i Sverige för medlemskapet i EU. Det regeringen riskerar att göra om man inte hanterar den här frågan rätt är att skapa en opinion mot det svenska EU-medlemskapet, och det tror jag inte att någon här inne egentligen vill. Vi vill att EU ska fungera, vara bra för Sverige och ha ett starkt stöd i Sverige. Men den väg som EU är på nu när det gäller taxonomin går i en annan riktning.

Det är tyvärr inte bara taxonomin som regeringen har misslyckats med. Vi vet hur dåligt man hanterade förhandlingarna om återhämtningsfonden. Vi vet hur Stefan Löfven öppnade Pandoras ask i och med den sociala pelaren, vilket har inneburit att vi nu har ett förslag i knät om minimilöner i EU. Och vi vet hur de här frågorna skadar Sverige och skapar motstånd i Sverige. Det är dags för regeringen att skärpa sig.

I detta anförande instämde Mats Nordberg (SD).

Anf. 64 ROBERT HALEF (KD):

Fru talman! Debatten handlar om lagstiftningsåtgärder med anledning av EU:s gröna taxonomiförordning.

Prot. 2021/22:38

1 december

*Lagstiftningsåtgärder
med anledning av EU:s
gröna taxonomiförordning*

Kristdemokraterna är positiva till taxonomiförordningen och till att det tas fram standardiserade kriterier för hållbara investeringar. Men att det ställs krav på enskilda aktörer eller aktiviteter utan någon helhetssyn på klimatomställningen är inte bra för Sveriges vattenkraft, skog eller kärnkraft.

Många av kriterierna går längre än befintlig lagstiftning och riskerar att försena omställningen och de uppsatta nationella miljö- och klimatmålen. Dessutom brister den demokratiska förankringen.

EU:s gröna taxonomiförordning innehåller kriterier för att avgöra om en ekonomisk verksamhet ska anses vara miljömässigt hållbar. Syftet är att hjälpa investerare att identifiera och jämföra investeringar ur miljöhän-syn. För att anses som miljömässigt hållbar ska en verksamhet enligt för-ordningen bland annat bidra väsentligt till ett eller flera av förordningens miljömål. Den ska samtidigt inte orsaka betydande skada för något av mil-jömålen.

Fru talman! Den aktuella propositionen om taxonomin berör inte frågor om vad som är miljömässigt hållbart eller inte, men det finns skäl att understryka den problematik som taxonomins genomförande riskerar att medföra för Sverige och EU.

Taxonomin riskerar att hämma Europeiska unionens konkurrenskraft och möjligheter att reducera utsläppen och trygga medlemsländernas ener-giförsörjning på ett hållbart sätt. För att vi i Sverige och EU ska klara våra klimat- och miljömål kommer mer ren och fossilfri el att behövas. Då be-hövs kärnkraft, vindkraft, solkraft, förnybar energiproduktion, ny teknik och ett nyttjande av skogens fulla potential.

Fru talman! EU-kommissionens förslag om taxonomin har negativ inverkan på omställningen och företagens villkor. De negativa aspekterna av taxonomin överväger de positiva, i alla fall i nuläget sett till helheten. Skrivningar om vatten och skog är formulerade på ett sätt som kan komma att äventyra svensk vattenkraft och svenskt skogsbruk. Den delegerade ak-ten har inte en teknikneutral syn på de olika kraftslagen och avviker från forskning och evidens.

Regeringen bör försvara viktiga svenska industrier, energikällor och andra svenska intressen.

Fru talman! För oss kristdemokrater är kärnkraftens situation särskilt oroande. I dagsläget finns en stor risk att den kan komma att klassas som icke hållbar. Kärnkraften behövs och är viktig under överskådlig tid. Vi har sett utvecklingen i andra länder där man stängt kärnkraftverk – dessa länder har blivit mer beroende av import av el från kolkraft.

Fru talman! I Sverige har vi bevittnat att stängningen av några kärn-reaktorer har gjort även Sverige beroende av kolkraft och oljekraft under vissa tider på året. Vi har på grund av nedstängningen av några kärnkraft-verk enbart de senaste dagarna fått uppleva en extrem prishöjning på el-marknaden. Industrier har fått stoppa produktionen och dra ned på expan-sionstakten på grund av elbristen.

I detta läge valde regeringen att i strid mot EU-nämndens beslut åka ned till Bryssel och där inte ställa sig bakom de medlemsstater som vill att kärnkraften ska inkluderas som hållbar i taxonomin. Det är ett ansvarslöst agerande, inte minst gentemot näringslivet som är mitt uppe i en omställ-ning, bland annat till elektrifiering.

Fru talman! Som en anpassning till EU:s gröna taxonomiförordning föreslår regeringen att det införs ytterligare krav på finansmarknadsaktörer och vissa större företag när det gäller upplysningar om miljömässig hållbarhet.

Regeringens förslag innebär bland annat att fondförvaltare och andra finansmarknadsaktörer tydligare ska redogöra för hur miljömässigt hållbara deras finansiella produkter är, och vissa större företag ska lämna ytterligare information i sina hållbarhetsrapporter. Därtill bör fondförvaltare även lämna upplysningar om miljömässig hållbarhet till Pensionsmyndigheten så att informationen kan nå fram till pensionsspararna, och detta ska bli en förutsättning för att Pensionsmyndigheten ska godkänna en ansökan om att få ingå fondavtal. Detta, fru talman, är bra förslag som vi från Kristdemokraterna ställer oss bakom.

Fru talman! Regeringen bör invända mot den delegerade akten om taxonomin för att värna vattenkraften och skogsbrukets villkor och arbeta för att samla majoritet i EU för den uppfattningen. Dessutom bör regeringen begära en förlängning av tidsfristen för invändning mot den delegerade akten om taxonomin med två månader.

Därmed ställer jag mig bakom de två gemensamma särskilda yttrandena.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 18.)

§ 15 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Civilutskottets betänkande 2021/22:CU1

Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik (prop. 2021/22:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 65 EMMA HULT (MP):

Fru talman! Vi är här i dag för att debattera civilutskottets betänkande *Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik* i statens budget för 2022. I detta betänkande är det inte den tidigare rödgröna regeringens politik som blir verklighet; den blåbruna budgetens avtryck är tydliga.

Sedan Miljöpartiet trädde in i regeringen 2014 har vi tillsammans med Socialdemokraterna tagit ett större nationellt ansvar för att bygga i kapp bostadsbristen och bygga ihop Sverige. Vi har åter fått en nationell bostadspolitik, vilket har gjort att det har byggts fler bostäder än det gjorts sedan miljonprogrammets dagar. Men med M:s, SD:s och KD:s budget, som nu har vunnit, dras investeringsstödet för hyresbostäder in, och stödet för energieffektiviseringar i flerbostadshus avskaffas. Det är både tragiskt och oansvarigt.

Fru talman! Det planeras många byggprojekt runt om i vårt land just nu, där investeringsstödet är en del av kalkylen. Det är bostäder som verkligen behövs. Att plötsligt avveckla investeringsstödet inom några få veckor efter riksdagens beslut i dag kommer att drastiskt ändra förutsätt-

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning
och byggande samt
konsumentpolitik*

ningarna för dessa planerade projekt. Det är uppenbart att många planerade byggprojekt kommer att försenas eller färdigställas med väsentligt högre hyror och i värsta fall sämre energiprestanda.

Investeringsstödet har haft funktionen att sätta maxhyra, vilket har gjort att man har kunnat få statligt stöd för att fler ska ha råd att bo. En hög andel riskerar att inte byggas alls. Förslaget slår dessutom särskilt hårt mot svagare marknader där investeringsstödet har varit helt avgörande för att projekt över huvud taget ska bli verklighet. Där behöver bostäder också byggas för att hela Sverige ska kunna leva.

Fru talman! Jag är ledamot i ett av Jönköpings två kommunala bostadsbolag. Vi har Vätterhem som bygger bostäder i attraktiva lägen. Där har kundunderlaget oftast möjlighet att efterfråga lägenheter även med högre hyror. Själv är jag ledamot i det kommunala bostadsbolaget Junehem som bygger bostäder i små orter, kranskommuner och näst intill landsbygd.

För Junehems räkning är detta ett oerhört hårt slag rakt i magen. Flera av de projekt som vi har planerat för under de kommande sex till åtta åren riskerar nu att inte bli verklighet. Det är projekt i kommundelar i Jönköpings kommun som verkligen behöver lägenheter för att de äldre som nu bor i villa ska kunna efterfråga ett tillgängligt attraktivt boende i samma ort som de har bott i under flera år eller stora delar av sitt vuxna liv. Därigenom skulle de kunna gå med hunden i samma skog, plocka svamp och umgås med sina grannar. Jag är riktigt oroad över att dessa lägenheter inte kommer att bli verklighet när investeringsstödet försvinner.

Fru talman! Oavsett om det är budget eller lagförslag vi debatterar pratar vi i den bostadspolitiska debatten väldigt mycket om nya bostäder och nyproduktion. Då ska vi veta att nyproduktion är en väldigt liten andel av de bostäder som finns i Sverige. Därför var jag himla stolt och glad över att det i det rödgröna budgetförslaget fanns satsningar också på befintliga bostäder. Många äldre flerbostadshus har stora upprustningsbehov och därmed klimatutmaningar. Därför är stödet för att förbättra energiprestandan i flerbostadshus oerhört viktigt.

Att avveckla detta stöd, som utskottet nu föreslår, är mycket olyckligt, eftersom stödet är ett viktigt bidrag för att öka takten i den helt nödvändiga energieffektivisering som krävs i flerbostadshus runt om i vårt land. Sådana åtgärder är nödvändiga för att minska klimatpåverkan från dessa fastigheter och inte minst för att klara av den klimatutmaning vi står mitt i.

Fru talman! Jag tror att det behövs mer nationellt ansvar för att klara av att minska såväl bostadsbristen som hemlösheten, och därför är det oerhört sorgligt att den blåbruna budgeten skär ned på de pengar som behövs för att fler hyresrätter med rimliga hyror ska byggas och äldre flerbostadshus energieffektiviseras.

Är det nu vi ser en politisk inriktning som vill att vi går från ett nationellt ansvar till att återigen dumpa över ansvaret för bostadspolitiken på marknaden och i kommunernas knä? Det har vi provat förut, och vi ser resultatet. Jag tycker inte att vi ska prova det igen.

Tidigare i dag var jag med i ett seminarium som Stadsmissionen anordnade och där deras senaste hemlöshetsrapport presenterades. Jag kan bara konstatera att för att lösa hemlöshetsproblematiken i Sverige, som är en del av bostadspolitiken, behövs mer nationellt ansvarstagande, inte mindre.

Fru talman! I det rödgröna budgetförslaget hanteras också konsumentpolitik, och under politikens inriktning finns ett avsnitt om miljömässigt hållbar konsumtion, något som jag kort vill ta upp. Det är ett viktigt och riktigt grönt avtryck i budgetförslaget som vi i Miljöpartiet är oerhört stolta över.

Konsumenters agerande spelar en betydande roll för att uppnå en mer miljömässigt hållbar konsumtion, vilket ligger i linje med de nationella miljö- och klimatmålen samt den tidigare rödgröna regeringens ambitioner i strategin för en cirkulär ekonomi. Jag räknar med att den socialdemokratiska regeringen tar detta arbete vidare.

Ändamålsenlig information kan underlätta för konsumenterna att göra mer miljömässigt hållbara och cirkulära val. Konsumenterna har dock varierande förutsättningar att ta till sig och agera i enlighet med informationen. Därför är det glädjande att vi i den rödgröna regeringens budgetförslag kan läsa att man vill intensifiera arbetet med att underlätta informationen för konsumenterna så att de kan göra hållbara val.

Jag står bakom vårt särskilda yttrande. Jag har inte möjlighet att yrka bifall till någon reservation. Vi har nämligen ingen reservation, eftersom vår utgiftsram är större än utskottets förslag.

(Applåder)

Anf. 66 OLA MÖLLER (S):

Fru talman! Den tyske författaren Thomas Mann har en gång sagt att de yttre omständigheterna i uppåtstigandet ofta framträder först när färden nedför har blivit verklighet. Med en så enkel och genial mening skulle man kunna inleda denna debatt.

Det uppåtstigande som vi har sett sedan 2014 är enormt. Inte på 30 år har det byggts så mycket som nu. Under perioden 2015–2018 påbörjades fler bostäder än under den moderatledda regeringens alla åtta år vid makten. Vi är såklart stolta över att vi har fått igång bostadsbyggandet. Av Sveriges bnp består 11 procent av bidrag från byggsektorn, och bostadsbyggandet är en väsentlig del av detta. Därför har vi socialdemokrater satt upp ett mål om att påbörja en halv miljon bostäder till 2030.

Med en sådan takt kan vi både bygga i fatt det stora underskott som finns och hålla igång de ekonomiska hjulen. Ett högt bostadsbyggande är viktigt för dem som kan få en ny bostad och för arbetarna som får jobb. Och eftersom tillväxten ökar är det viktigt för oss alla.

Fru talman! I den budget som de högerkonservativa har drivit igenom tas bostadspolitikens mest verkningsfulla verktyg bort ur verktygslådan och ersätts av just ingenting. Investeringsstödet har bidragit till tiotusentals nya lägenheter. Ungefär 50 000 lägenheter har beviljats stödet. Dessa lägenheter har byggts med väsentligt lägre hyra än vad som annars skulle vara fallet, om de ens hade byggts.

Investeringsstödet är inte bara ett ekonomiskt tillskott till hyresgästen, som får lägre hyra. Det är också en möjliggörare för byggnation på landsbygden. Dagens redovisningsregler gör det nämligen hart när omöjligt att bygga på platser där betalningsförmågan är svag. Människor har alltså redan i dag svårt att efterfråga nyproducerade lägenheter, även med investeringsstöd. Med ett borttaget investeringsstöd blir det ännu svårare, om det ens finns något nytt att efterfråga. Svaret på frågan hur man bygger hyres-

rätter på landsbygden, en fråga som massor av kommunpolitiker just nu sitter och brottas med, är investeringsstödet.

Men svaret på varför investeringsstödet tas bort är nog egentligen ganska enkelt. De högerkonservativa ger nämligen inte så mycket för hyresrätten. Så sent som för någon vecka sedan debatterade vi regeringens förslag om stärkt skydd för hyresgäster. Det blev uppenbart att Moderaterna och Sverigedemokraterna ger väldigt lite för hyresgästernas trygghet. Framför allt Sverigedemokraternas ställningstaganden var väldigt klagörande för vem de företräder. Den ekonomiska eliten är lika intresserad av trygghet för hyresgästerna som de är av investeringsstödet. SD gör vad de kan för att vara eliten till lags.

Fru talman! Klimatkrisen är inget som berör de högerkonservativa speciellt mycket heller. Sänkt skatt på koldioxidutsläpp i ett läge där Parisavtalet mer eller mindre ligger i respirator är ett väldigt tydligt exempel på just det. Men så är det väl när man företräder de grupper som tjänar pengar på den kris vi befinner oss i. Att stödet för energieffektiviseringar slopas är därför fullt logiskt. Varför energieffektivisera i dag när man kan fantisera om kärnkraft om 25 år? Stödet skulle dessutom innebära lägre hyror för dem som får sina hus renoverade, och det skulle innebära att de saftiga hyreshöjningar som måste till inte blir så höga. Men varför ska man ge hyresgästerna en lättare vardag när man inte gillar hyresrätten som fenomen?

Att Thomas Mann hade rätt visar också den process som omgärdat de senaste veckornas hantering av budgeten. De högerkonservativa börjar med att göra en ny fadäs. Lärdomarna från när de senast var i farten och slopade investeringsstödet och tusentals lägenheter försvann över en natt verkar inte riktigt ha satt sig. Det var även denna gång nära att många av dem som redan beviljats stöd inte skulle få det. Denna gång hade servettskissen ersatts av ett plockepinn. Nu vet de högerkonservativa visserligen att staten måste fullfölja ingångna avtal. Men att 23 000 lägenheter helt plötsligt verkade stå utan möjlighet till stöd var en nyupptäckt tabbe som det tog mindre än 24 timmar för de högerkonservativa att backa från. Vad vi kan konstatera är att det är viktigare för de högerkonservativa att driva igenom ideologiskt motiverade hastverk än att ta hänsyn till den verklighet som vi faktiskt befinner oss i.

Men det slutar inte där. Nya frågor har uppstått, och de högerkonservativa har inte kunnat ge några som helst svar. De har ingen aning. Det är nämligen så här: Sverige ska få pengar från EU:s återhämtningsfond. Det stödet är baserat på införandet av investeringsstödet och renoveringsstödet. De högerkonservativa kan inte ge några som helst garantier för att vi kommer att få del av pengarna från EU. Den enkla anledningen är att det inte finns några sådana garantier. Genom att dra undan mattan för en hållbar svensk bostadsproduktion riskerar de högerkonservativas framfart att kosta Sverige miljarder. I kombination med att de rycker undan mattan för bostadsproduktionen och därmed tillväxten visas med all tydlighet att den ekonomiska trovärdighet som Moderaterna en gång hade, om än oförtjänt, nu är fullständigt borta.

Fru talman! Den budget som går igenom kammaren är till största delen socialdemokratisk politik som den socialdemokratiskt ledda regeringen lade fram. Förbättringar i sjukförsäkringen, trygghetspensionen och nivåerna i a-kassan hade aldrig hamnat på riksdagens bord i en budgetproposi-

tion om det inte varit för Socialdemokraterna. Att de är kvar beror på att M, KD och SD bara kommit överens om de delar där de visste att de skulle kunna komma överens. M och KD skulle aldrig ha accepterat att socialdemokratiska satsningar skulle ligga kvar eller förbättrat sjukförsäkringen om de hade förhandlat om en budget från början. I stället hade reformerna varit innehållslösa för vanligt folk, något som familjeveckan nu är ett tydligt exempel på. Tid med barnen kan man ge från de högerkonservativa, men du får betala den själv. Det är en klasspolitik som sparkar hårt nedåt.

I ljuset av detta blir de högerkonservativas svek mot bostadspolitiken ännu större, för där har det inte varit några som helst problem att komma överens. Det är helt uppenbart. Nästan inget annat område blir så kliniskt nedmonterat som bostadspolitiken. Man kan fråga sig varför. Svaret är, som jag lyft fram tidigare, att bostadsbrist göder den ekonomiska eliten genom att hyrorna blir högre och fastighetsvärdena går upp. M och KD kan gå upp på kontoret och säga ”väl utfört arbete” till sina – jag höll på att säga uppdragsgivare.

Som socialdemokrat kan jag bara uppmärksamma svenska folket på vad valet i höst kommer att handla om. På ena sidan står ett socialdemokratiskt alternativ som gör förbättringar för människor här och nu och bygger en framtid som alla får vara med på och som är hållbar. Mot detta står ett högerkonservativt block som med precision söndrar samhället för att gynna dem som redan har på hyresgästernas, arbetstagarnas, elevernas och våra äldres bekostnad.

(Applåder)

Anf. 67 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Fru talman! Låt mig börja med att tacka Ola Möller för ett väldigt bra anförande. Jag håller med om nästan allt som Ola Möller sa.

Det finns väldigt bra saker i regeringens budget. Det är därför Vänsterpartiet stöder regeringens budget i andra hand. Det finns som sagt förbättringar av sjukförsäkringen och annat som jag tycker är väldigt positiva och bra. Det finns också satsningar på att öka takten i bostadsbyggandet och på energieffektivisering, vilket vi också tycker är väldigt bra.

Men vi vet också att det är den blåbruna budgeten som den här regeringen kommer att styra med. Där råder, precis som Ola Möller nämnde, en total avsaknad av satsningar på bostadspolitiken. Man vill ta bort investeringsstödet. Man vill ta bort stödet för renovering och energieffektivisering. Vi vet vad konsekvensen blir. Det blir inga bostäder.

Jag kommer att ta replik även på företrädarna för de partier som står bakom denna budget. Ola Möller kanske undrar varför jag inte ställer frågorna till dem. Jag kommer att göra det. Det kan Ola Möller vara lugn för.

Det är Ola Möllers parti som sitter i den regering som styr landet med denna budget. Hur kommer ni att kunna hantera detta? Kommer ni att genomföra ett förslag som tar bort allt stöd till bostadsbyggandet?

Anf. 68 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Momodou Malcolm Jallow för de fina orden. Det värmer att höra dem.

Jag är givetvis också orolig. Vi går nu i en riktning där bostadsbyggandet försämras, där hyrorna höjs för hyresgästerna och där marknadens

intresse blir det överordnade. Vi vet att marknaden är en förträfflig tjänare men en fruktansvärd herre.

Jag ser det som att i det parlamentariska läge som råder var den socialdemokratiska regeringen den enda möjliga regeringsbildningen som kunde tillträda. För att ta ansvar för landet var vi tvungna att göra detta.

Det innebär att när riksdagen har fattat beslutet att dra ned på pengarna i det här hänseendet är det vad vi har att förhålla oss till. Det är tråkigt. Jag önskar givetvis att vi kunde bygga en majoritet för att satsa på att uppfylla grundlagens intentioner om att ge människor rätt till ett tryggt boende.

Vi får helt enkelt göra så att i valet nu till hösten kommer vi att driva bostadspolitiken och kämpa för att få upp den på agendan. Det är uppenbart så att ska vi klara av att trygga människors rätt till boende och värna hyresgästerna måste det till en vänsterpolitik som tar ett ansvar. Det gäller ekonomiskt men också för att hålla våra system med partsmodeller och liknande levande.

Det är det tråkiga svaret. Det är igen det parlamentariska läget som får genomslag. I ett sådant läge tar vi ansvar. Men jag har stor tillförsikt att svenska folket ser att det kommer att få effekter på jobben när man drar ned på bostadsbyggandet på det viset som de högerkonservativa föreslår. Vi vet att arbetssätt och arbetslöshet är en viktig fråga att diskutera i det här sammanhanget.

Anf. 69 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Fru talman! Det känns som déjà vu. När vi hade debatt om januariavtalet var det samma sak. Det är Socialdemokraterna som styr landet, men de har nyliberal politik. De sa: Vi kan inte göra någonting, för vi har ett avtal med de nyliberala partierna.

Det är samma sak nu igen. Vi har en ny bostadsminister, Johan Danielsson. I en intervju i *Studio Ett* ställde man frågan hur han själv ordnade sin första bostad. Han svarade: När jag flyttade till Stockholm och började jobba köpte jag en bostadsrätt i Aspudden.

Det är hans råd, till exempel till de unga: Man ska köpa bostäder. Han hänvisar till den utredning som är på gång. Det gör mig orolig. Man hänvisar till en utredning som ska ta fram förslag för att underlätta för första-gångsköpare.

Men oavsett vilka förslag som utredningen lägger fram är det inte vad som behövs i detta läge. Vad som behövs är hyresrätter. Det är oroväckande. Vad tänker du om detta?

Anf. 70 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Jag tänker inte recensera den nytillträdde bostadsministerns svar i P1. Om jag tolkar Momodou Malcolm Jallow rätt svarade bostadsministern på en rak fråga om hur han skaffade sin första bostad och inte om vilket råd bostadsministern hade för människor att skaffa sig en bostad, och det är en viss skillnad.

Jag håller med Momodou Malcolm Jallow om att det är ett tråkigt svar att hänvisa till det parlamentariska läget. Men väljarna har gett oss ett resultat att förhålla oss till. Eftersom Socialdemokraterna var den enda möjliga regeringsbildaren i nuvarande läge är det vad som gäller

Skillnaden den här gången mellan med januariavtalet och med den nuvarande regeringen är att Vänsterpartiet har varit med och röstat fram den

här regeringen igen. Jag kommer inte ihåg om ni tryckte grönt eller gult. Jag minns faktiskt inte.

Hur som helst har vi förhandlat om den frågan. Det är ett klart steg framåt utifrån Vänsterpartiets perspektiv. Jag tycker att jämförelsen är lite elak att säga att det för Vänsterpartiet nu är samma som med januariavtalet.

Anf. 71 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Det är alltid kul att få komma till kammardebatterna och få ta del av Ola Möllers litterära kanon. Förra gången inledde han med att citera Goethe. Han sa då att mästaren visar sig i sina begränsningar. Jag konstaterar att Ola Möller även den här gången drog över sin anförandetid en smula.

Det är inte utan att man slås av den kognitiva dissonans som råder kring Socialdemokraternas förhållningssätt till hur vi använder våra skattemedel. Man är den största kritikern till det man anför vara omotiverade vinster i välfärden när det kommer till mjuka sektorer. Men man har inga som helst problem med att ösa miljarder över privata byggföretag.

Det finns naturligtvis en del som tycker att det är välkommet. Men frågan är: Är det verkligen ett effektivt sätt att använda våra gemensamma pengar i ett land som brottas med betydande problem och svårigheter? Det moderata svaret på den frågan är nej, helt enkelt eftersom stöden har visat sig på totalen ineffektiva.

Det har visat sig att det som byggs i många fall ändå hade byggts. Det har visat sig att de som flyttade in i lägenheterna hade kunnat efterfråga och ha råd med lägenheterna även om de hade byggts utan stödet.

I går kom en rapport från SBAB som visar att vi nu på vissa håll i landet har en överetablering av hyresrätter, medan det byggs alldeles för lite av den boendeform som efterfrågas mest av alla, nämligen småhus.

Min fråga till Ola Möller är: Vad gör regeringen för att vi ska kunna bygga fler småhus i det här landet?

Anf. 72 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Jag får väl skylla på att jag är vikarie i debatten när det gäller att jag drar över talartiden för att få ihop ett anförande. Jag är nybörjare på jobbet i detta sammanhang, så det kan ha varit därför.

Det är en intressant jämförelse med vinster i välfärden. Investeringsstödet innebär i praktiken att hyresgästerna får lägre hyror. Det innebär att lokalsamhället får nya bostäder så att man kan få liv och rörelse i byar och städer där så inte hade varit fallet innan. Det gör att människor får bättre möjlighet till arbetspendling.

Vinster i välfärden innebär att äldre och elever betalar med sin framtid, sin hälsa och sitt välmående för att göda kapitalet. Det är en väsentlig skillnad. Det tyder på en viss oförståelse från Carl-Oskar Bohlin om fenomenens art att han ens en gång väljer att dra den parallellen.

När det gäller småhusbyggnationen delar jag uppfattningen att det behövs högre småhusproduktion. Skillnaden mellan oss är att Moderaterna ställer småhusproduktionen mot hyresgästen. För en socialdemokrat är det både och.

Givetvis vill vi bygga fler småhus. En fråga vi måste komma till rätta med är markfrågan. Den ligger på kommunal nivå. Där vet jag att många

av Carl-Oskar Bohlins kolleger ute i landet på kommunsidan är väldigt snåla med att ge tillgång till nybyggnation och friliggande tomter.

Frågan är varför inte hela Danderyd, Lidingö eller Täby, där människor verkligen skulle vilja bo, kryllar av nybyggarprojekt. Det beror inte på att Sveriges riksdag inte vill det, utan det beror på att det sitter kommunalråd från Moderaterna och stoppar och inte ger människor möjligheten att bygga småhus där de vill och drömmer om att bo.

Anf. 73 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Det där är en sanning med modifikation. En lång rad av de områdesskyddsbestämmelser som i dag ligger som ett betungande raster över en väldigt stor del av vår landyta styrs från den här kammaren. Ni har inte gjort ett dyft åt det under de senaste sju åren vid makten. Det är grunden för problemet.

Ett annat problem är att under den här mandatperioden har de rödgröna konsekvent röstat nej till alla de förslag som vi har lagt fram för att göra det enklare bygga småhus. Det har handlat om att reformera lantmäteriet, se till att det går att bygga enklare utanför detaljplan och att reformera detaljplaneinstitutet, bara för att nämna några exempel. Men för er finns bara subventionspolitiken.

Fru talman! För den som bara har hammare ser alla problem ut som en spik. Det summerar den socialdemokratiska bostadspolitiken. För Socialdemokraterna kan bostadspolitik bara vara subventioner i en kolumn och inga regelförenklingar, och det är ett problem.

Anf. 74 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Det är intressant att Carl-Oskar Bohlin här lyfter fram sanningar med modifikation. Det byggs fler småhus nu än under förra året. Det har stigit med 13 procent. Det byggs fler småhus, och antalet ökar under den socialdemokratiskt ledda regeringens tid vid makten.

Det går inte att bo i en regelförenkling. Hade det varit så att regelförenklingar var sättet att tämja marknaden hade det hänt en väldig massa. Är det någonting som vi har sysslat med i den här kammaren är det regelförenklingar. Åk ut och tala med en bygglovshandläggare! Från PBL 2011 till i dag är det ett virrvarr av nya bestämmelser, vilket i grund och botten bara gör att processerna blir längre och svårare.

I stället för att hålla på och tro att vi kan bo i regelförenklingar är det efterfrågesidan vi måste diskutera. Och då är investeringsstödet lösningen på bostadskrisen.

(Applåder)

Anf. 75 OLA JOHANSSON (C):

Fru talman! Vad gäller bostadsbyggandet och bostadsmarknadens förmåga att leverera bostäder åt de hundratusentals svenskar som står i bostadskö har mycket lite förändrats sedan jag stod här för ett år sedan.

Då kändes det som att vi hade en bred politisk enighet om att något behöver göras åt hyresmarknaden. Utredningen om fri hyressättning pågick, och utifrån de direktiv som den hade fått såg det lovande ut: Från och med den 1 juli ska hyror kunna sättas fritt i nya hyresrätter om hyresvärden och hyresgästen är överens om det, och vi kommer parallellt med den ordi-

narie reglerade hyresmarknaden att få ett bestånd med mer marknadsanpassade hyror.

Två partier är glada för att förslaget stoppades. Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna motsätter sig båda varje förändring som syftar till att skapa en bostadsmarknad som liknar den vi ser i många av våra grannländer, fru talman. Vad som kännetecknar en sådan marknad är främst att man kan få tag i en bostad utan kötid, ofta till en kostnad som motsvarar vad man har råd med och med en standard och ett läge som motsvarar vad man är beredd att betala.

Fru talman! Den 21 juni blev en tuff dag för mig som talesperson, när Moderaterna gjorde gemensam sak med Vänsterpartiet och avbröt reformeringen av hyressättningen som vi varit överens om att genomföra. När det stod klart för dem att det var fel parti som var på väg att lyckas med det föll bilan tungt över januariavtalet och de reformer på bostadsmarknaden som fanns där.

Nu är det upp till Moderaterna och Kristdemokraterna att visa på vilket sätt de är beredda att motverka bostadsbristen och segregeringen på bostadsmarknaden och få fart på byggandet och renoveringar av miljonprogramsområdena med Sverigedemokraternas fot på bromsen. Det går an att klaga, men vägen till att själva åstadkomma något har aldrig varit längre än den nu är för Carl-Oskar Bohlin och Larry Söder. Jag vet vilken kritik ni har fått utstå för att ni sumpade chansen medan den fanns.

Det är 207 av 288 rapporterade kommuner som anger underskott på bostäder i kommunen som helhet. Det är främst nya på bostadsmarknaden som har svårt att ta sig in. Unga, studenter, nyanlända och jobbsökande men även äldre personer och personer med funktionsnedsättning kan inte få tag i en bostad, säger Boverket i sin årliga bostadsmarknadsenkät.

Det är en gradvis förbättring, men långt ifrån vad som skulle behövas. Och det visar med all önskvärd tydlighet att bostadsmarknaden måste reformeras i grunden. De byggsubventioner som nu behålls under ett år för att sedan avvecklas är egentligen helt otillräckliga.

Fler och fler byggföretag och fastighetsbolag upptäcker att de kan få pengar om de bygger enligt det regelverk som regeringen har satt upp. Det är i längden en ohållbar politik att subventionera fram alla de tiotusentals hyreslägenheter som behövs. För att travestera Ola Möller: Man kan inte heller bo i ett investeringsstöd.

Stöd ska, om det finns, kunna riktas till de svagaste bostadsmarknaderna, där bostäder behövs men inga byggföretag vågar satsa. Stöd ska kunna riktas till bostäder åt de hushåll som inte har råd att efterfråga en bostad och som hyresvärdar tvingas neka för att de inte uppfyller inkomstkraven. Jag välkomnar utredningen om en socialt hållbar bostadspolitik men menar att det inte räcker att bara skruva på systemen när de är felaktiga i grunden.

Sverige är moget att föra en diskussion om hur man med hjälp av en ny social bostadssektor, efter förebilder från liknande länder, kan se till att det för utvalda målgrupper byggs och upplåts bostäder. Det handlar om hushåll med begränsade finansiella resurser som lider av strukturell hemlöshet.

Stockholm Stadsmissions rapport, som Emma Hult refererade till, presenterades tidigare i dag. Den underströk det som Centerpartiet varit först

ut med att kräva: en ny social bostadssektor som kommer till rätta med den strukturella hemlösheten.

Trots att Centerpartiet har medverkat till att förbättra och vässa investeringsstöden medan vi var med och förhandlade om budgetar har vi hela tiden förespråkat en annan politik, som pressar kostnader och stärker förutsättningar att i de flesta fall bygga efter marknadsmässiga principer.

Fru talman! Sverige är på väg att hämta sig ur en pandemi. För oss är det viktigaste att skapa en tillväxt i ekonomin, att pressa ned arbetslösheten och långtidsarbetslösheten och att stärka jobbskapande och företagande. Då krävs insatser i budgeten för att bland annat finansiera nystartsjobb och samtidigt ta bort arbetsgivaravgifterna för dem som anställer arbetslösa.

Klimatpolitiken med grön omställning börjar ge resultat när vi ser batterifabriker och lyckosamma försök att tillverka fossilfritt stål. Det har redan skapat en byggboom i de berörda städerna, Luleå och Skellefteå. Vi fortsätter satsningen och utvidgar den till energilagring, tillverkning av vätgas, modern återvinningsteknik och minusutsläpp.

En ny flotta av fossilfria fordon för tunga transporter byggs ut med särskilda premier. För att kunna ta till vara all den förnybara el som produceras främst genom vind, vatten och sol behöver kraftnäten byggas ut och moderniseras.

Omställningen av fordonsflottan omfattar både personbilar och jordbruks- och arbetsmaskiner. Satsningar på förnybara bränslen och el inom flyget behöver göras om människor ska kunna förflytta sig igen. Sverige är ett avlångt land, fru talman, och flyget är lika nödvändigt som ett heltäckande elnät med god kapacitet och bredband till alla hushåll.

Klimatförändringarna sker här och nu. Vi behöver bygga samhällen som klarar av ökande vattenmängder på hårdgjorda ytor i våra städer och som kan leda bort översvämningar, minska skredrisker längs stränder och stoppa övergödningen i vattendragen vid allt tätare hundraårsregn.

Centerpartiet vill genomföra de största satsningarna någonsin på att bygga ut bredband. Vi tändar gatubelysning, rustar upp, bygger ut och tjäl-säkrar vägnätet på landsbygden och håller mackar öppna för att skapa förutsättningar för människor att bygga, bo och verka utanför storstäderna.

Ett enklare strandskydd är inte en del av budgeten, men det kommer att bidra till att små orter kan växa och att man kan bygga nytt och bygga invid sjöar och vattendrag. Utan att ta en enda krona i anspråk från skattebetalarna sätter vi fart på bostadsbyggandet i de delar av Sverige där man hindrats av rigida och orimliga strandskyddsbestämmelser

För att få stopp på skjutningar, narkotikahandel och hot och våld mot kvinnor stärker vi rättskedjan och ger polisen förutsättningar att visa sig i de utsatta områdena, att utreda brott och att lagföra kriminella, kvinno-misshandlare och våldtäktsförövare.

Det förebyggande arbetet mot gängkriminaliteten är viktigast. För oss är det viktigt att lyfta de goda exemplen från utsatta områden som likt Gårdsten i Göteborg vänt utvecklingen genom att involvera de boende, vara tydliga med kravställningen och samverka med de lokala näringsidkarna. Renoveringen av våra värst utsatta områden och energieffektiviseringen av 60 år gamla bostäder från miljonprogrammet är kanske vår allra största utmaning nu.

Nära vård, bra skolor och yrkesutbildningar som ger vägar in i arbetslivet är andra områden vi satsar på i den budget på 35 miljarder kronor

extra som till någon del finansieras med neddragningar inom det utgiftsområde som i dag debatteras här. Det är omprioriteringar som jag kan motivera eftersom jag ser, och har beskrivit, andra behov som är viktigare än många av dem som görs inom utgiftsområde 18.

Fru talman! Jag beklagar att Sverige har en bostadsmarknad som i sig årligen kräver flera miljarder av skattebetalarnas pengar för att kompensera för sitt bristande funktionssätt. Sverige behöver verkligen fler bostäder, men vi behöver också sänka byggkostnaderna, bygga mer i trä och förenkla planprocesserna för att korta tiden från idé till inflyttningsklar bostad.

Lantmäteriet behöver korta sina handläggningstider och beta av köerna till fastighetsbildningen. Vi anser att deras verksamhet borde kunna utmanas av andra aktörer. Vi tror på att öppna och kostnadsfria data från lantmäteriet kan underlätta för alla aktörer som vill medverka till att bygga samhällen – kommuner, stat, myndigheter och inte minst företagen i byggbranschen.

Fru talman! Jag skulle gärna se att den bostadspolitiska debatten följer med oss in i valåret. Ingenting kan vara viktigare än att skapa tryggare och modernare bostäder i utsatta områden, att minska trångboddheten och att få stopp på kriminellas övertagande av bostadsrättsföreningar och svart-handel med hyreskontrakt.

Att bygga en mångfald av bostäder med trädgårdsstäder, egnahem och hyres- och bostadsrätter på det sätt som nu görs längs Norrlandskusten där jobben skapas ser vi som positivt. Vi tror att satsningar som Centerpartiet gör på grön omställning, trygghet, vård och skola och på att stärka landsbygden med äganderätt till skogen och ett enklare strandskydd bidrar till det.

Anf. 76 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Fru talman! När jag lyssnar på er politik och när jag hör Ola Johanssons anförande hör jag gnällande om marknadshyror. Det känns som att man inte har gått vidare från det. Majoriteten av svenska folket har talat och sagt: Vi vill inte ha detta. Forskarna har talat. All empiri har talat emot det. Vi har visat här i riksdagen att det inte kommer att gå igenom. Det är bara att släppa det och gå vidare.

Det är denna kognitiva dissonans jag hela tiden hänvisar till när jag pratar med Centerpartiet. Man vill helt enkelt inte tro att man kan ha fel. Man har rätt avsett vad forskningen säger. Man har rätt oavsett vad svenska folket säger, som man påstår sig representera. Man bara tror det. Släpp det! Så länge Vänsterpartiet är här kommer vi aldrig att acceptera marknadshyror.

Jag vill också säga att all politik från Centerpartiet går ut på att försämra allt för hyresgästen. Man vill ta bort stödet till renovering och energi-effektivisering. Centerpartiet vill profilera sig som ett grönt parti, och jag förstår inte hur detta rymmer med den profileringen. Man vill vara ett grönt parti men vill ändå ta bort just den satsning som ska hjälpa till med energi-effektivisering. Hur går det ihop?

Man vill ta bort allt stöd som har med bostadsbyggande att göra, men hyckleriet kommer när det gäller stöd som går till de rika. Allt stöd som går till de välbärgade, till de ägda bestånden, är Centerpartiet väldigt villigt att satsa på. När det handlar om 140 miljarder i rot sedan 2009 är det inget

problem. Men när det handlar om 16 miljarder som går till hyresgäster låter det varenda gång från Centerpartiet: Nej, det vill vi inte. Varför?

Anf. 77 OLA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Vi kan konstatera att detta är en ideologisk debatt. Momodou Malcolm Jallow och jag kommer aldrig att vara överens om den grundläggande synen på vad som driver samhället framåt och vad som skapar investeringar som är till nytta för alla som bor och lever i Sverige. Här kan vi vara väldigt överens om att vi inte är överens och troligtvis aldrig kommer att bli det.

Varför släpper jag inte frågan om att reformera hyressättningen? Jo, därför att vi vet att det nuvarande systemet, bruksvärdessystemet, som hade sina styrkor i ett skede, är omodernt och hindrar de nyinvesteringar och renoveringar av exempelvis miljonprogrammet som vi talade om tidigare. Vi var gemensamt i civilutskottet ute och besökte en kommun nära Stockholm där vi ganska tydligt fick ta del av den forskning som säger att bruksvärdessystemet har precis den effekt på nysatsningar, nybyggnation och renoveringar som vi inte vill se.

Att Momodou Malcolm Jallow i sin replik hänvisar till forskning på det här området tycker jag är hårresande. De flesta experter, även inom våra myndigheter som har ansvar för bostadsfrågorna i Sverige, är ganska överens om att det finns en kritik mot det system som Momodou Malcolm Jallow så gärna förfäktar. Det finns dessutom erfarenheter från andra länder, inte minst Finland, Österrike och Nederländerna, som visar att det finns andra vägar att gå än den svenska modellen i det här fallet. Vi kan alltså vara överens om att vi inte är överens.

När det gäller energieffektiviseringar ser vi stora möjligheter med de energideklarationer som finns och de klimatdeklarationer som är under framtagande. Jag tror att starka men också enhetliga krav på byggindustrin, eller på fastighetsägare i det här fallet, är vägen framåt. Jag är också övertygad om att vi inte har sett slutet på utvecklingen av det hållbara byggandet i exempelvis trä och industriella processer inom bostadsbyggandet som drivs just av privata företags vinstintresse och angelägenhet att tillgodose en marknad som skriker efter bostäder.

Anf. 78 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Fru talman! Om jag förstår Ola Johansson rätt är det dåligt för miljön att satsa på energieffektivisering. Det är nämligen detta det innebär. Vi har en satsning på energieffektivisering, och då säger Centerpartiet att vi måste ta bort den. Gör vi det är det bra för miljön. Jag förstår inte. Det är obegripligt. Förklara för mig: Hur kan det vara bra att ta bort en satsning vars enda syfte är att förbättra miljön? Hur kan det vara bra att ta bort den? Det måste du förklara, om inte för mig så för dina egna väljare.

Det finns vidare ett djupt förakt för hyresgäster inom Centerpartiet. Förra veckan hade vi ett förslag här som skulle stärka hyresgästernas ställning. Centerpartiet och Ola valde att inte stödja det. Jag kan fortfarande inte släppa det. Detta var det enda förslaget för att stärka hyresgästernas ställning, och då säger Centerpartiet: Nej, ni ska vräkas. Ni ska vara hemlösa. Varför? Du har nu möjlighet att förklara.

Anf. 79 OLA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att den satsning som Momodou Malcolm Jallow nu hyllar är ny. Detta är ett stöd som vi inte har med i vårt budgetalternativ, och det finns inte heller i det som vann riksdagens gillande.

Jag var ganska tydlig i mitt anförande. Jag var till och med så ärlig att jag sa att Centerpartiet inte gör några satsningar på utgiftsområde 18 eftersom vi anser att andra saker är viktigare i sammanhanget. Vi tror faktiskt att det finns större och viktigare satsningar att göra på energi- och klimatområdet än dem som Momodou Malcolm Jallow efterfrågar. Jag är helt övertygad om att en tuffare kravställning från statens sida är minst lika verkningsfull. Det ligger inte heller i någon fastighetsägares intresse att låta sitt bestånd förfalla, förfaras och sluka mer energi än vad som är nödvändigt. Det är vår uppfattning. Jag har också pratat om energilagring. Jag har pratat om satsningar på vätgas. Jag hade tänkt prata om ett bonus malus-system som gör att vi ställer om vår fordonsflotta till fossilfria fordon, och så vidare.

När det gäller synen på hyresgäster har vi en annan åsikt än Momodou Malcolm Jallow.

Anf. 80 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Ola Johansson nämner den 21 juni som någon form av lägsta punkt för Centerpartiets aktier i denna parlamentariska församling under mandatperioden. Faktum är dock att detta bara är datumet då det alla vi andra redan har vetat sedan januariavtalet ingicks kom i kapp Centerpartiet, nämligen att ni har bedrivit en charad och låtsats inte vara beroende av ett parti som det visade sig att ni var beroende av.

Ola Johanssons problem har funnits ända sedan han ingick januariöverenskommelsen. Under en hel mandatperiod har han nu behövt gå runt och låtsas att han i grunden ställer sig bakom och tror på investeringsstöd. Nu får vi läpparnas bekännelse efter att januariavtalet har fallit. Investeringsstöd är inte någonting att hänga i granen; det ska vi över huvud taget inte ha.

Problemet med detta, fru talman, är att Centerpartiet befinner sig i en fantasivärld som inte har någon bäring på hur den parlamentariska församlingen ser ut. Då måste man låtsas förespråka saker som man inte är för, och när sedan verkligheten kommer i kapp delger man sitt hjärtas mening.

Anledningen till att ni kunde göra detta är att M, KD och SD har förhandlat en budget tillsammans. Anledningen till att den gick igenom var att vi fick benäget stöd av just Centerpartiet i den avgörande voteringen. Men inte heller det vill ni låtsas om.

Fru talman! Centerpartiets problem är att man låtsas att man befinner sig på en plats i svensk politik som inte finns.

Anf. 81 OLA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Tyvärr räckte inte min talartid till för att avsluta svaret till Momodou Malcolm Jallow. Jag skulle vilja tillägga att vi visst tänker på hyresgästerna. Vi tänker på de hyresgäster som skulle vilja bli hyresgäster, det vill säga de som står längst ifrån bostadsmarknaden. Dessa tänker Vänsterpartiet inte alls på. Man skyddar sina egna intressen och de befint-

liga hyresgästerna. Det ska man väl göra, men man måste bredda perspektivet.

Till Carl-Oskar skulle jag vilja säga att den 21 juni var en ödesdag för diskussionen om hur vi reformerar hyressättningsmodellen. Jag tror att både Carl-Oskar Bohlin och jag själv trodde på det förslag som var på väg att presenteras. Jag ser också att Carl-Oskar Bohlin nickar instämmande.

Jag kan lova Momodou Malcolm Jallow att jag inte kommer att ta upp den här frågan mer såvida jag inte får besked från främst Moderaterna om hur de tänker driva den här frågan vidare. Kommer Moderaterna att få med bromsklossen – Sverigedemokraterna – på att reformera hyressättningsmodellen? Då är jag jättenöjd och kan förenas med Moderaterna i att argumentera för det.

Jag är helt övertygad om att detta är någonting som måste komma till. Med tanke på att vi inte har en reformering av hyressättningen är vi tvingade att betala privata byggföretag för att bygga, och det är ju ett system som vi vill komma ifrån.

När vi i Centerpartiet förhandlade om modellen för investeringsstöd var vi väldigt noga med att detta skulle vässas. Det skulle sättas av en pott till landsbygds kommunerna, och det skulle gå att sätta av en del av beståndet till sociala ändamål. Dessa saker fanns inte med i systemet tidigare. Det fanns också idéer om hur detta skulle kunna utvecklas framöver.

Med den position som vi har i dag är jag helt övertygad om att vi behöver komma bort från subventionspolitiken. Vi behöver skaffa ordentliga incitament för bostadsbyggandet. Där tror jag att Carl-Oskar Bohlin och jag är ganska överens.

Anf. 82 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Det är ju inga objektiva omständigheter i verkligheten som har förändrats, utan det är bara Centerpartiets parlamentariska situation i den här kammaren som gör att man nu kovänder 180 grader. Det är ändå av ganska stor betydelse var man landar i denna fråga.

Vad beträffar den 21 juni handlade detta om huruvida det fanns ett förtroende för regeringen eller inte. Det gjorde det inte, för ni hade ingått ett avtal på falska premisser. Ni hade låtsats som att ni hade en majoritet som ni i själva verket inte hade.

Att man behandlar riksdagen med charader, som om det vore en lekstuga, undergräver såklart förtroendet för den institution vi nu finns i. Jag hoppas att Centerpartiets lärdom av detta är att man börjar förhålla sig till det parlament som finns, både under den tid som återstår fram till valet och efter nästa val.

Anf. 83 OLA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! I postfacket fanns en liten röd skrift som producerats av en tankesmedja som är Moderaterna närstående. I den beskriver man hur det ideala bostadspartiet ser ut. Det är ett parti som förespråkar den typ av reformering på bostadsmarknaden som Centerpartiet har stått för hela tiden.

Jag tycker att detta uppfordrar Carl-Oskar Bohlin och hans partikamrater och samarbetskamrater att se till att även de inkluderas i den krets av partier som uppfyller tankesmedjans krav på hur en bra bostadspolitik

behöver utformas. Jag konstaterar att Centerpartiet har varit först ut på den banan.

Anf. 84 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V):

Fru talman! Nu är vi här igen. I Vänsterpartiets budgetmotion *Röd politik för en grön omställning* föreslår vi en återstart av den svenska ekonomin efter coronapandemin. Vi vill se en stor grön och modern omställning av samhället som skapar utveckling och arbetstillfällen i hela landet.

Krishanteringen i dag handlar även om att reparera de stora skador som nyliberala ekonomiska teorier har orsakat vårt samhälle de senaste 30 åren. Den politiska utvecklingen har alltför länge dominerats av nedmontering av vår gemensamma välfärd och våra trygghetssystem.

Fru talman! Välfärdens underfinansiering, klimatkrisen och den höga arbetslösheten hänger samman med den skeva omfördelningspolitik vi har i Sverige. När kapitalet samlas hos ett fåtal används det inte för att investera i det gemensamma.

Vi i Vänsterpartiet vill ändra på detta. Vår politik skapar i stället välfärd som kommer alla i samhället till del – inte bara de rika. I vår motion för utgiftsområde 18 återspeglas allt detta tydligt.

Som en del av den överenskommelse som vi i Vänsterpartiet ingick med de två tidigare regeringspartierna stödde Vänsterpartiet deras budgetförslag i kammaren eftersom vårt eget förslag till budget hade fallit. Men, fru talman, i slutskedet av utskottsberedningen av budgetpropositionen – dagen före den planerade justeringen – inkom M, SD och KD med ett gemensamt budgetförslag. Detta har försvårat processen.

Vänsterpartiet anser att regeringens budgetförslag i sin helhet är bättre för Sverige än det blåbruna alternativ som vi diskuterar här i dag. Högerns förslag genomsyras av nationalkonservativa värderingar som Vänsterpartiet aldrig kan ställa sig bakom.

Fru talman! Eftersom riksdagsmajoriteten i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den Vänsterpartiet önskar avstår jag från ställningstagande när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 18. Vänsterpartiets förslag inom utgiftsområde 18 är en del av Vänsterpartiets budgetalternativ, som är en helhet.

I Vänsterpartiets budget för utgiftsområde 18 för år 2022 återfinns en stor satsning på bostäder för dem som allra mest behöver det i bostadsbristens Sverige, det vill säga en satsning på alla de människor i vårt samhälle som inte har stora resurser på banken men som ändå behöver ett tryggt och långsiktigt boende.

Vår budget präglas av en hög ambition att ställa om till ett modernt, grönt samhälle. Bygg- och energisektorn spelar en mycket viktig roll i samhällets omställning, och detta måste tydligt återspeglas i en budget för riksdagens utgiftsområde 18.

Sammantaget anvisar Vänsterpartiet ungefär 6,3 miljarder kronor mer än den blåbruna budgeten för utgiftsområde 18 för 2022 och drygt 5,7 miljarder mer än regeringens eget budgetförslag.

Fru talman! Behovet av investeringar inom samhällsplanering, bostadsförsörjning och bostadsbyggande är omfattande. Bostadsbristen är stor, och behovet av hyresrätter med rimliga hyror är enormt. Bostäder måste byggas, och de måste byggas klimatsmart.

Prot. 2021/22:38
1 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning
och byggande samt
konsumentpolitik*

Dessutom är det befintliga flerbostadsbeståndet i stort behov av renovering och klimatanpassning. Om staten inte stöder denna så viktiga omställning ekonomiskt kommer det att slå hårt mot samhällets allra fattigaste hyresgäster.

Med klimatsmarta investeringsstöd kan samhället bidra till allt detta. Vinsten är ett klimatsmart samhälle utan hemlöshet och utanförskap.

Fru talman! När regeringen nu väljer att minska stödet för energieffektivisering med hela 1,2 miljarder, så som den blåbruna budgeten föreslår, väljer Vänsterpartiet i stället att öka stödet med drygt 2,2 miljarder jämfört med högerens budget.

För att ytterligare öka takten i byggandet av klimatsmarta hyresrätter med rimliga hyror ökar Vänsterpartiet anslaget *Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande* med 2 miljarder kronor jämfört med utskottets förslag.

Vi vill också att investeringsstödet mycket tydligare än i dag ska knytas till klimatmålen och att högre krav på klimatsmarta bostäder ska ställas när stöd beviljas.

Fru talman! I syfte att öka byggandet av flerbostadshus i trä föreslår vi dessutom att det inrättas ett nytt anslag på 1 miljard kronor – ett investeringsstöd för uppförande av klimatsmarta flerbostadshus i trä. Ett ökat industriellt träbyggande ger inte bara klimat fördelar utan bidrar också till att arbetstillfällena skapas utanför städerna, precis där jobben så väl behövs.

En annan viktig reform i Vänsterpartiets budget handlar om statliga topplån. Även detta syftar till att öka byggandet av hyresrätter med rimliga hyror, och det bidrar också till att öka konkurrensen i byggbranschen.

Fru talman! Utöver detta föreslår vi att kommunerna ska stödjas i sitt arbete med att ta fram klimatneutrala byggplaner och att olika aktörer ska få stöd till projekt som bidrar till att skapa klimatsmarta stadsdelar. Dessutom lägger vi fram förslag som skulle öka tillgängligheten och underlätta för fler människor att få tillgång till samhället på likvärdiga villkor.

Fru talman! Låt mig prata om högerpartiernas – de blåbrunas – budget.

Det är inte flyktingar som har skapat problemen på den svenska bostadsmarknaden, som de bruna påstår. Inte heller är det investeringsstöd eller energieffektiviseringsstöd som har skapat bostadsbristen, hemlösheten, trångboddheten och alltmer segregerade bostadsområden.

I stället är det högerens egna avregleringar och nedmonteringen av den statliga bostadspolitik som lagt grunden för dagens situation. Avregleringarna började på 90-talet och har sedan fortsatt så snart borgarna haft en ny stund vid makten. Att Socialdemokraterna i stor utsträckning har accepterat de förändringar som genomförts av borgerliga regeringar har banat vägen fram till där vi befinner oss i dag. På bara ett par årtionden förvandlades bostaden från att vara en del av välfärden, en social och mänsklig rättighet, till en privatsak. I dag är bostaden en simpel handelsvara, som vilken annan vara som helst.

Fru talman! Nu fortsätter det. Intentionen i den budget som har lagts fram av riksdagens blåbruna partier är tydlig. Med ett enda penseldrag raderar man ut den bostadspolitik som äntligen, efter så många år, började ta form. Investeringsstödet avvecklas, och det avvecklas snabbt. Och hur vi än vrider och vänder på denna budget är det hyresgästerna som drabbas, framför allt de med lägst inkomster.

Fru talman! Högern säger att man avvecklar investeringsstödet eftersom det inte löser de grundläggande problem som är orsaken till bostadsbristen. Men är inte bristen på bostäder det grundläggande problemet med bostadsbristen? Och i så fall: Hur kan de 50 000 hyresbostäder som investeringsstödet har bidragit till inte vara en del av lösningen på bostadsbristen? Det är svårbegripligt. Jag kan inte förstå det.

Låt mig citera. ”Utan investeringsstödet kommer bostadsbyggandet att minska kraftigt i hela landet. --- Sveriges politiker, oavsett partitillhörighet, måste inse att investeringsstödet är helt avgörande för att bygga bort bostadsbristen. --- De forna allianspartierna och Sverigedemokraterna – vill nu avskaffa stödet. Helt utan att presentera andra lösningar.” Man skulle kunna tro att det är Vänsterpartiets ord, mina ord. Men så skrev i själva verket företrädare för bland annat byggindustrin i en nyligen publicerad artikel i Dagens industri. Och precis så är det.

Sedan investeringsstöden infördes 2016 har de kostat 16 miljarder. Under bara dessa år har de alltså resulterat i att hela 50 000 hyresbostäder med rimliga hyror har byggts eller börjat byggas. Men högern tar bort stödet, för att det, enligt dem, inte är effektivt och inte träffsäkert.

Samtidigt fortsätter det att regna miljardbelopp i form av bidrag till de ägda bostadsformerna, även i årets budget. Alla dessa bidrag gynnar bara dem som redan har det bäst.

Fru talman! Sedan 2009 har runt 140 miljarder delats ut i rotbidrag. Det är ofantligt mycket pengar, som har gått till ombyggnationer av kök och badrum som i många fall inte ens skulle behöva bytas ut. Hur effektivt är detta bidrag, kan man fråga sig. Rotbidragets träffsäkerhet är det å andra sidan inga problem med. Det träffar med skarp precision de rikaste. Mest rotbidrag har getts till rika kommuner och minst till fattiga. Åtta gånger mer rotbidrag har gått till Danderyd än till Haparanda.

Under perioden 2009–2019 har vi skattebetalare, genom rotbidrag, skänkt 6,7 miljarder i bidrag till personer med en årsinkomst över 1 miljon. Bara under 2019 delades 3,6 miljarder ut till personer med en årsinkomst över 500 000. Skatteverkets siffror är lika tydliga som den blåbruna budgeten; vi ska ta från de fattiga och ge till de rika. Den som har mycket tycks aldrig bli nöjd. Den vill alltid ha mer. Men är det verkligen så vi ska använda våra gemensamma skattepengar? Är det rimlig fördelningspolitik?

Dessa 6,7 miljarder kronor, som gick till miljonärer, kunde i stället ha använts till att påbörja byggande av ytterligare 20 000 hyresrätter med rimliga hyror. Varför är ett investeringsstöd, som i stor utsträckning går till att bygga allmänna bostäder, det vill säga bostäder som i någon form ägs av oss alla tillsammans och finns kvar för oss alla i framtiden, till mindre nytta för samhället än de rikas behov av att riva ut sina kök? Det borde vara självklart för alla, fru talman, att det är mer samhällsnyttigt att satsa våra gemensamma resurser på att utrota hemlösheten än på köksrenoveringar hos de rika.

När moderater och andra högerpartier tjuvar om att Vänsterpartiet alltid vill ha bidrag kan man undra hur de tänker. Kanske tänker de: ”Om vi kallar det för avdrag märker ingen att vi får bidrag.” Men vi ser, och vi förstår, eftersom varje krona av dessa rikemansbidrag måste tas från något annat. Så enkel är matematiken.

I det samhälle Vänsterpartiet vill ha bor ingen på gatan, inte heller i fattighus eller i Liberalernas behovsbostäder. I Vänsterpartiets samhälle

har människor egna, trygga hem. Och det ligger ingen till last att ens hem är en hyresrätt.

Fru talman! Vi ser en blåbrun budget och politik som fortsätter att marginalisera och stigmatisera hyresrätten som ett tillfälligt boende, bara för att de rika använder hyresrätten för tillfälliga pauser i livets olika skeden. Man visar stor respektlöshet och stort förakt mot en tredjedel av landets befolkning och deras hem.

Så länge politiken fortsätter att prioritera de rikas boende framför hemlöshet och utanförskap i vårt land kommer Vänsterpartiet att fortsätta kämpa för behovet av hyresrätter med rimliga hyror inom ramen för en generell bostadspolitik, helt enkelt för att ingen annan gör det.

Sverige är ett rikt land. Vi har råd att bygga de bostäder som behövs, och vi har råd att renovera de bostäder som kräver det. Men vi har inte råd med utanförskap och hemlöshet. Det är hög tid att våra skattemedel börjar gynna även samhällets mest utsatta, fru talman. Det måste till ett skifte i politiken där fokus inte längre ligger på att varje år ösa miljarder av skattemedel på dem som har det bäst. De enorma summor som i dag subventionerar det ägda boendet borde i stället användas till att bygga bostäder till de människor som i dag står längst ifrån allt vad bostadsmarknaden heter. Det gör vi genom att bygga mycket inom den generella bostadspolitiken och värna allmännyttan.

Fru talman! Genomgående i alla högerpartiernas budgetar är den enorma oförmågan att förstå vad fattigdom är, vad fattigdom innebär. Deras politik handlar bara om att fortsätta sälja ut allmännyttans bostäder och göra det enklare för folk att skuldsätta sig. Borgarna tycks tro att om de sjuka eller fattigaste bara sparar lite av sjukpenningen eller gnetar lite till i sina rutjobb kan de köpa en villa vid någon strand eller i alla fall en bostadsrätt i något miljonprogram.

Det är inte bara sorgligt utan framför allt skrämmande att högern på allvar tror att de fattigaste i vårt samhälle egentligen bara behöver lite mer förmånliga villkor hos banken för att de ska kunna traska iväg och köpa en bostad. Så är det inte. Då har man inte förstått någonting alls om vad det innebär att vara fattig.

Fru talman! Jag avslutar med att yrka bifall till Vänsterpartiets reservation, nummer 1, och jag står bakom vårt särskilda yttrande.

Anf. 85 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nummer 2.

Inom utgiftsområde 18 talar vi om samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik. I dag vill jag lyfta fram bostäderna.

Fru talman! Jag har haft förmånen att samarbeta med olika arkitekter, både i arbetslivet och privat. Det finns olika sorters arkitekter. Det finns de som sitter bakom stora datorskärmar eller ritbord och sedan kommer och berättar för mig vad jag borde bygga. Sedan finns det arkitekter som vid första mötet bjuder in genom att sätta sig ned vid ett fikabord och ta en kopp kaffe, för att sedan säga: Berätta om dig själv! Berätta vilka ni är! De är genuint intresserade av vad jag är intresserad av, vad jag önskar bo i och så vidare.

Det är på det sättet vi som politiska arkitekter ska forma bostadspolitiken. Vi ska inte komma med storskaliga lösningar som enbart fungerar på

papperet och där alla klumpas ihop till att bo i bostäder som visserligen passar alla men ändå inte passar någon.

Levande och fungerande bostäder som människor trivs i och älskar att bo i växer inte först och främst fram bakom ett ritbord, utan de växer fram genom den organiskt fria marknaden, som bildar en spontan ordning över tid. Det är när politiken säger: Jag vill veta mer om dig.

Fru talman! Vi måste även lära oss av historien. Framtida områden behöver innehålla blandade boendeformer. I sämre fungerande områden, som vi har fått arva av det som politiken förr ansåg som det bästa, behöver vi komplettera med det som saknas, riva det som inte fungerar och skapa blandning där det i dag finns för få valmöjligheter.

För att lyfta befintliga bostadsområden där ett stort utanförskap råder har vi i Liberalerna tagit fram ett program vi kallar Förortsllyftet, som är klubbat på vårt landsmöte. Det är någonting som jag gärna lyfter fram. Jag kommer att nämna det från denna talarstol om och om igen, för det finns goda lösningar och goda förslag som man kan nå bred uppslutning kring.

Även om jag på min lilla tid här inom bostadspolitikern har förstått att det finns stora ideologiska skillnader tror jag ändå att det finns saker vi kan komma överens om för vårt lands bästa – om vi har en öppen famn gentemot varandra och kan tala med varandra, vill säga.

Låt mig nämna några av dessa förslag. Det handlar till exempel om att inrätta en nationell investeringsfond för utsatta områden som syftar till att förbättra stadsmiljön. Det är små saker som gör skillnad, till exempel fler sopkärl, fler öppna lokaler på bottenvåningar, mer grönytor och bättre och tryggare belysning.

För oss liberaler har även hyrköp varit en prioriterad sak inom bostadspolitikern, och vi hoppas att det ska bli verklighet, detta för att hitta fler varierade bostadsformer som skapar mångfald. Hyrköp, eller vad man nu vill kalla det, skulle även kunna fungera i utsatta områden. Det ger fler människor möjligheten att äga sitt boende och långsiktigt stärka sin ekonomiska ställning. Hyrköp skulle även stärka ungas möjlighet att få nyproducerade bostäder där både insatsen och lånebehovet är lägre.

Fru talman! Jag vill i dag särskilt lyfta fram en budgetpost i vår budget. Det är anslaget till Boverket om 5 miljoner per år. Det är inte det största anslaget i vår budget, men totalt blir det 15 miljoner för att ge Boverket uppdraget att ta fram och utvärdera en ny trångboddhetsnorm. I vissa delar av Sverige är det en stor andel av befolkningen som lever i mycket trånga förhållanden. Så vill nog ingen av oss att det ska vara.

Trångboddheten är en konsekvens av ett delat land, där människor i olika områden har olika stora möjligheter att leva sitt liv efter sin egen vilja. Om Boverket kan ta fram en sådan trångboddhetsnorm kan vi identifiera dem som lever i trångboddhet och påverkas av detta negativt i sin livsmiljö. En sådan norm bör ta hänsyn till mycket. Det handlar om bostadsstorlek och antal rum, vilket också påverkar hälsan och välmåendet. Detta behövs för att ta fram riktlinjer med mål att minska trångboddheten, speciellt i utsatta områden.

En sådan kontinuerlig kartläggning kan sätta press på samhällets aktörer att ta ansvar för att minska trångboddheten – allt för att de sociala klyftorna ska minska mellan utsatta och icke utsatta områden. Det är för barnens skull, tänker jag. Det är för att de ska få bättre möjligheter i livet,

vilket de har rätt till. De ska få mindre stressade miljöer, mindre psykisk ohälsa, bättre miljö och utrymme för läxläsning samt lekutrymmen.

Vi har i debatten även nämnt investeringsstödet. Jag vill kort ta upp det. Det har ju knappast blivit som Liberalerna önskar. Det är inte dem med lägst inkomster som det går till. Dessutom går bara 25 procent av stödet till nybyggnationer i storstadsområden, trots att 75 procent av behovet finns just där.

Liberalerna vill hellre se andra åtgärder som bosparande, bostadsstiftelser som bygger bostäder för att bekämpa hemlöshet och andra åtgärder som hjälper dem som står allra längst ifrån bostadsmarknaden.

Låt mig ta upp detta med energieffektiviseringen också. Det är en god tanke, men den håller inte hela vägen. Risken finns att dessa medel går till bolag och företag som inte har skött sig väl. Dessutom är det väldigt krångligt och konstigt utformat, vilket gör att många privata aktörer väljer att inte använda det.

Räntorna är rekordlåga. Byggsektorn går väldigt starkt. Det är alltså ett onödigt stöd. Det finns andra sätt att styra klimatåtgärder på, och vi bör tänka till om vad vi ska använda våra skattemedel till och vilken välfärd vi behöver bygga upp.

Det är med dessa budgetramar som vi liberaler sätter oss ned vid ritbordet. Vi vill vara de politiska arkitekterna som lämnar över en ritning eller en skiss med en konstruktionsberäkning som ger en stadig grund att bygga vidare på. Sedan är det upp till varje individ och människa att själv skapa och bygga sin bostadsdröm.

Anf. 86 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Fru talman! Låt mig citera vad Liberalerna säger i sitt särskilda yttrande: ”Det är fria människor och marknadskrafter, inte subventioner till vissa bostadspolitiska insatser, som på allvar möjliggör ett ökat bostadsbyggande och lösningar på den bostadsbrist vi ser i dag.” Man talar om fria människor, marknadskrafter – inte subventioner. Liberalerna tror inte på subventioner.

Ni väljer också att ta bort energieffektiviseringen och investeringsstödet. Alla stöd och subventioner som ska gå till att bygga hyresrätter vill ni inte ha, och det är ju i enlighet med det som jag citerade här.

Låt mig också ta upp något annat. Det är 16 miljarder som går till investeringsstöd. Ni vill inte ha dem. Ni tar bort det. Sedan 2016 har man med dessa 16 miljarder byggt 50 000 lägenheter med rimliga hyror.

Den andra subventionen är rotbidrag till de välbärgade. Sedan 2009 är det 140 miljarder det handlar om – 140 miljarder till rika människor som äger sin bostad! Det är människor som har ett hem i Sverige och ett hem i Italien på sommaren som de åker till och renoverar, och de debiterar skattebetalarna för det.

Detta tycker Liberalerna är bra och rimligt, men att ge 16 miljarder till fattiga människor för att renovera sina bostäder eller för att man ska kunna bygga bostäder med rimliga hyror tycker Liberalerna inte är okej. Det är inte rimligt. Jag förstår inte. Det är obegripligt.

Om man är mot subventioner, varför är man för bidrag på 140 miljarder för att subventionera rika människors liv? Men man är inte för 16 miljarder till fattiga människor. Är inte det hyckleri? Eller har jag och hela Sverige missförstått detta? Förklara, tack!

Anf. 87 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Även här inser jag att ledamoten och jag står otroligt långt från varandra ideologiskt och när det gäller hur vi ser på just den fria marknaden.

När den fria marknaden fungerar, vilket vi ska underlätta att den gör, handlar den om människor. Det är människor som har en efterfrågan på hur man vill bo och leva. Det är människor som vill påverka. Det är konsumenten som är i fokus.

Marknaden och byggföretagen lyssnar in, på samma sätt som den goda arkitekten som sätter sig ned och frågar: Vad vill du ha? Här svarar en mycket större andel av människorna i dag att de vill bo i småhus.

Men vi i Liberalerna är också absolut för att vi ska bygga hyresrätter, inte bara tillfälligt. Det finns de som vill bo i hyresrätter hela livet. Det är okej att göra det. Jag vill bara förtydliga det, så att vi inte missförstår varandra.

När det gäller andra åtgärder, som rut- och rotavdrag, handlar det om att skapa arbetstillfällen. Det tror jag inte heller ledamoten är emot att man gör.

Nej, subventioner är vi inte för – det är helt rätt uppfattat.

Anf. 88 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Fru talman! Jag kan försäkra min kollega att de som behöver hyresrätter också är människor, och det är många som behöver det här. De kanske inte kan efterfråga de bostäder som Liberalerna vill ha, men de behöver bostäder. Och enligt grundlagen har vi en skyldighet att se till att alla som bor i detta land har ett tryggt hem.

Jag kan säga så här: Vi står på två helt olika sidor i denna fråga. Liberalerna står på de rikas sida. Jag står på de mest utsattas sida. Vi bedömer ett lands framgång genom hur landet behandlar dem som är mest utsatta i landet. Det är väldigt viktigt.

Det pratas om arbetstillfällen. Om en rik person renoverar sitt hus i Italien undrar jag hur det skapar arbetstillfällen för svenska arbetare. Jag tror inte att det gör det. Jag ser inte det. Det är bara vilseledande retorik, som jag inte köper.

Dessutom pratar man om förortslyft. Jag tror att det var er partiledare som sa att man ska vräka föräldrar till kriminella. Jag kan inte begripa Liberalernas politik. Det är fantasi, helt enkelt.

Anf. 89 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Det blir svårt att mötas, känner jag, i att förstå varandras politik. Det spelar nog ingen roll vad jag säger till ledamoten. Han kommer envist att ställa rika och fattiga mot varandra och skapa polarisering i stället för att komma med konstruktiva förslag och lösningar.

Bostadsbyggandet går nu upp och ökar. Det är tufft för en barnfamilj att spara ihop till detta, på grund av hårda amorteringskrav och höga insatskostnader. Men nu ser det ut som att man har lyckats spara ihop till det. Och glädjen hos dem som vill äga sin bostad är stor. Vi ser nu att fler har möjlighet att göra just detta: äga sin bostad och kontinuerligt bygga upp ekonomin.

Anf. 90 EMMA HULT (MP) replik:

Fru talman! Det var ett intressant anförande av Jakob Olofsgård. Det var några saker som jag reagerade på. Som oppositionspolitiker nu i denna kammare kan jag ju begära replik lite fritt. Därför passar jag på att göra det.

Jag är övertygad om att det finns en hel del saker som vi behöver komma överens om, precis som ledamoten Olofsgård sa, för landets bästa. Jag är också övertygad om att vi behöver en mångfald av upplåtelseformer. Hyrköp är en av dem, men det finns även en rad andra som jag hoppas att Liberalerna kan tänka sig att närma sig. Det handlar om nya former av kollektiv. Det handlar om byggemenskaper. Men vi kan också konstatera att hyresrätterna kommer att spela en viktig roll för Sverige även i framtiden, framför allt de billiga hyresrätterna.

Ledamoten Olofsgård är väldigt tydlig med att han inte vill se investeringsstödet. Därför är min första fråga: Hur ska vi se till att bygga billiga hyresrätter för dem som i dag inte har möjlighet att komma in på bostadsmarknaden på grund av hur mycket pengar de har i plånboken?

Jag kan också konstatera, fru talman, att ledamoten sa: Det är inte de med lägst inkomster som får del av dessa bostäder.

Jag skulle jättegärna vilja se den rapporten eller den redovisningen, för det vi hör från Sveriges kommuner är att de använder dessa bostäder också för att tillgodose bostadsbehovet hos dem som står absolut längst ifrån bostadsmarknaden. Det handlar bland annat om hur man väljer att använda reglerna kring förtur, där kommunerna har ett jättestort ansvar.

Jag skulle väldigt gärna vilja fråga den liberala ledamoten i civilutskottet: Hur vill Liberalerna se till att människor med lägst inkomster kommer in på bostadsmarknaden om investeringsstödet, som har varit väldigt lyckosamt de senaste åren och som har skapat väldigt många bostäder i hela vårt land, inte är ett verktyg i ledamotens verktygslåda?

Anf. 91 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Det är en tro på den entreprenörsanda och den kreativitet som finns i Småland, som vi båda två kommer från. Där ser jag att lösningarna finns. Det handlar om att skapa billigare hyresrätter genom modulhusbyggande och industriellt byggande i trä. Regelförenklingar för dessa byggnationer kan skapa lägre byggkostnader.

Sedan kostar det att bygga nytt – så är det. Det är väldigt svårt att se till att de som har allra lägst inkomster får del av nyproduktionen. Här finns det andra saker. Det är förortslyftet i vårt program, som vi vill lyfta fram. Det är andra bostadsformer. Som vi nämnde är hyrköp absolut en sådan sak som gör att det är enklare att få en bostad. Jag säger bostad. Det kan vara en hyresrätt, en bostadsrätt eller ett småhus. Det är en bostad. I vilken form den ska vara får man välja fritt själv.

Men att skapa de allra billigaste hyresrätterna gör man genom rörelse på bostadsmarknaden. Det frigör billigare och äldre men bra bostäder. De har en lägre hyra än just nyproduktionen. Vi måste stimulera nyproduktionen, inte hämma den, genom att den svarar mot den efterfrågan som finns hos den människa som sitter vid arkitektens bord och tar en kopp kaffe.

Anf. 92 EMMA HULT (MP) replik:

Fru talman! Jag har också under mina år som yrkesverksam inom byggsektorn och som riksdagsledamot och bostadspolitisk talesperson träffat många arkitekter. Men jag vill bara försäkra mig om att Liberalerna fortfarande står bakom den reform som vi tillsammans har tagit fram om seriellt byggande. Det lät tidigare i ledamotens anförande som att det mesta skulle skapas bit för bit, projekt för projekt. Jag hoppas att vi kan se bättre regler för seriellt byggande och att Liberalerna också fortsatt står bakom den reformen. Det vill jag försäkra mig om.

Jag har en sista fråga till ledamoten Olofsgård. Vi vet att investeringsstödet har gjort absolut störst nytta i de delar av landet där marknaden är svag, ofta på landsbygden. Ser inte ledamoten Olofsgård, som den landsbygdspolitiska talesperson han är, investeringsstödet som ett viktigt verktyg för att vi ska kunna bygga bostäder i hela landet?

Anf. 93 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! När det gäller bostadsbyggande på landsbygden handlar det också om andra åtgärder, som vi lyfter fram i vår bostadsmotion. Det handlar om ett skattebefriat sparande till insatsen. Det handlar om att ta bort det skärpta amorteringskravet. Det är enklare att bygga sig ett småhus på landet. Jag tror också att det är många dröm att bo på landsbygden i ett småhus. Men det ska också finnas bostadsrätter. De ska på samma sätt byggas på landsbygden. Sedan finns det andra åtgärder än just detta.

När det gäller just vilka som har fått del av investeringsstödet nämnde ledamoten, fru talman, att hon finns med i Junehem. Det är ett väldigt fint och bra bostadsbolag hemma i Jönköpings kommun. De projekt som jag har besökt i Junehem är väldigt fina.

Anf. 94 CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! I går fick Sverige en ny bostadsminister. Om man ska välja att se glaset halvfullt får man väl konstatera att den nytillträdde Johan Danielsson får svårt att få mindre ur händerna än sina två företrädare på den posten.

På papperet verkade det ju så bra med alla stora liberala reformer som skulle komma ur januariavtalet. Men det bidde inte ens en tummetott, fru talman. Den här mandatperioden har tjänat som ett skolboksexempel på vad som händer när man är överens på ett intetsägande papper men i grunden vill åt helt olika håll. Det är också ett smärtsamt exempel på vad som händer när man lever i en fantasivärld och låtsas som om parlamentets sammansättning inte har någon betydelse.

Dessa charader, fru talman, leder inte bara till att man inte får någonting gjort. Det leder också till att man urholkar tilltron till hela vår demokrati, eftersom det framstår som om man befinner sig i en lekstuga snarare än i rikets högsta folkvalda beslutande församling.

Allteftersom mandatperioden har fortlöpt tycks verkligheten ha kommit ikapp de flesta partier här i kammaren. Kvar i fantasivärlden, även refererad till som ”den breda mitten”, tycks nu bara Centerpartiet vara. Januariavtalet lovade som bekant reformer på bostadspolitikens område. Hittills har vi mest sett bråk om utredningsdirektiv, förseningar och som kronan på verket en fundamental blåsning av Centerpartiet rörande deras påstådda liberalisering av strandskyddet, i allt väsentligt skärpningar för

dem som vill bygga nära vatten. Jag förstår att Miljöpartiet äter tårta, även om de naturligtvis hade velat gå ännu längre.

Hur kunde vi hamna här? Jo, vi hamnade här eftersom såväl den nyss avgångna regeringens regeringsunderlag som den nyss tillträdas inte är överens om en gemensam riktning för landet. Man är i grunden bara överens om två saker, och det är vad man är emot. För det första ska man inte prata med Sverigedemokraterna och för det andra ska man lägga ned kärnkraften.

Ur de här två ställningstagandena kommer det ingen bostadspolitik. Det säger sig självt, och det är precis vad vi nu har fått se. Den nytillträdde regeringen saknar, vad jag kan bedöma, helt politik för att göra det enklare att bygga den boendeform som just nu är den mest efterfrågade, nämligen småhus.

Som jag nämnde i ett tidigare replikskifte kom den statliga bolåneaktören SBAB i går med en rapport som visar tydliga indikationer på övertablering av dyra hyresrätter på olika håll i Sverige och en kraftig underproduktion av den mest efterfrågade boendeformen, nämligen småhus. Det här är naturligtvis problematiskt, och det borde vara problematiskt även för en regering som i grunden inte har särskilt mycket till övers för att folk ska kunna äga sin bostad under rimliga förutsättningar.

Det borde dock vara av intresse även för en rödgrön eller enbart rödgrön regering, eftersom småhusbyggandet sätter fart på flyttkedjorna. Snarare än att lägga miljarder på att bygga hyresrätter som ändå inte kan efterfrågas av de grupper som man här i debatten försöker göra gällande efterfrågar dem är kanske det mest effektiva sättet att faktiskt tillgängliggöra billiga hyresrätter. Om vi får fart på flyttkedjorna är det nämligen precis vad som sker.

Fru talman! Det är något otydligt exakt vilket underlag regeringen har, men jag kan härifrån talarstolen beklaga att man med den här formeringen i parlamentet under mandatperioden konsekvent har röstat nej till de förklaringsförslag som vi har lagt för att göra det enklare att bygga småhus. Det handlar om att reformera detaljplaneinstitutet. Vi ser i dag en utveckling där kommuner många gånger har mer än tio års kötid för detaljplaner. Det är förstås helt oacceptabelt om man vill öka småhusbyggandet.

Vi lade på riksdagens bord ett förslag om att göra det enklare för enskilda människor att bygga utanför detaljplanelagt område, en verklig förstärkning av äganderätten i det här landet. Det förslaget föll, eftersom Centerpartiet var tungan på vågen och röstade med regeringspartierna i frågan.

Att reformera Lantmäteriet har behövt göras i många år, men trots det säger regeringen konsekvent nej till kommuner som vill utmana den dysfunktionella statliga lantmäterimyndigheten genom att starta kommunal lantmäteriverksamhet. Sedan regeringen tillträdde har sju av åtta ansökningar fått nej med hänvisning till kompetensbrist. Det blir naturligtvis ett moment 22. Om man aldrig får visa att man har den kompetens som krävs är det ju omöjligt att få sin ansökan beviljad. Naturligtvis skulle regeringen i stället kunna kontrollera detta i efterhand.

På det hela taget är det här alltså en förlorad mandatperiod för bostadspolitiken. Som väl är fasar vi nu ut ineffektiva subventioner, men vi gör det på ett ansvarsfullt sätt så att de företag som har sökt under förutsägbara former ska kunna ta del av stödet.

Regeringen Andersson kommer inte att kunna leverera någon ny bostadspolitik fram till valet. Men ljuset i tunneln, en dag i december när det är som mörkast på året, är att det bara är 284 dagar kvar till dess att Sverige får en ny regering som kan ta sig an bostadspolitiken på allvar.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 95 OLA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Det känns fint att kunna dra ut på Carl-Oskar Bohlins medverkan här i parlamentet innan han går på föräldraledighet. Jag önskar honom all lycka och glädje med det. Det är viktigt.

Charaderna får Carl-Oskar Bohlin stå för. Det måste kännas frustrerande att tillhöra ett parti som inte har haft något som helst inflytande på många år. Jag tror att det är den frustrationen vi märker.

Jag tror också att det är viktigt att som moderat beakta att landet måste kunna styras också i minoritet. Vi har en valrörelse framför oss som blir hård och där sannolikt mycket av det vi diskuterar i dag kommer att följa med oss. Jag tror dock att det är viktigt att ha en ödmjukhet inför det faktum att man måste kunna styra ett land också i minoritet. Det är tråkigt att Carl-Oskar Bohlin inte erkänner det.

Carl-Oskar Bohlin tar upp frågan om strandskyddet. Jag tycker att det är bra att vi diskuterar igenom dessa frågor, för det finns ett intresse från Moderaterna att förminska de reformer som vi har förhandlat fram i januariavtalet. Jag kan förstå det. Det är fel parti som lyckas med det som Moderaterna och vi i alliansregeringen försökte men misslyckades med, eftersom vi hade skilda intressen.

Jag märker att det finns en bristande förståelse hos Moderaterna för vad den reform som kommer att genomföras betyder, nämligen att strandutvecklingsområden inrättas där man kan omfatta en stor del av en kommun, för att inte säga en hel kommun, i ett område utan att det ingår i en översiktsplan till exempel. Det är en viktig sak. Och den allra viktigaste saken är kanske ändå just det som Carl-Oskar Bohlin ibland vill negligera i debatten, nämligen att en grävd damm, ett dike eller ett mindre vatten undantas från strandskyddsreglerna.

Det är en väldigt stor förändring som kommer att påverka väldigt många människor runt om i landet, och jag skulle vilja fråga Carl-Oskar Bohlin om det verkligen är Moderaternas avsikt att stoppa den största reformering av strandskyddet som vi har lyckats med sedan det infördes någon gång på 50- eller 60-talet. Är det er avsikt att spotta era egna kommunalråd i ansiktet på det sättet?

Anf. 96 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Jag noterar att Ola Johanssons grundläggande problem fortsatt är att hans karta inte stämmer med verkligheten. Han refererar till Moderaterna som ett parti som inte har något inflytande, men det är ju vår budget som vi står här och debatterar i dag, Ola Johansson. Detta kommer alltså från en företrädare för ett parti som i huvudsak har använt den gula knappen, det vill säga att avstå, att inte ta ställning, under hela den här höstens avgörande voteringar.

Låt oss dock diskutera strandskyddet, eftersom det efterlystes! Jag noterar att Ola Johansson inte har läst lagrådsremissen, och det beklagar jag.

Vad gäller grävda dammar står det explicit i lagrådsremissen att grävda dammar utan naturligt in- och utflöde i dag inte har strandskydd, så där föreslås inga lagändringar. Så mycket för den förhandlingssegern – ni vet ju inte vad ni har gått med på, Ola Johansson. Man föreslår alltså att gällande rätt ska ligga kvar.

När det kommer till småvatten – sjöar under 1 hektar och bäckar bredare än 2 meter – inför ni ett nytt strandskydd kallat fri passage, som i dag inte finns i hälften av alla län i Sverige därför att länsstyrelserna där redan har upphävt det. Det innebär att hälften av alla Sveriges län även här får ett starkare strandskydd än de har i dag.

Problemet, Ola Johansson, är att ni från början har haft en usel förhandlingsposition och att ni inte har en aning om vad ni har kommit överens om. Det är Centerpartiets grundläggande problem, och jag beklagar att ni inte har läst den lagstiftning ni uppenbarligen har satt er kråka på.

Anf. 97 OLA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Vi har visst läst lagrådsremissen, och vi har också varit delaktiga i att ta fram den.

När det gäller fri passage: Vi kan ta vartenda område som Carl-Oskar Bohlin lyfter fram och skära ned och motbevisa varenda tes som har framförts. Fri passage är något som har funnits i lagstiftningen i alla tider, och att det nu skrivs in ytterligare en gång gör inte att vi ytterligare försvårar för någon som vill bygga och bo. Grejen är ju också den – och det tycks Carl-Oskar Bohlin inte ha insett – att det faktum att diskussionen om fri passage förekommer är ett resultat av att strandnära byggande har blivit enklare även inom stora områden i kommuner där dessa strandutvecklingsområden införts.

Carl-Oskar Bohlin väljer ju att inte ta upp de stora och viktiga förändringarna; strandutvecklingsområdena är något som Carl-Oskar aldrig nämner i sin argumentation i dessa frågor, utan han tar upp små, små saker. När han nämner kartor är det precis detta som är problemet: Länsstyrelser och kommunernas planavdelningar pekar på kartan och säger ”Här får ni inte bygga”. Så kommer det inte att vara i fortsättningen.

Anf. 98 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Då blir det en sista kunskapslektion för Ola Johansson: Det stämmer att begreppet fri passage har funnits i lagstiftningen sedan 2009. Det var alliansregeringen som införde det, och det var ett misstag. Men det är ju en del i dispensgivning vid strandskyddsdispenser, Ola Johansson, och ni har nu hittat på att detta ska gälla vid vartenda dike, varenda bäck och varenda liten pöl i hela Sverige. Det innebär alltså en skärpning, för i de områden där strandskyddet vid småvatten i dag är avskaffat – en förändring som alliansregeringen också införde, alltså länsstyrelsernas möjlighet att göra detta – finns i dag inte kravet på fri passage.

Nu har ni sett till att det blir en förbudsgata vid varenda liten bäck, för där ska samma regler som vid strandskydd gälla. En 1 meter bred bäck får alltså en 40 meter bred förbudszon på varje sida om bäcken – tack vare Centerpartiets magnifika förhandlande.

(Applåder)

Anf. 99 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Fru talman! Jag önskar att jag kunde stå här och plocka lite saker som finns i Moderaternas bostadspolitik och diskutera dem, men det går inte. Det finns nämligen ingen. Det finns ingen bostadspolitik från Moderaterna. Det är brist på innehåll – på nästan 50 sidor står det ingenting om bostadspolitiken. Rimligen beror detta på att Moderaternas väljare redan har det som många saknar, nämligen ett tryggt hem där man får stanna kvar.

Moderaterna säger att investeringsstödet är ineffektivt och inte nämnvärt har bidragit till att öka bostadsbyggandet. Jag ska än en gång citera den artikel jag citerade tidigare: ”Utan investeringsstödet kommer bostadsbyggandet att minska kraftigt i hela landet. – – – Sveriges politiker, oavsett partitillhörighet, måste inse att investeringsstödet är helt avgörande för att bygga bort bostadsbristen. – – – De forna allianspartierna och Sverigedemokraterna vill nu avskaffa stödet. Helt utan att presentera andra lösningar.”

Det är den sista meningen som är det Moderaterna står för – det finns inga lösningar över huvud taget för hur man ska angripa bostadsbristen. Man vill ta bort alla de lösningar som har föreslagits och alla de stöd som har föreslagits, men man kommer inte med något annat. Det finns nämligen ett djupt förakt för hyresgäster, så man vill inte på något sätt ha förslag som hjälper hyresgäster. När andra lägger fram förslag som hjälper hyresgäster vill Moderaterna ta bort de förslagen.

Jag vill bara ha en förklaring: Varför har Moderaterna inga förslag som hjälper hyresgästerna och som möter bostadsbristen så att vi kan bygga fler bostäder? I artikeln jag citerade står det tydligt att byggandet kommer att stanna utan detta. Det blir inga bostäder byggda.

Anf. 100 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Bara för att man citerar någonting i riksdagens talarstol blir det inte per automatik en sanning.

Jag hade också önskat att Momodou kunde stå här och plocka russin ur kakan som är den moderata bostadspolitiken. Anledningen till att han inte kan det är förmodligen att han inte har läst vår bostadspolitiska motion, som innehåller 70 skarpa förslag för att göra det enklare att bygga bostäder.

Jag tror inte heller att jag och Momodou kommer att bli överens om vad det är som krävs för att vi ska kunna bygga mer i det här landet. Vi tror helt enkelt inte på subventionspolitiken som det allena saliggörande för att det ska byggas mer. I stället bygger vår bostadspolitik på tanken att förutsättningarna för att enskilda ska kunna bygga fler bostäder måste bli bättre. I den delen är Vänsterpartiets politik helt kliniskt befriad från förslag.

Vad vill ni göra åt problemen med riksintressena, Momodou Malcolm Jallow? Vad vill ni göra åt att det tar för lång tid att få fram detaljplaner? Vad vill ni göra åt att det är så svårt att bygga hus för enskilda utanför detaljplanerat område? Vad vill ni göra åt att det tar ett år att få en tomt avstyckad hos den monopolmyndighet som heter Lantmäteriet? Är det rimligt, Momodou Malcolm Jallow? Svaret är naturligtvis nej, men den regering ni har stött i sju år har inte gjort någonting för att förändra detta faktum. Det är ju det grundläggande problemet.

Jag förstår att ni aldrig kommer att se det, och jag förstår att ni kommer att stänga er blodiga för att återinföra investeringsstöd. Det är därför Vänsterpartiet behöver hållas utanför och inte ha inflytande i bostadspolitiken, liksom i de flesta andra politiska sammanhang.

Anf. 101 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Fru talman! Att Vänsterpartiet behöver hållas utanför och inte ha inflytande i svensk politik tror jag är en mening som hela Sverige känner igen. Vi har gått från att inte ha inflytande till att bli ett av de partier som har mest inflytande i denna kammare och i svensk politik. Att tro att vi inte ska ha inflytande är att leva i en fantasi.

Carl-Oskar Bohlin säger att han inte tror på subventionspolitiken. Jag ställer samma fråga som tidigare: Om han inte tror på subventionspolitiken, menar Carl-Oskar Bohlin då den subventionspolitik som ska hjälpa hyresgästerna? Carl-Oskar Bohlin är nämligen väldigt mycket för subventionspolitik som hjälper de välbärgade. Eller har jag missförstått något? Jag vill gärna ha en förklaring.

Som jag sa är det 16 miljarder som går till hyresgäster, och sedan är det över 140 miljarder som går till välbärgade. Det är jättestor skillnad. Carl-Oskar Bohlin har inga problem med 140 miljarder till välbärgade, men han har ett stort problem med 16 miljarder till fattiga människor. Varför?

Anf. 102 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Jag får börja med att ge Momodou rätt i det att Vänsterpartiet har haft ett historiskt stort inflytande under den här mandatperioden. Det beror i huvudsak på Centerpartiet, men den frågan har vi avhandlat sedan tidigare.

Jag har inget principiellt emot att alla partier försöker skaffa sig det inflytande de kan, och i vissa specifika sakfrågor kan vi göra upp med Vänsterpartiet. Jag bara säger att grunden för Vänsterns bostadspolitik inte kommer att föra det här landet framåt. Det kommer inte att befrämja byggande av sådant som efterfrågas, och det kommer inte att befrämja att vi får igång flyttkedjor och därmed bättre kan tillgängliggöra bostadsbeståndet och göra det mer varierat. Vänsterpartiet saknar dock fullständigt förslag i den delen, och jag förväntar mig inte heller att vi ska bli överens om saken.

Anf. 103 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Även en sjumilavandring börjar med ett steg.

Det är med stor glädje jag i dag yrkar bifall till den Sverigevänliga budget som utskottet föreslår. Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna har gemensamt tagit fram ett förslag till budget, ett förslag som tagit bort mycket av det mest skadliga i den budget som regeringen tagit fram.

För civilutskottets del finns det en mycket viktig principiell skillnad i den blågula budgeten. Det handlar om investeringsstödet för hyresbostäder och stödet för energieffektivisering av flerbostadshus.

Den tidigare inriktningen har varit mer stöd i tron att det ska lösa bostadskrisen. Det gör det inte. Investeringsstödet är inte lösningen. Det varken fungerar eller är en bra lösning. Jag tycker att det är viktigt att stöd

från staten går till människor som har dålig ekonomi och behöver stöd, inte till den som stått i bostadskö längst eller den som vill bo i ett nybyggt hus på en fin adress. Och när det gäller att bygga på landsbygden, som vi har fått höra om här tidigare, borde i stället redovisningsreglerna ändras.

Kommunutredningen, där Niklas Karlsson från Socialdemokraterna satt som ordförande, lade fram sitt förslag i början av 2017 och pekade ut det här redovisningsproblemet redan då. Det var alltså för mer än fyra år sedan, och fortfarande har regeringen inte återkommit med ett förslag där man ändrat redovisningsreglerna. Det är inte det ekonomiska som är problemet; det är just hur det redovisas.

Att man i stället tar pengar från skattebetalarna och ger till dem som har stått längst i bostadskö är väldigt dålig fördelningspolitik. Precisionen när det gäller att ge stöd till dem som faktiskt behöver det saknas helt. Hur mycket Ola Möller än försöker få det att låta annorlunda är det faktiskt så.

När regeringen tog ut riktningen och började med subventionerna var man desperat. För många nya på bostadsmarknaden till följd av en misslyckad flyktingpolitik skapade en enorm brist på mycket kort tid. Det var helt enkelt omöjligt att bygga i samma takt.

Man införde subventioner som inte ens marknaden ville ha. Så här sa till exempel Anna Broman, bostadspolitisk expert på Byggföretagen: ”Att stödet fasas ut är välkommet. Den här typen av subventioner stör marknaden och skapar osäkerhet. Bygg- och anläggningsbranschen behöver långsiktiga villkor som ger bättre förutsättningar för en hög och jämn byggtakt.” Inte ens den del av marknaden som borde vara vinnare gillar alltså det slöseri med skattepengar som regeringen ägnat sig åt.

Man kan med fog jämföra de statliga subventionerna med en buss som kör åt fel håll. Ju mer man höjer stöden, alltså ju mer man gasar på, desto längre från målet kommer man. Vi måste vända bussen och börja köra åt rätt håll. Den blågula budgeten är en tydlig inbromsning och en början till en vändning. Snart kommer vi att vara på rätt väg igen. Vi kan rikta in oss på rätt mål – för målet måste väl ändå vara att människor ska ha råd att bo i en god miljö, att varje person ska kunna välja boende och att var och en ska betala sitt eget boende och ha ekonomi till det.

I målet för bostadsmarknaden pratar man om en god livsmiljö för alla, men det är svårt att se att subventionerna leder till något annat än en god livsmiljö för den lilla skara som har råd och möjlighet att flytta till de nybyggda områdena.

Jag tror mer på att förstärka människors ekonomi så att de klarar sitt eget boende. Det kan man göra på många sätt. Bostadsbidrag och bostadstillägg behöver stärkas. Startlån för unga, fördelaktigt bostadssparande och att skrota det andra amorteringskravet är viktiga åtgärder som skulle göra skillnad på riktigt.

När subventionerna så småningom blir utfasade blir det naturligt att stärka våra svenska hushåll så att de klarar sitt eget boende. Men som det är nu används enorma summor till subventioner som framför allt gynnar ekonomiskt starka människor i våra städer. Efter hand som dessa subventioner avvecklas frigörs resurser som i stället kan läggas på att stärka enskilda individers och familjers ekonomi så att de har råd med ett bra boende. Jag välkomnar att vi nu har tagit det första steget för att bygga en bättre framtid.

I morse hörde vi den nya bostadsministern Johan Danielsson uttala sig i tv om att vi behöver göra det lättare för människor att finansiera sin första bostad. Efter sju år har alltså även Socialdemokraterna insett detta. Eller är det bara vackra ord? Vi får se vilka förslag man lägger fram den närmaste tiden. Kanske tar man bort de regler som man själv infört när det gäller amorteringskravet. Kanske inför man startlån, som vi har efterfrågat länge. Eller, mest troligt, så tillsätter man en utredning som är klar efter valet.

Fru talman! Bostadsbolagen behöver bra villkor och framför allt förutsägbarhet med tydliga regler som gäller under lång tid. Plötsliga nya regler och pålagor är skadliga.

Alla företag har drabbats av en mängd nya regelverk och ökad byråkrati under den senaste regeringen. Det har handlat om allt från hållbarhetsrapporter till skatter och särskilda miljöregler. Byggbolagen är inte undantagna från dessa pålagor utan drabbas som de flesta andra företag, möjligen med den skillnaden att de har svårare att flytta utomlands.

Vill vi att byggbolagen ska bygga i Sverige behöver de också ha bra förutsättningar att verka här. Men det är inte bara administrationen som är ett hinder. Det behövs också tillgång till byggbar mark och vettiga regler för att exploatera områden. Bättre samordning mellan utbyggd kollektivtrafik och planläggning kan i många kommuner ge möjlighet att bygga mer och skapa trygga bostadsområden. Det som efterfrågas är trygga områden med närhet till service och arbete, där människor kan känna tryggheten i ett fungerande samhälle.

Fru talman! Tyvärr har regeringen också valt att i onödan begränsa bostadsmarknaden. Regeringen verkar se ned på människor som äger sitt boende och har gjort ytterst lite för att förenkla för den som vill äga sitt boende.

Det byggs till exempel extremt få ägarlägenheter i Sverige. Den som försöker bygga sådana drabbas av försvårande byråkrati, och ibland sätter märkliga regler i planerna stopp för just ägarlägenheter även om planen ger tillåtelse för både hyreshus och bostadsrätter.

Ett förenklingsarbete av regelverken måste komma till stånd. De tillkännagivanden som vi har skickat till regeringen genom åren har inte heller lett till några lättnader när det gäller att äga sitt boende. Bristen på ägarlägenheter är stor.

Fru talman! Avslutningsvis kan jag konstatera att det finns mycket som behöver förbättras på den svenska bostadsmarknaden. Den blågula budgeten är ett första steg, även om mitt parti gärna hade gått längre. Jag ser fram emot att inför kommande år vara med och bygga på ett nytt och bättre regelverk för att bostadsmarknaden ska utvecklas bättre.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde Patrik Jönsson och Jimmy Ståhl (båda SD).

Anf. 104 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Hemma i min valkrets, västra Skåne, styrs ett antal kommuner av sverigedemokratiska kommunalråd. När jag besöker dessa kommuner och pratar med deras allmännyttor konstaterar de med all tydlighet att många av de projekt som byggs där inte skulle ha blivit av ifall inte investeringsstödet funnits. Detta beror på nedskrivningsreglerna i K3-reglementet.

För den som inte kan K3-reglementet, vilket de flesta som lyssnar på den här debatten nog inte kan: En värdering av en fastighet är beroende på vilka hyresnivåer som sätts. Med investeringsstödet sänks hyresnivån, vilket gör att värderingen på fastigheten sänks och då ligger på en bättre nivå i förhållande till kostnaden för att bygga fastigheten, alltså produktionskostnaden. Om det blir ett positivt resultat kan man bygga huset; blir det negativt bygger man i regel inte huset. Därför är investeringsstödet inte bara en fråga om en subvention till någon marknad, utan det handlar om att faktiskt möjliggöra byggnation hemma i min valkrets på landsbygden.

75 procent av de ansökningar om stöd som låg inne, de 23 000 lägenheter som de högerkonservativa upptäckte att de var tvungna att korrigera i civilutskottet, gällde lägenheter på landsbygd. Det är alltså lägenheter som, allt annat lika, inte hade kunnat byggas.

Det är så, Mikael Eskilanderesson, att vi inte kommer runt K3-reglementet, även om Mikael Eskilanderesson vill att vi ska göra det, för det är bestämt utanför vår kontroll. EU har bestämt att detta ska göras.

Så, Mikael Eskilanderesson, hur ska du klara av att bygga på landsbygden när K3-reglementet de facto gäller?

Anf. 105 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Det är intressant att man från regeringens sida inte heller har gjort någonting för att ändra det. Även om man givetvis alltid kan skylla på EU-regler och att det finns EU-direktiv i grunden är det märkligt att vi ska behöva ta pengar från skattekollektivet till att betala för att bygga i kommuner som just Bjuv eller varför inte Båstad eller andra kommuner där det bor människor som faktiskt har råd att betala en högre hyra. Det är inga problem för de flesta. I stället ska vi alltså ta pengar från dem som är fattiga, som kanske bor ute på landsbygden och som har betalat sitt eget boende. De ska också vara med och betala de här hyreshusen som blir för dyra, för att kostnaderna ska hållas nere så att det fungerar med det här regelverket.

Egentligen borde man för länge sedan ha gjort någonting åt just nedskrivningsreglerna. Att man inte ens försöker är också intressant med tanke på att det faktiskt var Niklas Karlsson från Socialdemokraterna som satt som ordförande i den här utredningen som redan 2017 presenterade att det här måste förändras.

Jag ser fortfarande inte varför man ska ta pengar från skattekollektivet och ge till kanske ibland de allra rikaste vi har i samhället för att de ska ha råd att bo på de finaste adresserna. Jag förstår inte logiken.

Anf. 106 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Jag blir alltid lika besviken när jag debatterar med Mikael Eskilanderesson, för han har inte läst på.

Regeringen gav ett uppdrag till Bokföringsnämnden under den här mandatperioden för att reda ut detta, för vi ville förändra det. Men Bokföringsnämnden kom tillbaka till regeringen – detta var något som skedde inom ramen för januariavtalet – och sa: Det går inte. Vi kan inte göra något åt det.

Vi hade gärna velat göra något åt detta, men Bokföringsnämnden har sagt att det inte går. Då kan inte en ansvarsfull regering gå fram med ett reglemente som riskerar att dras inför EU-domstolen.

Svaret på frågan, Mikael Eskilander, är investeringsstödet. Jag förstår att Mikael Eskilander har svårt för det när hans parti sitter i en buss som har växeln inlagd för full fart bakåt.

(Applåder)

Anf. 107 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Det finns faktiskt en ganska stor möjlighet att arbeta inom EU för att förändra ett regelverk om det är EU:s regler som ställer till med bekymmer. Men man kan ju också välja att bara följa regler.

Jag ser fortfarande inte varför man ska ta pengar från de allra fattigaste, ta pengar från dem som bor på landsbygden, och ge dem till personer som egentligen har råd att betala sitt boende utan några som helst problem.

Det finns en marknad för det som byggs nytt i Bjuv och i Båstad, där människor är beredda att betala en högre hyra. Det är inte ett problem. Om man hade velat skulle man i stället kunnat bygga ägarlägenheter. Det hade gått alldeles utmärkt. Men det är för att regeringen är så inriktad på att det bara ska vara hyreslägenheter som man får problemet från början.

Anf. 108 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! En budgetdebatt är både spännande och intressant i många avseenden. Där ska olika idéer brytas mot varandra och skillnaden mellan bostadspolitiska förslag diskuteras.

Exempel på saker som jag vill diskutera är att vi behöver åtgärder för ett bostadsbyggande efter behov, så att alla människor har ett boende och ungdomar inte behöver bo hemma längre än planerat.

Vi behöver åtgärder för att korta ledtiderna från idé till färdigt hus. Kommunala administrativa ledtider men även överklagande, lantmäteriförrättningar med mera behöver åtgärdas för att förverkliga dessa minskade ledtider.

Vi behöver åtgärder för att de otrygga bostadsområden som finns i vårt avlånga land ska bli mer trygga. Vi måste ta tag i problematiken med att småhusbyggnationen är på en nivå som inte på något sätt motsvarar behovet av småhus. Sju av tio vill bo i eget ägt boende, och då är det rent ut sagt skamligt att man bygger ett så litet antal småhus i Sverige.

Kreditrestriktionerna måste ses över i syfte att fler barnfamiljer ska kunna förverkliga sin dröm om ett eget ägt boende. Framför allt behöver man få kommunerna att ta det bostadsförsörjningsansvar som de faktiskt har men i många fall tar väldigt lätt på. De planerar för få bostäder och har en planberedskap som gör att de inte klarar de enskilda målen för bostadsbyggande.

Men denna gång är debatten faktiskt lite annorlunda. Våra förslag från Kristdemokraterna och vårt eget budgetförslag finns givetvis att ta del av. Där tydliggör vi hur vi skulle vilja se en budget och vilka åtgärder vi vill vidta som tar tag i de problem som jag redovisat.

Regeringens budgetförslag är inte ett huvudförslag, utan huvudförslaget är ett gemensamt förslag från Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna som har förhandlats fram med de tre partiernas budgetförslag som grund. Var det ett förslag från oss tre som skulle ta de stora greppen inom bostadspolitiken? Svaret på frågan är givetvis att det inte hade intentionen att ta greppet om de stora och komplicerade reformerna. För att kunna göra det behöver man ha längre tid än ett år på sig och dess-

utom möjligheten att skapa underlag för beslut i kammaren under en längre tid än ett år.

Vårt budgetförslag har inriktat sig på att skapa förutsättningar för en tryggare tillvaro för vanligt folk. Det blir mer pengar till polis, rättsväsen, tull med mera – allt för att öka tryggheten för den enskilda människan. Budgetförslaget har inriktats på att du ska känna dig trygg med sjukvården, som ska vara tillgänglig på samma villkor över hela landet. Det har inriktats på att försöka pressa tillbaka den stora arbetslösheten, ett problem som bör få större uppmärksamhet i dagspressen än vad det faktiskt får.

För att kunna genomföra dessa åtgärder under ett enskilt budgetår är inriktningen några få åtgärder inom ett antal områden för att få Sverige i en ny riktning. Sedan är Sverige en båt som inte kan ändra kurs under ett enskilt år men kan göra en liten kursändring nu som gör det enklare efter nästa val, då det kommer att sitta en annan regering på plats. Då får andra utgiftsområden bidra till denna kursändring, och även inom vårt utgiftsområde har vi fått vara med och bidra till kursändringen. En av dessa var att påbörja utfasningen av investeringsstödet.

Vi kristdemokrater tror inte att det är rätt att ha ett investeringsstöd som går till att bygga hyresrätter med en slutgiltig hyra som bara övre medelklassen har råd att betala. Det finns inget i den satsningen som är inriktat på låginkomsttagare, eftersom det inte är någon av dem som har råd att flytta in i de nya hyreslägenheterna. Snitthyran för en nybyggd lägenhet som är 70 kvadratmeter är över 11 000 kronor. Inte ens de största ivrarna av investeringsstödet kan påstå att det är en hyra som en låginkomsttagare kan betala.

Visst finns det behov av att bygga hyresrätter, men det måste skapas förutsättningar att göra det på normala villkor. Att subventionera en viss del av bostadsbyggandet skapar snedvridning och en dysfunktionell bostadsmarknad, precis som den vi har.

Den andra delen som vi förändrar i vår gemensamma budget är att riksdagen den 20 juni 2021 beslutade att införa ett nytt stöd till energieffektivisering i flerbostadshus. Stöd får ges till merkostnader för energieffektivisering som förbättrar en byggnads energiprestanda med minst 20 procent. Reglerna trädde i kraft den 1 oktober 2021.

Det är som ni förstår ett relativt nytt stöd, men jag anser att det bör finnas andra typer av incitament i dagens samhälle med tanke på klimats Diskussionen och de höga elpriserna. Det leder till att vi inte anser att stödet är nödvändigt för att kunna göra de åtgärder som stödet främjar. Regeringens egen budget stöder faktiskt detta, det vill säga att man även där minskar denna post.

Dock vill jag påminna om att jag är glad åt ökningen av Lantmäteriets del i budgeten. Utökningen denna gång är 13 miljoner kronor och går till att säkerställa fortsatt drift och utveckling av verksamheten vid Onsala rymdobservatorium. Detta tycker vi som är boende i kommunen är oerhört glädjande.

Med de orden yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.

I detta anförande instämde Hans Eklind (KD).

Anf. 109 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Fru talman! Kristdemokraterna har ett extremt stort fokus på äganderätten men väldigt lite fokus på hyresrätten. Den totala oförmågan hos Kristdemokraterna att förstå att alla inte kommer att kunna köpa en bostad eller ens vill göra det är häpnadsväckande.

I dessa tider ser vi en väldigt hög skuldsättning – vi är nummer två i Europa. Kronofogden har meddelat att de aldrig har fått så många ansökningar om skuldsanering. Vi ser barnfamiljer som vräks på grund av de har en skuld på 600 kronor – 600! Om familjer inte kan betala en skuld på 600 kronor, hur kan Kristdemokraterna förvänta sig att de då ska kunna ta flera miljoner i lån för att köpa en bostad? Är det inte rimligt att förstå att det inte är alla som kan köpa eller ens vill göra det? Statistiken säger att sju av tio vill det.

Om vi hade lika höga subventioner för hyresrätter som för de ägda bostånden är det klart att alla skulle vilja ha hyresrätter, men så är det inte. De som äger sina bostäder får resurser efter resurser och finansiering genom skattebetalarnas pengar. Det är klart att alla vill ha det så, men vi vill ändra på det.

Förmågan att förstå att alla inte kan eller vill köpa bostäder finns inte hos Kristdemokraterna. Varför är det så? Är det inte okej att vi har blandade boendeformer?

Anf. 110 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Jag tror att jag i denna talarstol har sagt det flera gånger, men jag kan gärna upprepa det: Vi har inget emot att människor vill bo i hyresrätt. Människor kan föredra hyresrätt i olika skeden av sitt liv. Det finns också människor som bor i hyresrätt i hela sitt liv. Det är helt okej för oss, men vi vill inte föregripa och säga att människor inte får bo i ett eget ägt boende. Det är detta som händer på vår bostadsmarknad i dag. Vi bygger inga småhus, utan man förpassas till att bo i hyresrätt även om man inte vill det.

Man måste kunna välja det boende som man själv vill ha, och då finns det faktiskt en del som väljer eget ägt boende. Vi måste se till att det byggs mer i Sverige. Det byggs många hyresrätter – det är jättebra – men vi behöver också bygga den andra delen, det vill säga eget ägt boende.

Sedan finns det studier som visar att det är bra för människor, både ensamstående och barnfamiljer, att ha ett eget ägt boende – ur ett socialt perspektiv, ur ett ekonomiskt perspektiv och ur ett ekologiskt perspektiv. Varför ska vi förvägra människor att bo i det boende som faktiskt är bäst ekonomiskt, ekologiskt och socialt?

Helt plötsligt ska vi bara bygga hyresrätter. Denna frustration hos Vänsterpartiet när det gäller att vi bara behöver bygga hyresrätter måste de komma ifrån. Vi måste se att människor i olika skeden av livet vill bo i olika typer av boenden. Här i Sveriges riksdag har vi hand om alla människors skatt som kommer in, och vi ska fördela den på bästa sätt. Jag kan inte se, från min horisont, att det bästa sättet är att ge subventioner till bostadsföretag som ska bygga hyresrätter som kostar 11 000 i månaden. Då subventionerar vi inte för dem som har låg inkomst, utan vi subventionerar för medelklassen och den övre medelklassen. Detta kanske Vänsterpartiet kan tala om att de vill.

Anf. 111 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att Vänsterpartiet är för blandade boendeformer. Det ska finnas ägda boenden, och det ska finnas hyresrätter.

Det som Larry Söder missar är dock att omvandlingen av allmännyttans hyresrätter tar över. 100 000 lägenheter har sålts till privata hyresvärdar – 13 stycken om dagen. Man tar det som vi äger och har byggt gemensamt och säljer ut det och omvandlar till bostadsrätter. Tiotusentals hyresrätter har försvunnit från allmännyttan till bostadsrätter under de senaste 20 åren. Så kan vi inte ha det. Det måste finnas en balans i detta. Vi kan inte ta skattebetalarnas pengar och bygga hyresrätter med rimliga hyror till allmännyttan och sedan omvandla dessa till boendeformer som många inte har råd att bo i. Är det så Kristdemokraterna vill ha det?

Anf. 112 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Jag tror att varje bostadsföretag fattar beslut utifrån sin situation. Ja, en del omvandlar hyresrätter till bostadsrätter, och en del säljer hyresrätter till privata företag. Men det gör man av den anledningen att man vill bygga nya hyresrätter. Det betyder inte att de gör fel val, utan det betyder att de gör ett annat val än vad Vänsterpartiet vill. Jag tycker att bostadsföretagen ska få göra det valet om de själva vill.

Jag kan fortfarande inte se annat än att Vänsterpartiet är ett parti som vill subventionera boende för övre medelklassen, det vill säga att investeringsstödet inte går till låginkomsttagare. Det går till den övre medelklassen, som kan betala 11 000 kronor i månaden för en hyreslägenhet på 70 kvadratmeter. Kan Vänsterpartiet stå rakryggat och tala om att man vill subventionera hyran för den övre medelklassen?

Anf. 113 JON THORBJÖRNSON (V):

Fru talman! Återigen debatterar vi budget i civilutskottet. Mycket har handlat om bostadsfrågorna, men i vårt område ingår även konsumentfrågorna. Även om antalet kronor i budgeten inte är lika stort som för bostadsdelen är det ett viktigt område. Vi är alla konsument, och det är vi gång på gång.

Det är svårt att komma undan att handla varor och tjänster, även om man kan försöka göra det i mindre omfattning. En del gör det för att spara på jordens resurser och miljön, men för andra handlar det helt enkelt om viktiga prioriteringar.

Det blir allt svårare och mer komplicerat att vara konsument. Mer tekniskt avancerade produkter, fler komplicerade finansiella tjänster och en global marknad innebär många möjligheter men ställer också konsumenterna inför större utmaningar när varor köps från andra sidan gränsen eller från andra sidan jorden.

När man använder sina sista kronor till vinterkläder till barnen är det viktigt att man kan känna sig trygg, för trots att det finns ett omfattande konsumentskydd är konsumenterna oftast i underläge både vad gäller val av produkter och vid tvister.

Dagligen översköls vi av reklam där vi uppmanas att konsumera mer av varor och tjänster. Marknadsföringen är ofta mycket aggressiv och vänder sig inte sällan till grupper av konsumenter som redan är ekonomiskt utsatta. Därför behöver vi en bra konsumentpolitik för alla.

Fru talman! Vi behöver en jämlik konsumentpolitik som gör att man kan få en bra service och konsumentvägledning oavsett var i Sverige man bor. Därför behövs det satsningar på att göra lokal konsumentvägledning tillgänglig i hela landet. Det ska inte bara vara de som bor i städer eller i rika kommuner som kan få fullgod service, hjälp och stöttning när ett köp har gått snett eller när man har blivit lurad.

För att få lokal konsumentvägledning i hela Sverige behöver vi satsa, och Vänsterpartiet är berett att göra denna satsning. Vi hade pengar i budgeten för detta förra året och året innan det. Och i år har vi med en satsning på 100 miljoner kronor för att göra lokal konsumentvägledning tillgänglig i hela landet.

Oavsett var du bor ska det finnas möjlighet att träffa en lokal konsumentvägledare som kan följa upp ditt ärende och ge hjälp vid upprepade personliga möten.

Alla partier verkar tycka att det är bra med lokal konsumentvägledning, men det är tunt med partier som vill satsa på att det blir verklighet i varje kommun. Det har överlag varit tunt med satsningar på det konsumentpolitiska området denna mandatperiod, vilket är riktigt dåligt. I regeringens budget finns det inga satsningar, inte heller i M-SD-KD-budgeten. Och både C och L drar ned på området.

Fru talman! Konsumentverket har under många år kartlagt kommunernas konsumentvägledning. Under flera år har kommunerna stegvis skurit ned på sin vägledning, och det är en trend som vi måste bryta. Flera kommuner erbjuder någon form av konsumentvägledning, men tyvärr är denna alltför många gånger bristfällig.

Enligt Konsumentverkets rapport för 2021 har 111 av landets kommuner över huvud taget ingen konsumentvägledning. Det är en minskning med 24 kommuner på bara ett enda år. Det innebär att närmare 2 miljoner människor – 2 miljoner konsumenter – har svårt att få hjälp och stöd när det behövs.

Den lokala konsumentvägledningen har många fördelar. Man kan på ett helt annat sätt jobba förebyggande. Med en lokal förankring kan man till exempel nå ut till skolor och hjälpa till att forma och stärka dem som i framtiden ska klara sig i vårt samhälle och ge dem trygghet och kunskap om vilka rättigheter och skyldigheter de har som konsumenter.

Jobbar man på plats i en kommun har man också större kunskaper om de lokala förhållandena och kontakter med det lokala näringslivet. Man får möjlighet att följa upp ärenden och ha återkommande möten med dem som behöver stöd och hjälp. Allt detta arbete hjälper till att motverka att människor hamnar i juridiska konflikter eller skuldsättning, och det bidrar i det långa loppet till bättre ekonomi, både för individerna och för kommunerna.

Fru talman! I Statskontorets rapport från 2019 slås det fast att stödet i delar av landet har försämrats för konsumenterna. Statskontoret menar att lagstiftningen om kommunal vägledning är en väg att gå för att komma till rätta med problemet.

Så förutom att avsätta pengar i budgeten för lokal konsumentvägledning i hela landet har vi väckt motioner om att det ska tas fram förslag om hur vi ska kunna se till att denna service finns tillgänglig överallt.

Än så länge har vi inte fått något gehör för detta bland något av de andra partierna. Men vi kommer att fortsätta jobba för att konsumenterna ska känna trygghet och ha möjlighet att få ett ordentligt stöd. Här fyller

konsumentvägledning och civilsamhällets organisationer en viktig funktion när det gäller att nå så många som möjligt och skapa kunniga och trygga konsumenter, särskilt när det gäller att nå de utsatta grupper som har svårast att göra val och är mest sårbara.

När den offentliga servicen till konsumenterna blir mindre förväntas civilsamhällets organisationer kunna hjälpa till och kompensera för bortfallet. Men samtidigt skärs det ned på dessa resurser i budgeten. Vi kan inte förvänta oss att de ska kunna vara en konstruktiv del i att stötta konsumenterna om vi inte ger dem de rätta förutsättningarna. Därför vill Vänsterpartiet satsa 9 miljoner kronor på civilsamhällets organisationer.

De ideella organisationerna kan främja hållbar konsumtion genom sina kunskaper, nätverk och kontakter med stora delar av konsumenterna i vårt land. De kan stötta konsumenterna och förebygga konsumentproblem. Civilsamhället har otaliga gånger visat att man med små medel kan nå stora resultat. Därför är det viktigt att vi inte slår undan benen på deras verksamhet.

Fru talman! Jag kan konstatera att nästan ingen har sagt någonting om konsumentområdet i denna debatt. I Vänsterpartiets budget finns det satsningar på konsumentområdet. Vi pratar inte bara om att det är bra med kommunal konsumentvägledning. Vi lägger också fram förslagen och pengarna.

Det är viktigt med kunniga och upplysta konsumenter som kan göra väl avvägda val för sig själva, för samhället och för en hållbar framtid. Det vill vi i Vänsterpartiet satsa på.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 18.)

§ 16 Det nationella basutbudet av flygplatser

*Det nationella bas-
utbudet av flygplatser*

Trafikutskottets betänkande 2021/22:TU4
Det nationella basutbudet av flygplatser
föredrogs.

Anf. 114 JENS HOLM (V):

Fru talman, ärade åhörare, kollegor i riksdagen! Vi debatterar nu trafikutskottets betänkande 4 som rör det nationella utbudet av flygplatser.

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till den reservation som Vänsterpartiet har tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Jag vill också hänvisa till det särskilda yttrande som Vänsterpartiet har i detta betänkande.

Bakgrunden till det betänkande som vi debatterar och ska fatta beslut om är att de borgerliga partierna tillsammans med Sverigedemokraterna har enats om ett så kallat utskottsinitiativ om att regeringen inte ska få ändra det nationella basutbudet av flygplatser med mindre än att riksdagen godkänner detta, trots att ansvarsfördelningen är sådan att det är regeringen som har ansvaret för våra tio statliga flygplatser – en ordning som har gällt åtminstone sedan den nationella infrastrukturpropositionen kom 2008.

Det är statliga Swedavia som äger och driver våra statliga flygplatser, och Swedavia som ett statligt bolag lyder under regeringen.

Bakom denna fråga spökar i synnerhet Bromma flygplats. Swedavia har i sin konsekvensanalys i september 2020 redovisat att de inte längre kan driva Bromma flygplats vidare i enlighet med det uppdrag som de har fått från regeringen. Swedavia konstaterar att det inte är affärsmässigt motiverat att driva Bromma flygplats vidare. Det är helt enkelt för få som flyger till och från Bromma flygplats. Swedavia konstaterar också mycket tydligt att all flygtrafik kan flyttas till Arlanda flygplats utan att Arlanda för den sakens skull behöver byggas ut.

I grunden är detta någonting positivt. Det handlar om att vi under pandemin har ändrat vårt beteende. Inte minst har vi flugit mycket mindre. Allt fler har upptäckt möjligheten att arbeta hemifrån. Det rör inte minst fysiska möten – tidigare kanske man flög från Luleå eller Malmö till Stockholm för att delta i ett möte. Sedan flög man tillbaka samma dag. Denna mötesform har inte funnits under pandemin, och de flesta är överens om att sådana möten i framtiden kommer att ersättas med digitala möten. Det är i grunden väldigt positivt, eftersom det blir ett minskat flygande och minskade kostnader och framför allt en minskad miljö- och klimatbelastning.

Då måste vi fråga oss: Varför ska vi ha en stor flygplats i centrala Stockholm med buller, kringtrafik, utsläpp och stora ytanspråk som följd? Låt oss i stället avveckla Bromma flygplats och utveckla en helt ny stadsdel med tiotusentals nya bostäder, skolor, grönområden, arbetsplatser etcetera.

Därför tycker jag att det är obegripligt att Moderaterna, Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Liberalerna sätter ett fåtals cityflygande före möjligheten att utveckla Stockholm.

Jag vill ställa en tydlig fråga till Moderaterna, Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Liberalerna. Hur mycket mer av statens resurser ska gå till att hålla Bromma flygplats öppen? Alla vet ju att Bromma flygplats inte bär sig utan måste hållas öppen med hjälp av statliga subventioner. Det är det som har varit tydligt i Swedavias rapport till oss.

Hur mycket mer av skattebetalarnas pengar ska gå till att upprätthålla ett fåtals flygande till och från Bromma flygplats? Hur mycket mer av skattebetalarnas pengar ska tas från vård, skola och omsorg för att subventionera flyget? Det anser jag att de borgerliga partierna och Sverigedemokraterna måste svara på, och jag förväntar mig ett svar under debatten.

Anf. 115 TERES LINDBERG (S):

Fru talman! Vi behandlar i dag ett förslag till tillkännagivande om att man ska inhämta riksdagens godkännande om man ska göra förändringar i det nationella basutbudet av flygplatser. Jag vill inledningsvis yrka bifall till vår reservation, som är ett avslagsyrkande. Vi yrkar alltså avslag på förslaget till tillkännagivande.

Den nu rådande ordningen för hur man ska hantera just basutbudet behandlades i infrastrukturpropositionen som togs upp i kammaren för 13 år sedan. Jag vill påminna riksdagen om att vi då hade en majoritet bestående av Moderaterna, Centern, Kristdemokraterna och Liberalerna – alltså under Reinfeldtregeringen.

Själva grunden i beslutet var att flygplatserna ska utgöra stommen i ett effektivt och långsiktigt hållbart flygtransportsystem och säkerställa grundläggande interregional tillgänglighet i hela landet. Flygplatserna ska säkerställa en god internationell tillgänglighet. Sammantaget ska de täcka hela landet så att alla medborgare i vårt land har tillgång till flyg.

Under de 13 åren har det runnit en hel del vatten under broarna. Lite senare fattade regeringen beslut om de tio basutbudsflygplatserna, och det var i en tid före Fridays for Future, flygskam och FN:s klimattoppmöte, där vi också enades om de globala hållbarhetsmålen. Då kalkylerade man med att utrikesflyget på Arlanda skulle öka med ungefär 5 procent per år.

Vid den här tiden hade Swedavia en strategi för att klara ökningen, att faktiskt medvetet flytta resenärer från Arlanda till Bromma. Under en period under dessa år fördubblade man antalet resenärer på Arlanda. Det har satt sina spår, särskilt i tider när miljömedvetandet ökar hos befolkningen och många medvetet väljer bort att flyga och tar tåget i stället.

Sedan kom covid-19. Pandemin pågår fortfarande. Flyget har inte under några omständigheter återhämtat sig.

Flygresandet har verkligen minskat dramatiskt. Den dramatiska minskningen syntes redan innan pandemin. Vi befinner oss fortfarande i ett osäkert läge. Vi vet inte riktigt hur pandemin kommer att sluta, och vi ser en femte våg internationellt. Det kommer en ny version från Afrika, och så vidare. Faran är inte på något sätt över. Tvärtom behöver vi fortsätta att följa frågorna noga. Det kommer att vara oroligt under en överskådlig framtid.

Här fick Swedavia ett uppdrag att titta på effekterna av pandemin. Det är ett statligt bolag som till och med ska redovisa intäkter till staten, inte bara gå runt. Swedavia har gjort en konsekvensanalys, och man har presenterat sina slutsatser. En kortversion har redovisats offentligt. Sedan finns en djupare analys som innehåller en hel del affärshemligheter, som jag inte tror att någon i kammaren har sett. Om någon har gjort det får denne gärna berätta för mig vad som står där. Swedavia landar i en sammanfattad bedömning att som det ser ut nu, med ett minskat antal resenärer och hur pandemin har påverkat, är det inte affärsmässigt motiverat att driva Bromma flygplats vidare.

Fru talman! Det är nu det är läge att höja på ögonbrynen. År 2009 beslutade riksdagen att det dåvarande statliga Luftfartsverket skulle övertas av just ett affärsdrivande statligt bolag. I det här häradet inrättades Swedavia och några andra bolag. Uppdraget var att driva dessa under företags-ekonomiska förutsättningar.

Nu när bolaget ger besked utifrån de företagsekonomiska principerna, det vill säga att det inte är affärsmässigt att driva Bromma flygplats vidare, börjar samma partier som då satt i regeringen och inrättade denna ordning att filibustra. Det var det här som var själva syftet med de organisatoriska förändringarna. Vi socialdemokrater sa uttryckligt att vi såg tydliga politiska mål, och vi var därmed emot inrättandet av Swedavia. Vi tyckte att det räckte gott och väl att ha ett affärsdrivande verk därför att vi ville att ambitionen att styra flyget skulle finnas även i fortsättningen, det vill säga att de transportpolitiska målen ska vara styrande – inte affärsmässigheten. Det blir ett märkligt sätt att hantera frågorna.

Det är inte bara Swedavia som har haft problem som en konsekvens av det minskade flygandet, utan det gäller även de regionala flygplatserna. De har också haft oerhört stora bekymmer. Swedavias besked var ingen överraskning för utskottet när de sa att den klokaste och samhällsekonomiskt bästa vägen för Swedavia och för staten är att avveckla Bromma.

Arrendet för Bromma löper ut 2038. Då kommer med all sannolikhet all verksamhet ändå att upphöra. När underlaget viker borde en prövning var enda vägen, det vill säga att ompröva sina tidigare ställningstaganden. De besked vi har fått från Stockholms stad – den blågröna majoriteten – är att avsikten är att avsluta avtalet 2038. Varför då pumpa in pengar till Swedavia, till en organisation som inte går runt? Det är det som kommer att bli effekten om vi inte agerar.

Jag är stockholmare, och jag ser jättestora utvecklingsmöjligheter – inte minst där flygplatsen ligger i dag. Det skulle kunna byggas en ny stadsdel i vår huvudstad. Det finns enorma behov av nya bostäder. Sedan bor många människor runt flygplatsen. Om det skulle hända en olycka är katastrofen oundviklig. Om ett flygplan skulle störtta när det ska lyfta eller landa på Bromma skulle det bli förödande konsekvenser. Vi ska inte heller glömma bort bullerproblemen.

Fru talman! Brommas framtid handlar faktiskt om vårt lands framtida ekonomiska konkurrenskraft. Det handlar om att stärka Sveriges position på den internationella arenan. Sverige är ett exportberoende land, och det är viktigt att det finns en flygplats som faktiskt kan ta oss ut i världen när vi behöver det och kan ta andra hit när de behöver det.

I detta nu tappar Arlanda direktlinjer medan vår huvudkonkurrent, som man väl ändå får säga att det är, Kastrup öppnar nya direktlinjer. Risken är att vi går mot att Arlanda blir en matarflygplats till Kastrup i stället för att ha egna direktlinjer ut i världen.

Ska vi vända den utvecklingen måste vi ha fler resenärer på Arlanda – vi behöver ha ökade volymer. Det absolut enklaste sättet att lösa det är att flytta resenärerna från Bromma till Arlanda. Jag tror att det vore fel väg att börja uppmana folk att flyga i stället för att ta tåget, men däremot har vi två flygplatser där vi också har vår internationella flygplats, och det vore ju rent ut sagt korkat att inte använda den möjligheten.

Regeringen tillsatte en särskild utredare som kom med sitt underlag om hur man skulle kunna avveckla både driften och verksamheten. I rapporten redogör han noggrant för hur regeringen Reinfeldt överförde beslutsfattandet avseende investeringsvolymer och strukturförändringar från riksdag och regering till det nyinrättade bolaget.

Rapporten tillsammans med Swedavias konsekvensanalys är ute på remiss, och remisstiden går ut den 20 december. Därför blir det himla konstigt när den blåbruna högern, påhejad av Liberalerna och Centern, inte kan vänta på ett underlag. Det är något fåneri här gällande att man tycker att Miljöpartiet tog ut segern i förskott. Jag kan tycka att det är ett ovärdigt beteende av Sveriges riksdag. Vi måste kunna ta saker och ting seriöst och ta till oss fakta och kunskaper vi får i form av remissrundor och så vidare och inte hålla på och tjafsas om någon tårta. Jag tycker att det faktiskt är fördummande och förlöjligande av den här kammaren.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag understryka att för oss socialdemokrater kommer flyget att fortsätta vara ett viktigt transportmedel för att hålla samman vårt land och för att hålla samman Sverige med övriga världen. Arbetet med att göra flyget hållbart måste också fortsätta. Det måste finnas en tillgänglig och hållbar flyginfrastruktur i hela landet. En förutsättning för oss socialdemokrater för att kunna lägga ned Bromma är att vi säkrar kapaciteten på Arlanda. Vi borde faktiskt kunna ha en bred samling kring just detta – för Sverige och för svensk konkurrenskraft.

Jag vet att mitt parti, jag själv och infrastrukturministern alltid har dörarna öppna för samtal om hur vi tillsammans kan stärka svensk konkurrenskraft.

(Applåder)

I detta anförande instämde Denis Begic, Abraham Halef, Elin Gustafsson och Jasenko Omanovic (alla S).

Anf. 116 LORENTZ TOVATT (MP):

Fru talman! Jag ska börja med att erkänna att jag har varit naiv. Jag trodde att klimatnödläget skulle ruska om den här kammaren. Jag trodde att det faktum att vi svenskar flyger långt över den globalt hållbara nivån skulle ha manat till eftertanke här inne. Jag trodde att det faktum att Swedavia blöder pengar skulle få er att reagera. Jag trodde inte att politiker 2021 skulle vara villiga att med skattemedel finansiera det snabbaste sättet att steka den här planeten.

Jag har varit väldigt naiv rörande detta. Det är uppenbart en dag som denna då vi ska debattera den här situationen och den blåbruna högern tillsammans med Centerpartiet och Liberalerna obstruerar det ytterst rimliga beslutet att lägga ned Bromma flygplats.

Låt oss ta det från början, och låt oss börja med klimatet. Många i den här kammaren råkar glömma det gång på gång, så det är lika bra att jag tar rollen att berätta om det igen.

Svenskar flyger fem gånger mer än det globala genomsnittet. Det är mer än en tiondel av våra utsläpp. Det är en nivå som är på alla tänkbara sätt ohållbar. Hur man än vänder och vrider på det och hur man än mäter det är det en ohållbar nivå av flygande.

Låt oss börja med att fråga oss: Varför är det så? Det finns ju en massa idéer om hur man skulle kunna ha ett hållbart flyg. Den grundläggande orsaken är, och det har jag sagt många gånger i den här talarstolen, att fossila utsläpp och flygande i dag är synonymer. Det finns inte tekniker som kan minska utsläppen från flyget på global nivå och på ett tillräckligt snabbt sätt. Det går till exempel inte att täcka flygbehovet med biodrivmedel, som vissa tror. Det finns inte den kapaciteten när det gäller biodrivmedel vare sig nu eller i framtiden, framför allt inte om alla ska flyga på Sveriges nivå.

Det går inte heller att ersätta flygresandet med el, för elflyg kommer under 50 år framöver inte att kunna ha en kapacitet tillräcklig för att ersätta ens en liten del av vårt befintliga flygande. Det är en rent teknisk sanning av det enkla skälet att det är för tungt för flyget att lyfta så mycket batterivikt som skulle krävas för att lyfta själva flygkroppen. På väldigt korta sträckor och för väldigt få personer kan vi se att elflyget kommer, men det är inte där de stora utmaningarna inom flygandet finns, som ni alla vet.

Det råder inget tvivel: Hur man än vänder och vrider på det är det helt enkelt ohållbart att flyga på den nivå som vi gör i Sverige i dag.

Sedan finns det förstås de som behöver flyga, och det ska vi ha respekt för. Det finns de som inte har tillgång till järnväg, de som inte kan ta sina möten digitalt och de som har långt dit de ska. Då kan man behöva flyga. Men samtidigt ska man komma ihåg att en tredjedel av allt inrikesflyg, som den här debatten ju handlar om när det gäller Bromma, enligt Swedavia är sträckor på upp till 40 mil. Den vanligaste flygsträckan nationellt i Sverige, inrikesflyget, är Stockholm–Göteborg.

Man måste alltså kunna ha flera tankar i huvudet samtidigt här. Ja, Kiruna–Stockholm behövs. Ja, Visby–Stockholm behövs. Allt det ska vi kunna erbjuda svenskarna, men det är inte där som de stora nivåerna av inrikesflygande finns.

Vi säger att vi måste kunna ha Visby–Stockholm och Kiruna–Stockholm, som exempel, och då är den stora frågan: Kan vi ha detta på Arlanda? Ja. Det är det som är själva poängen. Det är mycket smartare på alla sätt att i stället samla de resor som vi verkligen behöver på *en* flygplats i Stockholm.

Hur är det då med kapaciteten på Arlanda? Det här har man ju hört mycket om i debatten. Låt mig säga det som jag sa i våras. Det verkar inte ha gått in, så jag tar det igen. Jag ska försöka vara väldigt pedagogisk.

Arlanda har ett miljötillstånd för 350 000 flygrörelser. År 2019, året innan pandemin, var vi uppe i 233 000 flygrörelser. Miljötillståndet gäller 350 000, och 233 000 är det man då var uppe i. Då kommer någon förstås och säger: Ja, men det är peaktimmen som är det viktigaste – det är där vi inte klarar av det. Det resonemanget är i sig ganska banalt och dumt eftersom man inte kan planera en flygplats utifrån peaktimmen. Då blir det väldigt kostsamt och en enorm överkapacitet de övriga timmarna.

Men låt oss ändå ha det argumentet på bordet och titta på Arlandas peakimme. Arlanda kan hantera 90 rörelser per timme. Under 2016–2019 passerades aldrig 73 rörelser. Man kan hantera 90, men man har aldrig passerat 73. Det finns således en enorm överkapacitet på Arlanda till och med under peaktimmen. Huruvida det går att flytta viktiga linjer från Bromma till Arlanda är en icke-fråga. Detta har påvisats i utredning efter utredning och gång på gång, men det går av någon anledning inte in hos många partier här i kammaren.

Klimatfrågan är det viktigaste. Vi måste minska flygresandet. Ett väldigt bra sätt att göra det vore att vi helt enkelt tog bort onödiga resor, men då kan vi inte ha en överkapacitet i svenskt flygplatsutbud. Det är fullt rimligt att lägga ned Bromma.

Jag har som sagt varit naiv. Jag tror att jag vet vad det i grunden handlar om, nämligen att jag har haft en förhoppning och en ambition om att man med rationella och logiska argument kan skapa en förändring och ett förändrat system. Jag trodde att ett påstått klimatengagemang spelade roll, men det visade sig vara fel här i denna kammare. Det är förstås väldigt tråkigt. Men så ligger det till.

Jag rundar av med att yrka bifall till reservationen.

Anf. 117 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Man kan säga väldigt mycket om hanteringen av frågan om Bromma flygplats. Jag tror att det i grunden handlar mycket om in-

ställningen till flyget. Trots att flyget utgör en relativt liten del av världens utsläpp får det ett enormt stort fokus i miljödebatten.

Jag har funderat mycket på vad det beror på. Vad är det med flyget som provocerar så fruktansvärt mycket? Kan det bero på den frihet det innebär att kunna förflytta sig med flyg, att ta sig ut i världen och runt om i Sverige? Är det den individuella frihet detta innebär som provocerar?

Nu försöker man använda pandemin, som har lamslagit inte bara flyget utan även många andra branscher, till att stänga ned Bromma flygplats. Tittar man på Sveriges geografi, hur stort landet är och hur långt det är mellan olika destinationer, ser man att det säger sig självt att vi behöver ha ett väl fungerande flyg och en väl fungerande infrastruktur för flyget i Sverige. Det finns inget annat alternativ om man på allvar menar att hela Sverige ska kunna leva. Man måste kunna förflytta sig.

Här i riksdagen finns en tydlig majoritet för att ha kvar Bromma flygplats. En majoritet vill inte stänga ned Bromma i förtid. Vad som har hänt är att regeringen har gett Swedavia i uppdrag att titta på om det skulle gå att stänga Bromma eller inte. Att vi inte får se hela rapporten utan bara en sammanfattning på två sidor när det läggs så mycket vikt vid den innebär för mig ett demokratiunderskott. Jag ser detta som ett beställningsjobb.

Det talas mycket om att Swedavia självt säger att det går att stänga Bromma. Jovisst, men även om man bara läser sammanfattningen ser man att det står väldigt tydligt att det funkade då när flyget i princip stod stilla. Men det funkar inte när flyget startar upp igen. Det är väldigt tydligt i rapporten.

Frågan är hur stor vikt man ska fästa vid tårtätande och naiva och barnsliga filmer som publiceras på nätet av Miljöpartiets ledamöter i EU-parlamentet. Har man inga väljare utanför storstäderna behöver man kanske inte ta särskilt stor hänsyn till tillgängligheten för invånarna i resten av landet när det gäller att ta sig hit till Stockholm.

Det här är respektlöst mot människor som bor runt om i landet. När de fick läsa om planerna på att lägga ned Bromma blev de ordentligt oroade för framtiden för deras del av Sverige. Man kan inte behandla en så pass viktig fråga som svensk infrastruktur som man har gjort med Bromma flygplats. När man talar med kommunalråd runt om i landet blir det väldigt tydligt att de verkligen ser nedläggningen av Bromma som ett stort hot mot tillväxt och utveckling i deras del av Sverige.

För att få stopp på detta föreslog vi ett tillkännagivande i våras. Vi som stod bakom det hoppades att det skulle få regeringen att inse att även om man själv har beslutanderätt finns det ingen majoritet i kammaren för att gå vidare med förslaget att stänga ned Bromma. Man valde ändå att gå vidare med den utredning som tillsatts. Utredningstiden för den var väldigt kort mitt under en pandemi när ingen egentligen kunde säga hur flyget kommer att utvecklas när det startar upp igen. I direktiven står det dessutom inte något om Bromma ska läggas ned utan *hur* flygplatsen ska kunna läggas ned.

Vi hade nog förväntat oss att tillkännagivandet från i våras skulle leda till en längre utredningstid och förändrade direktiv, men så blev inte fallet. Därför befinner vi oss där vi gör i dag. Vi har inte förtroende för regeringen när det gäller att fatta beslut om basutbudet när den på ett så flagrant sätt fullkomligt struntar i majoriteten i kammaren.

Det är självklart svårt att säga hur pandemin, digitala möten och annat kommer att påverka flyget och hur det hela utvecklas i framtiden. Men detta kommer ju att påverka resandet i stort. Det är därför märkligt att man inte drar en parallell med tågresandet och att det troligtvis också kommer att minska, inte minst mellan Stockholm, Göteborg och Malmö där man tänker plöja ned hundratals miljarder i höghastighetsjärnväg. Man drar alltså inte slutsatsen att det förändrade resandet kommer att påverka båda dessa transportslag.

Om man med någon trovärdighet ska kunna diskutera en nedläggning av Bromma måste man rimligtvis börja på rätt håll. Teres Lindberg talade sig varm för Arlanda och dess utveckling. Men regeringen har verkligen inte visat några tecken på att ta Arlandas utveckling på allvar och att vilja göra något med Arlanda flygplats.

Det fanns ett Arlandaråd som gjorde klart en rapport som jag har fått ta del av även om den inte är offentliggjord. Det är en väldigt gedigen rapport om utvecklingen av Arlanda flygplats, infrastrukturen till och från och området runt omkring Arlanda. Det fanns ett datum för när denna rapport skulle publiceras. Alla som var med i Arlandarådet var inbjudna till ett stort evenemang där detta skulle offentliggöras, men sedan lades plötsligt locket på. Frågar man infrastrukturministern säger han att rapporten bereds på Infrastrukturdepartementet. Min bild är att den ligger i en byrålåda och samlar damm. Ingen gör någonting med den.

Man måste börja med Arlanda. Det behövs politiska beslut med en tydlig inriktning på en utveckling av Arlanda flygplats. Det hänger inte på Bromma huruvida Arlanda blir en matarflygplats till Köpenhamn eller inte, utan mycket beror på hur man utvecklar Arlanda. Man kan jämföra med satsningarna på Kastrup. Arlanda har inte alls samma förutsättningar för politiskt stöd för en fortsatt utveckling så som Kastrup har haft.

Något som man glömmer bort helt och hållet i debatten, fru talman, är frågan om flygets omställning. Den egna driften av Swedavias samtliga flygplatser är i dag helt fossilfri. Det sker oerhört mycket när det gäller flygets omställning. Flygplanen som kommer blir mindre. Heart Aerospace räknar med att leverera sina första elplan 2026. Detta innebär att det kommer att bli fler flygrörelser, eftersom det blir fler flyg med färre passagerare i varje plan. BRA har aviserat att de tänker börja flyga elflyg mellan Stockholm och Visby 2026.

Det finns även det samhällsviktiga flyget, som också ska få plats på *en* flygplats. I dagsläget finns över huvud taget inte utrymme för det på Arlanda. Dessutom blir det längre transporter till sjukhusen i Stockholm från Arlanda än från Bromma.

Det är väldigt viktigt att vi värnar det vi har. Jag är ödmjuk inför det tekniskifte som sker. Jag kan inte som Lorentz Tovatt säga hur teknikutvecklingen kommer att se ut 50 år framåt i tiden och att flyget inte kommer att bli fossilfritt innan dess. Jag tror på en fossilfri framtid även för flyget, och teknikutvecklingen går oerhört snabbt. Att i det läget göra oss av med någonting så unikt som en citynära flygplats vore kvalificerat vansinne.

Det som är mest oroande med den här frågan är trots allt den demokratiska aspekten av det hela, med hemligstämplade rapporter och en regering som fullkomligt struntar i tillkännagivande efter tillkännagivande i den här kammaren. Det är anmärkningsvärt i en demokrati att man inte respekterar

en majoritet i Sveriges riksdag. Vi kan ha olika åsikter, men i den här kammaren måste majoritetsbeslut gälla. En majoritet i den här kammaren vill inte lägga ned Bromma flygplats i förtid. Det måste regeringen respektera.

Prot. 2021/22:38
1 december

*Det nationella bas-
utbudet av flygplatser*

I detta anförande instämde Anders Hansson (M) och Magnus Jacobsson (KD).

Anf. 118 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Moderaterna säger sig vara emot statliga subventioner av princip. Det verkar vara så på många politikområden, men inte när det gäller flyget och inte heller när det gäller bilkörande. Då ska staten subventionera.

Swedavia har presenterat väldigt klart och tydligt för oss att de inte längre kan bedriva sin verksamhet vid Bromma flygplats på ett affärsmässigt sätt. Det betyder att de behöver statliga subventioner för att upprätthålla Bromma flygplats.

Nu har Moderaterna drivit fram det här beslutet till Sveriges riksdag. Då tycker jag också i anständighetens namn att Moderaterna är svaret skyldiga. Hur mycket ska svenska staten bidra med i subventioner för att hålla Bromma flygplats öppen?

Anf. 119 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Fru talman! Jag tror att vi möjligtvis läser de två sidor vi har fått från Swedavia när det gäller Bromma på lite olika sätt. Det står ingenting i dem om att Swedavia kommer att behöva statliga bidrag för att kunna driva Bromma vidare. Båda de två trafikslagen flyg och bil bär sina egna infrastrukturkostnader, till skillnad från till exempel järnvägen.

Sedan kan man absolut säga att vi har gett stöd till flyget under en pandemi, men det är en helt annan sak. Vi kan inte räkna in pandemiåtgärderna i det här.

Man säger att det utifrån Swedavias företagsperspektiv skulle vara affärsmässigt bättre att samla allt flyg. Det är möjligt att det är så, men de skriver också i sin rapport att det är många andra hänsyn man behöver ta innan man lägger ned Bromma flygplats. Ingenstans i den här rapporten står det att man behöver statliga subventioner eller att Bromma gick med förlust före pandemin.

Nu startar flyget upp igen, och mig veterligen går det med högre hastighet än vad någon kunde förutse. Det är stor aktivitet på Bromma flygplats igen. Man är inte uppe på samma nivå som före pandemin, men man är på god väg dit.

Anf. 120 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Våra statliga flygplatser ska ju finansieras med avgifter från flygoperatörerna. Så har också fallet varit. Sedan har Bromma flygplats en lite speciell konstruktion, eftersom den moderata ledningen här i Stockholm subventionerar markhyran för Bromma flygplats otroligt mycket. Men det är en annan fråga.

Swedavia har varit väldigt tydliga med att flygandet inte kommer att återgå till Bromma efter pandemin. De kommer inte att få in de intäkter de behöver för att driva vidare verksamheten. Därför vädjar de till regeringen om att få avveckla Bromma flygplats i förtid och flytta över den del av

flyget som återhämtar sig efter pandemin till Arlanda. Det framstår, fru talman, som lite märkligt att Moderaterna inte förstår den enkla matematiken. Det blir minskat flygande och minskade intäkter, men det finns fortfarande kvar stora overheadutgifter för att driva vidare en flygplats.

Då, fru talman, blir min fråga till Maria Stockhaus: Menar verkligen Maria Stockhaus att Bromma flygplats kommer att kunna stå på egna ben i form av intäkter från flygoperatörerna – att Bromma flygplats inte kommer att behöva någon som helst statlig subvention?

Anf. 121 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Fru talman! Nu är det så att vi inte får insikt i hur det går för de enskilda flygplatser som Swedavia driver. Swedavia har aldrig någonsin sagt att Bromma flygplats går med förlust och kräver statliga bidrag för att kunna drivas vidare. Det står inte så i rapporten. De har varit tydliga med att det finns andra hänsyn som behöver tas innan man lägger ned en flygplats, och det är det vi menar. Det finns väldigt många andra hänsyn som pekar på att vi behöver ha kvar Bromma flygplats.

Mig veterligen har de inte begärt några statliga bidrag för att driva Bromma vidare. De har sagt att det affärsmässigt skulle vara rimligt att samla allting, men också att det behövs andra hänsyn. Det finns alltså ingen risk för att vi behöver gå in med statliga pengar för att Bromma ska vara kvar. Swedavia som helhet har naturligtvis haft ekonomiska svårigheter under pandemin, men det finns ingenting som tyder på att de kommer att ha det så när de går ur pandemin och flyget startar upp.

Anf. 122 TERES LINDBERG (S) replik:

Fru talman! När jag lyssnade på Maria Stockhaus anförande väcktes samma fråga hos mig som Jens Holm ställde. Jag noterar att vi faktiskt inte får något vettigt svar på hur mycket Moderaterna är beredda att bidra med och lägga av skattebetalarnas pengar för att upprätthålla två flygplatser i Stockholmsregionen.

Jag noterar också att Maria Stockhaus gång på gång lyfter fram bristen på insikt och att man inte har fått se den här utredningen. Det är ju ingen annan som har gjort det heller, eftersom det är en affärsmässig hemlighet. Detta är konsekvensen av den proposition som lades fram till riksdagen om att flytta flyget till ett affärsmässigt drivet bolag i stället för att ha det i ett affärsmässigt verk. Vi var emot och reserverade oss, Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet, för vi ville se politisk styrning. Nu står du här och kräver politisk styrning, vilket du inte får som en konsekvens av era egna beslut. Jag tycker att det är beklämmande. Jag hade också önskat att vi hade haft politisk styrning.

Jag kan inte tycka att det här är rimligt. Swedavia går som statligt bolag fram och säger att det inte finns några affärsmässiga förutsättningar för att fortsätta driva Bromma. Konsekvensen av det är att det måste tillföras resurser. Jag efterlyser verkligen ett svar. Hur mycket är Moderaterna beredda att lägga på att upprätthålla två flygplatser i Stockholmsregionen?

Anf. 123 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Fru talman! Det är ett politiskt beslut vilka basflygplatser som ska finnas. Den frågan ligger hos regeringen, men regeringen bryr sig inte om den majoritet som finns här i kammaren för att ha kvar Bromma flygplats.

Detta är ett demokratiunderskott. Det här är faktiskt det tredje tillkännagivande som tydligt markerar för regeringen att vi vill ha kvar Bromma flygplats åtminstone fram till 2038.

Att det inte är affärsmässigt att ha två flygplatser är inte samma sak som att Bromma flygplats går med förlust. Swedavia har alla förutsättningar att när pandemin är över bedriva sin verksamhet och finansiera den med flygplatsavgifter. Vi kan också se att det troliga är att det kommer att vara mindre flyg men fler flygrörelser. Det kommer att bli den stora förändringen. Även om det blir färre som reser och man kanske har fler digitala möten behöver det inte bli färre flygningar.

Min fråga tillbaka till Teres Lindberg är: Var ska planen från flygplatser som Ronneby och Ängelholm landa? Det finns faktiskt inte plats på Arlanda. Det går inte att mixa stora och små flygplan hur som helst när man startar och landar. Det säger Swedavia i sin rapport. När flyget startar upp igen behöver man bygga ut Arlanda, men regeringen har inte levererat över huvud taget när det gäller möjligheter för Swedavia att bygga ut Arlanda. Hur ser Teres Lindberg på det? Hur ska flyget kunna starta upp? Hur ska vi skapa tillgänglighet i hela Sverige om inte Arlanda får byggas ut?

Anf. 124 TERES LINDBERG (S) replik:

Fru talman! Jag noterar att Maria Stockhaus inte lyssnade på vad jag sa i mitt huvudanförande. Att säkra kapaciteten på Arlanda är en förutsättning för att kunna stänga Bromma, enligt oss socialdemokrater.

Men sedan måste vi också lita på det som våra egna bolag säger. Swedavia sa på ett utskottssammanträde, där Maria Stockhaus också närvarade, att oavsett pandemin skulle Arlanda kunna svälja hela Brommas flyg även om det ökar. Vi kommer att kunna göra det till allra minst 2035. Men det är klart att det behövs en strategi om vi skulle stänga flyget.

Man blir lite förvånad över hur Maria Stockhaus uttrycker sig här. Den tidigare infrastrukturministern har inte lagt fram ett förslag om att stänga Bromma. Vi har däremot fått fram en utredning som har tittat på förutsättningarna. Det är just det som Maria Stockhaus efterlyser.

Vad ska vi göra med de alternativa verksamheter som finns på Bromma? Det handlar om att lösa alltifrån samhällsviktigt flyg till räddningshelikoptrar och så vidare. Där finns nu en utredning som är ute på remiss för att alla berörda ska kunna svara på den och ge oss alla fakta och problematisera kring konsekvenserna. Men det bryr sig inte Moderaterna om över huvud taget.

Sedan vill jag understryka att den nuvarande infrastrukturministern tillsattes i går. Den nuvarande infrastrukturministern, precis som den föregående, företräder en annan regering. Det är två olika regeringar. Vi socialdemokrater har alltid bejakat att vi måste säkra kapaciteten på Arlanda för att stänga Bromma.

Anf. 125 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Fru talman! Det är väldigt intressant det som sägs om att säkra kapaciteten på Arlanda. Det är snart tre år sedan som Arlandarådet var färdigt med sin rapport. Den dåvarande infrastrukturministern i den regeringen, som är den nuvarande infrastrukturministern i den här regeringen, har inte gjort någonting över huvud taget.

Jag var med på ett seminarium så sent som i går där Swedavias vd efterlyste politiska beslut för Arlandas utveckling. Han var oerhört frustrerad över att Arlandarådets rapport inte över huvud taget har fått några effekter på politiken på riksnivå.

Det finns inga beslut fattade. Det finns ingenting som pekar på att den tidigare regeringen, med samma infrastrukturminister som den här regeringen, hade något intresse alls av att utveckla Arlanda.

Det är ord som är svåra att ta på allvar. Regeringen ska nu sitta i nio månader. Den har väldigt svagt stöd här i riksdagen. Den behöver troligtvis efter nästa val regera med andra partier igen.

Det känns inte som att Socialdemokraterna är någon garant för någon vettig flygkapacitet på tillräcklig nivå till och från Stockholm. Det är snarare tvärtom. Med en socialdemokratisk regering finns det all anledning att fortsätta att oroa sig.

Det finns kanske anledning för oss att komma tillbaka med ytterligare tillkännagivanden om inte regeringen släpper frågan om en förtida nedstängning av Bromma.

(forts. § 19)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.53 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 17 Beslut om ärende som slutdebatterats den 25 november

SoU6 Vård av unga vid Statens institutionsstyrelsens särskilda ungdomshem

Punkt 2 (Extern granskning)

1. utskottet
2. res. 1 (SD, L)

Votering:

236 för utskottet

72 för res. 1

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 62 M, 28 C, 23 V, 20 KD, 14 MP, 1 –

För res. 1: 55 SD, 17 L

Frånvarande: 12 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 L, 2 MP

Punkt 3 (Utbildning och kompetens)

1. utskottet
2. res. 2 (M, V, L)

Votering:

205 för utskottet

103 för res. 2

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 55 SD, 28 C, 20 KD, 14 MP

För res. 2: 62 M, 23 V, 17 L, 1 –

Frånvarande: 12 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 L, 2 MP

Punkt 6 (Alternativa placeringsformer för flickor)

1. utskottet
2. res. 5 (S, MP)

Votering:

205 för utskottet

102 för res. 5

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 M, 55 SD, 28 C, 23 V, 19 KD, 17 L, 1 –

För res. 5: 88 S, 14 MP

Frånvarande: 12 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 2 MP

Ebba Busch (KD) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 10 (Avskiljningar)

1. utskottet
2. res. 9 (SD, C, V, KD, L)

Votering:

150 för utskottet

158 för res. 9

41 frånvarande

Kammaren biföll res. 9.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 62 M

För res. 9: 55 SD, 28 C, 23 V, 20 KD, 17 L, 14 MP, 1 –

Frånvarande: 12 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 L, 2 MP

Punkt 15 (En fristående klagomålsfunktion)

1. utskottet
2. res. 14 (C, V, L)

Votering:

239 för utskottet

69 för res. 14

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 88 S, 62 M, 55 SD, 20 KD, 14 MP
För res. 14: 28 C, 23 V, 17 L, 1 –
Frånvarande: 12 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 L, 2 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 18 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KU1 Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU5 Komplettering av den utvidgade fåmansföretagsdefinitionen

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU6 Ändrat alkoholskattedirektiv och vissa andra ändringar

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU8 Nya mervärdesskatteregler om vissa förvärv som görs av EU-organ med anledning av covid-19-pandemin

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU4 Överlåtelse av förvaltningsavgift till Internationella sjöfartsorganisationen att genom Världssjöfartsuniversitetet utfärda examina

Punkt 1 (Överlåtelse av förvaltningsavgift till Internationella sjöfartsorganisationen)

Beslutet under denna punkt avsåg bemyndigande för regeringen att besluta om överlåtelse av en förvaltningsavgift som innefattade myndighetsutövning till en mellanfolklig organisation. Enligt 10 kap. 8 § och 10 kap. 6 § andra stycket regeringsformen krävde ett sådant beslut att *minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter* röstade för det. Beslutet skulle enligt riksdagsordningen fattas genom omröstning.

Votering:

308 för bifall

41 frånvarande

Tredje vice talmannen konstaterade att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter hade röstat ja, och kammaren hade således bifallit utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För bifall: 88 S, 62 M, 55 SD, 28 C, 23 V, 20 KD, 17 L, 14 MP, 1 -

Frånvarande: 12 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 L, 2 MP

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 3 (Handlingsoffentlighet)

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

283 för utskottet

24 för res.

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 61 M, 55 SD, 28 C, 20 KD, 17 L, 14 MP

För res.: 23 V, 1 -

Frånvarande: 12 S, 9 M, 7 SD, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 L, 2 MP

UU1 Utgiftsområde 5 Internationell samverkan

Punkt 2 (Politikens inriktning)

1. utskottet

2. res. 1 (C)

3. res. 2 (V)

4. res. 3 (L)

Förberedande votering 1:

24 för res. 2

17 för res. 3

267 avstod

41 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

28 för res. 1

24 för res. 2

256 avstod

41 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

239 för utskottet

28 för res. 1

41 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 62 M, 55 SD, 20 KD, 14 MP

För res. 1: 28 C

Avstod: 23 V, 17 L, 1 -

Frånvarande: 12 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 L, 2 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU15 Lagstiftningsåtgärder med anledning av EU:s gröna taxonomiförordning

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Frågor om granskningskriterier i delegerade akter till EU:s gröna taxonomiförordning)

1. utskottet
2. res. 1 (SD)
3. res. 2 (C)

Förberedande votering:

56 för res. 1
27 för res. 2
224 avstod

42 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Helena Vilhelmsson (C) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

224 för utskottet
55 för res. 1
29 avstod
41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 61 M, 23 V, 20 KD, 17 L, 14 MP, 1 -
För res. 1: 55 SD
Avstod: 1 M, 28 C
Frånvarande: 12 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 L, 2 MP

CU1 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Bostadspolitiskt mål)

1. utskottet
2. res. 1 (V)

Votering:

280 för utskottet
24 för res. 1
4 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 62 M, 55 SD, 24 C, 20 KD, 17 L, 14 MP
För res. 1: 23 V, 1 -
Avstod: 4 C
Frånvarande: 12 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 L, 2 MP

Punkt 3 (Konsumentpolitiskt mål)

1. utskottet
2. res. 2 (L)

Votering:

288 för utskottet

19 för res. 2

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 62 M, 55 SD, 28 C, 23 V, 20 KD, 12 MP

För res. 2: 17 L, 1 MP, 1 -

Frånvarande: 12 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 4 V, 2 KD, 3 L, 3 MP

Maria Ferm (MP) och Amineh Kakabaveh (-) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Karolina Skog (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Prot. 2021/22:38

1 december

§ 19 (forts. från § 16) **Det nationella basutbudet av flygplatser** (forts. TU4)

Det nationella basutbudet av flygplatser

Anf. 126 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Maria Stockhaus nämnde väldigt mycket i sitt anförande som jag skulle vilja replikera på, men en specifik sak var detta med att varken jag eller Maria Stockhaus kunde sia om framtida teknikutveckling. Då har jag ett tips till Maria Stockhaus, och det är att läsa befintlig forskning. Det kom bland annat en väldigt stor forskningsöversyn precis innan sommaren, som handlade om elektrifierat flyg. Där konstaterade man ganska bryskt att marknadspenetrationen för en elektrifiering på sin höjd kommer att röra ungefär 10 procent av flygresandet och att detta kommer att ske först 2050–2060. Så jo, ett och annat kan man ändå veta om framtidens teknikutveckling.

Men det var faktiskt inte därför jag begärde replik. Det jag ville fråga Maria Stockhaus om handlade om detta med vem som ska betala. Det har vi fortfarande inte fått svar på. Swedavia konstaterar att Bromma flygplats blöder pengar. En konsekvens av det är att antingen betalar resenärerna för detta, eller så betalar skattebetalarna för detta. Det är de två alternativ som Maria Stockhaus har att hantera.

Om resenärerna ska betala innebär det högre biljettpriser. Då kanske vi inte får något flyg till Skellefteå. Då kanske Visbyflyget måste ställas in eftersom konsumentunderlaget försvinner när priserna går uppåt. Det är *ett* alternativ. Det slår mot tillgängligheten. Det andra alternativet är naturligtvis att vi höjer skatterna och betalar mer av skattebetalarnas pengar till Swedavia.

Det är dessa två alternativ Maria Stockhaus har att hantera. Hon är inmålad i det hörnet. Nu hoppas jag att vi alla här i kammaren kan få svar på frågan vem som ska betala för det ofantliga överskott av flygkapacitet som Stockholmsregionen har.

Anf. 127 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Fru talman! Elektrifiering är faktiskt inte den enda lösningen på flygets omställning. Jag skulle inte heller när det gäller elektrifiering våga sia vad som händer i ett 50-årsperspektiv. Vi kan bara titta på vad som har hänt under de två år som jag har jobbat med infrastrukturfrågor. Inom flyget tittar man också på vätgas och biobränsle. Det amerikanska försvaret har också nyligen visat hur man har gjort flygbränsle av koldioxid.

Jag skulle säga att med den inriktning vi har där flyget ställer om kommer vi säkert att se andra tekniker komma fram under de närmaste 50 åren. Jag är helt övertygad om att vi med den inriktningen, och även med tanke på hur debatten går internationellt kring flygets omställning, kommer att se andra lösningar på bränsle till flyget än de som i dag finns tillgängliga om man tittar på 50 års sikt. Jag skulle inte våga uttala mig på 50 års sikt om något av de alternativa bränslen som i dag finns på marknaden.

Sedan var det detta med att Bromma blöder. Ja, hela flyget blöder under pandemin, absolut. Men huruvida Bromma blöder eller inte under normala omständigheter när flyget startar upp vet inte jag. Jag vet inte om Lorentz Tovatt har andra uppgifter, men det står inte i rapporten som Swedavia lämnade ifrån sig. Affärsmässighet och huruvida en flygplats blöder pengar eller inte är två helt skilda saker.

Flyget står generellt sett för sina egna infrastrukturkostnader. Det måste vara grundprincipen även i framtiden.

Anf. 128 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Om 30 år när vätgasflyget har slagit igenom vill jag jättegärna fira det med en tårta tillsammans med Maria Stockhaus. Men klimatet är här och nu.

Jag kom bara för någon vecka sedan tillbaka från Glasgowmötet. Det var ett ganska enat alarm från forskare, politiker och miljöorganisationer. Vi måste minska utsläppen detta årtionde – annars missar vi Parisavtalet.

Då duger det inte, om man på något som helst sätt ska påstå sig ha en klimatpolitik, att hänvisa till teknik som ligger 20, 30, 40 eller 50 år bort i tiden. Det är detta vi har att göra med. Det är inte jag som säger detta, utan det är forskningen. De som tittar på de här teknikerna och som är experter på dem och kan avgöra vilken potential de har säger att det ligger så långt bort.

Vad gäller att blöda pengar har vi haft med Swedavia att göra i utskottet. Vi har haft en dialog med Swedavia, och de har också yttrat sig offentligt. Bland annat har de konstaterat att det med största sannolikhet kommer att slå mot tillgängligheten i Sverige om de tvingas att driva Bromma flygplats vidare, som de blåbruna vill. Detta är konsekvensen; det är någonting som Swedavia själva påstår. Varför skulle de ljuga om en sådan sak?

Skälet till detta är just att biljettpriserna kommer att bli högre om de tvingas att fortsätta driva en flygplats som affärsmässigt är olämplig att driva.

Återigen: Är det flygresenärerna som ska betala, eller är det skattebetalarna?

Anf. 129 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Fru talman! Man ska komma ihåg att flyget generellt sett i världen står för en väldigt liten del av utsläppen. Utsläppen per personkilometer har

också minskat kraftigt på senare år, och detta är en utveckling som fortsätter. SAS nya flygplan släpper ut 30 procent mindre än de flygplan som de ersätter, så det händer väldigt mycket även här och nu när det gäller att minska utsläppen från flyget.

Det som Swedavia var väldigt tydliga med när de var i utskottet, vilket också går att läsa i den lilla del av rapporten som vi faktiskt har sett, var att tillgängligheten till resten av landet riskerar att minska om man inte bygger ut Arlanda och lägger ned Bromma. Det är de väldigt tydliga med. Vd:n på Swedavia har också varit väldigt tydlig med att de efterlyser politiska beslut för att fortsätta att utveckla Arlanda. En del förändringar kan göras inom bolaget, men det krävs politiska beslut för Arlandas utveckling.

Jag misstänker att Miljöpartiet är anledningen till att Arlandarådets rapport ligger i en byrålåda och att man inte har fått uppdraget att utveckla Arlanda. Där är Swedavia oerhört tydliga: Får man inte detta uppdrag och Bromma stängs minskas tillgängligheten till resten av landet.

Det vill inte vi se. Vi tror på att det finns en framtid för en citynära flygplats i Stockholm, inte minst när elflyget kommer.

Även inför 2038 och inför ett eventuellt nedläggningsbeslut tror jag att vi behöver titta noga på hur flygmarknaden ser ut då och hur framtiden för flyget ser ut i det läget.

Anf. 130 JIMMY STÅHL (SD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på reservationen.

Vi sverigedemokrater förstår vikten av infrastruktur. Infrastruktur är förutsättningen för att ett land ska fungera. Varje vara och varje persontransport påverkas av infrastrukturen.

Fru talman! Infrastrukturen är en så självklar del av samhället att många inte ens tänker på infrastrukturen när den fungerar. Den uppmärksammas först när den inte fungerar – när det är potthål i vägen, när järnvägen har signalfel eller nedrivna kontaktledningar, när, som för inte alltför länge sedan, ett megaskepp blockerar Suezkanalen eller när flyg ställs in.

En annan sak som upprör många är när Trafikverket sänker hastigheterna på vägarna bara för att det saknas medel för att upprätthålla en hög standard och behålla hastigheterna.

Infrastrukturen är viktigare än vad man kan tro. Att bygga upp en bra infrastruktur i samhället är både tidskrävande och enormt kostsamt. För att ett land som Sverige ska fungera behövs alla typer av transporter. Dessa ska komplettera varandra och inte konkurrera med varandra.

Fru talman! Har Sverige råd att skrota värdefull infrastruktur i förtid? Nej, vi sverigedemokrater anser inte det.

För mig var det grymt provocerande att på sociala medier se när Miljöpartiet firade med tårta – samtidigt som de gjorde massor av personer arbetslösa – för att de trodde att de kunde lägga ned Bromma.

Dessutom försämrar man faktiskt möjligheten för transporter både norr och söder om Stockholm. En flygresa mellan Kiruna och Stockholm tar, som jag har varit inne på tidigare, 1 timme och 40 minuter. Samma resa med tåg tar mellan 16 och 21 timmar beroende på vilken avgång man väljer.

De mindre flygbolagen får dessutom försämrade möjligheter att få bra slottider på Arlanda, vilket innebär att de stora bolagen får de attraktiva tiderna då folk vill resa. Det finns uppenbara risker att man försvårar för ambulansflyg, helikopterflyg, försvaret med mera då man blandar större och mindre flyg på en och samma flygplats.

Vi har en spännande framtid framför oss. Det gäller speciellt på flygsidan, där elflygen är på gång. Dessa elflyg kommer framför allt att vara små flygplan med 19 passagerare, vilket gör Bromma till en mycket bra flygplats för just dessa flygplan. Det forskas även på alternativa bränslen som gör flygen mindre fossila, och om inte alltför lång tid kommer flyget att gå helt mot fossilfria flygningar.

Vi ska underlätta för flyget att ställa om. Det gör vi inte genom att försvåra och stänga ned flygplatser. Det måste finnas möjligheter att utveckla och flyga mindre plan innan man kan bygga de större planen, som har längre flygsträckor. Detta gäller också för allt annat flyg som jag tidigare har nämnt, till exempel ambulansflyg och helikopterflyg.

Miljöpartiets extremt trafikfientliga politik har tvingat fram ett utskottsinitiativ. Vi vill att basutbudet avseende flygplatser ska gå via riksdagen i stället för endast genom regeringen.

Vi som samhälle har inte råd att låta ett fyraprocentparti kidnappa en regering och därigenom försöka att lägga ned viktig infrastruktur.

För oss sverigedemokrater har flyget en given plats i samhället.

I detta anförande instämde Patrik Jönsson, Thomas Morell och David Perez (alla SD).

Anf. 131 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! Jag har döpt talet till "Flygets lov".

I dag talar vi om trafikutskottets betänkande 2021/22:TU4 *Det nationella basutbudet av flygplatser*.

Fru talman! SAS bildades den 1 augusti 1946, och ända sedan dess har flyget varit en del av den svenska kollektivtrafiken. Efter 1946 har flera aktörer etablerats, vilket gjort att vi har flera bolag som driver internationell och nationell gods- och persontrafik i Sverige. Ska dessa bolag kunna operera i Sverige är det nödvändigt att vi har ett fungerande nätverk av flygplatser.

Vid sidan av person- och godstrafiken använder vi flyget för bekämpning av bränder, transport av sjuka och post och andra samhällsnyttiga tjänster. Även här är det nödvändigt med ett fungerande nätverk av flygplatser.

Med tanke på de långa avstånd vi har är flyget en viktig del av den svenska kollektivtrafiken. Vi måste se till att flyget har en fungerande markservice.

Vid sidan av att flyget är en viktig del av den svenska kollektivtrafiken har vi en lång tradition av att utveckla stridsflyg samt civila flyg och flygmotorer, vilket gör flyget till en del av vår tekniska basindustri. Vår marknad har fungerat som en testmarknad för nya plan och motorer. När svensk flygindustri nu håller på att utveckla ett miljövänligt flyg bidrar vårt näringsliv till att förbättra klimatet i hela världen. Flygets tekniska utveckling bidrar också till att andra näringsgrenar har tagit del av den nya tekniken.

Flyget är därför viktigt för att vi ska både klara våra transporter och utveckla framtidens miljövänliga teknik.

Fru talman! Covid har påverkat flyget, och SAS passagerarantal fortsätter att ligga under 60 procent jämfört med 2019. Men sett till antalet destinationer är det svenska flyget på väg tillbaka, även om antalet avgångar fortfarande har långt kvar till normal kapacitet.

Trafikutskottet och riksdagen har vid återkommande tillfällen markerat för regeringen att flyget är en viktig del av den svenska kollektivtrafiken och att staten därför måste värna hela systemet, alltifrån industri till transporter och markanläggningar. Folk efterfrågar flyget, och folk behöver flyget. Ändå ser vi inte att regeringen lyssnar till riksdagen. Regeringen har tvärtom försvårat för flygets framtida utveckling. Man kan till och med få intrycket att flyget är något som regeringen vill avveckla.

Fru talman! I stället för att regeringen arbetar med en förtida avveckling av Bromma, vilket kommer att skada transporterna inom Sverige, borde regeringen arbeta fram en flygstrategi som gynnar hela landet. I det arbetet bör man beakta att det i södra Sverige är Kastrup som är den stora internationella flygplatsen. Om inte all internationell trafik ska gå via Kastrup måste Arlanda göras till ett nationellt och internationellt flygnav. Och en eventuell nedläggning av Bromma kan inte ske innan Arlanda har utvecklats både som flygplats och genom att transporterna till och från Arlanda har förbättrats.

Utöver Arlanda måste vi rusta upp flyget i norra Sverige. De nya stora industrisatsningarna i norr kommer att kräva bättre vägar, bättre järnväg, nya isbrytare, upprustade hamnar, stabil elförsörjning och ett effektivt flyg. Därför behöver vi förbättra flygkapaciteten på flera platser i norr. Sveriges geografiska placering innebär att flyget är oundgängligt om staten vill stödja tillväxten i norra Sverige.

Vi måste också bli bättre på att kombinera de olika trafikslagen när andra investeringar genomförs. I Västsverige pågår en stor utbyggnation av vägar och järnvägar. När man genomför denna typ av investeringar är det viktigt att man binder samman flyget med bilen, bussen och järnvägen.

Fru talman! Svensk flygdebatt fastnar ofta i miljöproblem, men man glömmer att flyget står för en väldigt liten del av CO₂-utsläppen och att flygindustrin arbetar aktivt för att minska de utsläpp och övriga miljöproblem som den de facto har.

Det går även att se att flyget faktiskt erbjuder svar på många av de transportfrågor som framtiden ställer, även utifrån ett klimathänseende. I Sverige ser vi hur GKN Aerospace i Trollhättan tar fram nya bränslesnåla flygmotorer och motorer som kan drivas med vätgas. Vi ser också hur Heart Aerospace i Göteborg tillsammans med sina internationella partner utvecklar nya moderna elflyg. Sveriges flygindustri är genom bland annat dessa investeringar med och förbättrar klimatet i hela världen.

För oss kristdemokrater är det viktigt att hela Sverige ska fungera samt att våra investeringar leder till förbättringar både i och utanför vårt land. Flyget är en viktig aktör som underlättar för näringslivet och alla dem som bor utanför våra stora städer. Därför är det viktigt att vi stöder flyget.

Fru talman! Våra nationella, regionala, kommunala och privata flygplatser är stommen för hela flygnäringsen. Därför är det viktigt att vårt basutbud har en stark förankring i riksdagen. Vi kristdemokrater hoppas att den nya regeringen inte kommer att ha samma negativa inställning till fly-

get som den forna socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringen har haft.

Fru talman! Utskottet föreslår med stöd av sin initiativrätt enligt 9 kap. 16 § riksdagsordningen att riksdagen riktar ett tillkännagivande till regeringen om att riksdagens godkännande bör inhämtas innan ändring genomförs i det nationella basutbudet av flygplatser. Kristdemokraterna stöder detta initiativ då vi måste skapa bättre förutsättningar för flyget i hela Sverige.

Fru talman! KD yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 132 TERES LINDBERG (S) replik:

Fru talman! Jag vill för Magnus Jacobsson understryka att vi socialdemokrater inte vill avveckla flyget. Vi har däremot varit ganska tydliga med att vi vill att flyget i mycket större utsträckning ska bära sin egen klimatpåverkan. Det tror jag är viktigt. Vi behöver nämligen ha ett hållbart flyg också. Stora delar av dagens klimatpåverkan kommer från transporterna. Vi brukar till och med välja bort att mäta flyget när vi pratar om transporters påverkan. Men därmed inte sagt att transporter inte står för en avsevärd andel av klimatpåverkan.

Jag vill vara tydlig med att vi socialdemokrater ser flyget som en viktig del av svensk konkurrenskraft. För oss är det också viktigt att stärka Arlanda i den meningen.

Fru talman! Jag känner att det blir lite kontraproduktivt när Magnus Jacobsson talar om glesbygden. Magnus Jacobsson missar helikopterperspektivet här. Det som just nu håller på att hända är att Arlanda som flygplats tappar i konkurrenskraft, framför allt till Köpenhamn, till Frankfurt och så vidare. Det betyder att glesbygdens folk eller framför allt de som bor i norra Sverige kommer att få mellanlanda på Arlanda för att sedan kunna flyga vidare.

Sverige är trots allt ett stort men glesbefolkat land där flyget inte riktigt bär sig självt i hela landet. Arlanda flygplats bär sig själv. Men de mindre flygplatserna, framför allt uppe i norr, bär inte sig själva. Då finns det stora problem när det gäller att få kommersiella aktörer att flyga till Frankfurt från Luleå eller från Sundsvall till Kastrup. Vi behöver verkligen se till att Arlanda klarar av att vara navet, den internationella flygplatsen, så att hela Sveriges befolkning får tillgång till bra flyg.

Anf. 133 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tror att Kristdemokraterna och Socialdemokraterna nu står betydligt närmare varandra i de här frågorna än vi gjorde med den tidigare regeringen bestående av Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Med den nya regeringsbildning vi har fått tror jag därför att det kommer att bli enklare att tala om flyget i stort.

Jag tror även att det kommer att vara enklare att tala om flyget i de tre strategiska zoner som jag ser. Vi har en södra-Sverige-zon. För mig som bohuslänning kommer Arlanda troligtvis aldrig att vara attraktivt. Det ligger liksom åt fel håll. När vi ska flyga ut är det Köpenhamn, Frankfurt eller Amsterdam som gäller. Men det hindrar inte att Arlanda är centralt för hela Mellansverige och troligtvis norra Sverige.

Med tanke på den industriutveckling som nu sker uppe i norr, med stora industrier som växer fram, är frågan om vi inte på sikt kommer att behöva någon form av större flygplats som betjänar internationellt även i norr. Frågan är lite vad som händer på sikt. Jag tillhör inte dem som tror att flygandet är på väg att minska. Det finns ingen forskning som tyder på att ekonomisk utveckling leder till färre resor. Starkare ekonomisk utveckling leder tvärtom till fler resor, och det sprider sig ganska jämnt över trafikslagen.

Vi kommer nog att få se att arbetskraft från södra Sverige behöver flytta norrut. Det kommer att påverka järnvägstransporter och biltransporter, men det kommer också att påverka flyget.

Jag tror alltså att vi skulle kunna ha lättare att hitta uppgörelser nu när socialdemokratin kanske återigen är lite friare.

När det gäller relationen Arlanda–Bromma är den stora kritiken från kristdemokratiskt håll att man mitt i en pandemi helt plötsligt ska stänga en anläggning när vi egentligen inte vet hur utvecklingen kommer att se ut. Så hanterar vi inte övrig kollektivtrafik.

Anf. 134 TERES LINDBERG (S) replik:

Fru talman! Jag hakar i där Magnus Jacobsson slutade. Jag tror att du har fel, Magnus. Jag tycker att man ska ta möjligheterna när de kommer.

Just nu ser vi en möjlighet. Swedavia, som driver de tio flygplatser vi har inom ramen för basutbudet med både Arlanda och Bromma, berättar för oss att Bromma just nu blöder. Tidigare har både Bromma och Arlanda varit med och finansierat andra flygplatser i landet inom ramen för bolaget.

När en av de flygplatser som tidigare har varit kassako blöder borde vi agera. Det är ju inte särskilt långt mellan Bromma och Arlanda. Vi pratar om 3 mil eller kanske 3,5 mil. Det är 35 minuters bilresa mellan flygplatserna eller 20 minuter med tåget om man åker med Arlanda Express.

Jag tror att man ska greppa möjligheten och inte blunda för det. Jag tycker att vi som politiker har ett ansvar inför skattebetalarna, för det är ju till syvende och sist deras pengar. Det handlar om antingen hur mycket pengar de ska lägga på flygbiljetten eller hur mycket skattepengar vi ska lägga på att upprätthålla en flygplats som blöder.

Jag instämmer inte i din analys, men därmed är inte sagt att jag inte tror att vi faktiskt kan hitta öppningar och komma överens i den här frågan för att driva den framåt.

Jag får väl passa på att bjuda in Magnus Jacobsson, kanske på tårta – jag vet ju att du är glad i tårta – för att föra en dialog och diskussion om hur vi kan se till att säkra svensk konkurrenskraft, för det är det som det ytterst handlar om. Det handlar om hur vi i Sverige ska kunna stå starka och hur Sveriges huvudstad ska kunna vara den plats där de stora företagen väljer att lägga sina Skandinavienkontor. De kommer nämligen inte att göra det någon annanstans i Sverige, utan de kommer att lägga dem utanför Sverige i så fall, och det vore dåligt för svensk konkurrenskraft.

Anf. 135 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Fru talman! Vi bohuslänningar håller alltid skinnet spänt, så vi är alltid mutbara när det gäller tårta.

Men här tror jag faktiskt att vi gör olika bedömningar. Jag hade ju förmånen – även om just detta inte var en förmån – att vara här ”nine eleven”.

Jag satt i riksdagen och trafikutskottet då och hade ansvar för flygfrågor. Flyget gick oerhört snabbt ned efter de fruktansvärda händelserna i New York. Men det som är intressant att se i statistiken efteråt är hur förhållandevis snabbt flyget återhämtade sig.

Covidkrisen har varit djupare än ”nine eleven”. Siffrorna visar att det har varit en betydligt djupare kris den här gången. Ändå ser vi redan nu hur flyget börjar återhämta sig. Jag tror att en del av vår diskussion helt enkelt handlar om att vi gör olika bedömningar om hur snabbt flyget återhämtar sig. Vi gör olika bedömningar när det gäller hur snabbt teknikutvecklingen sker.

När jag var här i riksdagen förra gången, för snart 20 år sedan, var bredband förhållandevis nytt. Vi hade en minister som sa att internet är en fluga. Min dotter är 15 år. För henne är det en självklarhet med bredband. Hon använder inte ens vanlig tv, utan hon är bara ute på nätet. Teknikutveckling tror jag faktiskt går snabbare än vi själva ibland förstår när vi är mitt i tekniksiftet.

Sen delar vi kristdemokrater analysen att vi behöver fokusera på Arlanda. Men precis som Maria Stockhaus tidigare lyfte fram på ett väldigt förtjänstfullt sätt har vi olika flygtyper. Vi ska klara det mindre flyget. Vi ska klara de nya elflygen. Vi ska klara brandflyg. Vi ska klara helikoptrar. Vi ska klara de stora tunga flygplanen.

Vi har inget emot att utveckla Arlanda, men vi tror att nedläggningen av Bromma var för tidig. Vi tror att teknikutvecklingen går snabbare. Vi tror också att flyget kommer att öka snabbare. Där gör vi olika bedömningar, men jag ser gärna fram emot goda samtal om hur vi kan utveckla svenskt flyg.

Anf. 136 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag påminner ledamöterna i trafikutskottet om att vi inte talar direkt till varandra, utan vi talar alltid via talmannen. Det innebär att vi inte säger ”du” och ”dig”.

Anf. 137 HELENA GELLERMAN (L):

Fru talman! I dag debatterar vi TU4 *Det nationella basutbudet av flygplatser*. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Regeringen annonserade på en pressträff den 21 april 2021 att man hade för avsikt att lägga ned Bromma, och detta utan att ha utrett konsekvenserna av denna drastiska åtgärd och utan respekt för alla de resenärer som litar på att snabbt kunna ta sig till Stockholm från olika delar av Sverige. Detta gjorde att vi liberaler direkt samma dag skickade in ett utskottsinitiativ till trafikutskottet för att stoppa nedläggningen.

Att i flygets värsta krissituation någonsin som regering gå ut och säga att man vill lägga ned Bromma flygplats med hänvisning till det aktuella marknadsläget mitt i en pandemi skickar en signal till flygoperatörer och medborgare runt om i Sverige om att man inte tror på flyget. Det står dessutom i direkt strid med det beslut som riksdagen fattade 2016 om att regeringen bör verka för en fortsatt utveckling av Bromma flygplats. Regeringens svar på detta blev beslutet att lägga ned Bromma flygplats.

Fru talman! Skälen från 2016 för att utveckla Bromma kvarstår. Det är viktigt för hela landet att säkra den framtida tillgången till snabba och effektiva kommunikationer till och från Stockholm. Bromma flygplats fyller tillsammans med Arlanda en viktig roll för flygtrafikkapaciteten i Stockholmsområdet och i hela landet, inte minst som nav för inrikestrafiken med stor andel transfertrafik.

Liberalerna anser att man inte kan fatta beslut om förändringar mitt i en pandemi. Det är extremt svårt att bedöma hur stort behovet av flygplatskapacitet är när ekonomin väl har återhämtat sig. Historiskt vet man att nedgångar och uppgångar i princip alltid går snabbare än prognostiserat. Så också denna gång. Den prognos som togs till intäkt för beslutet att lägga ned Bromma har sedan dess reviderats av Transportstyrelsen. Flyget beräknas vara tillbaka på 80 procent av 2019 års nivå redan 2023, säger Transportstyrelsen nu. Återhämtningen har gått betydligt snabbare än väntat, detta trots att det svenska flygets återhämtning har gått betydligt långsammare än återhämtningen för flyget i övriga Europa.

Liberalerna välkomnade att riksdagen stödde utskottsinitiativet att det var fel tidpunkt att utreda Brommas framtid och att snabbutredningen skulle avbrytas. Tyvärr lyssnade inte regeringen på riksdagen utan fortsatte utreda hur Bromma ska kunna läggas ned. Och nu har utredningen skickats ut på remiss.

Denna ohörsamhet gentemot majoriteten i riksdagen gjorde att det blev nödvändigt med ännu ett utskottsinitiativ för att säkerställa att regeringen inte skulle ta ett beslut om att lägga ned Bromma mot riksdagens vilja.

Innebörden av dagens utskottsinitiativ är att det beslut från 2008 där regeringen gavs möjlighet att fatta det formella beslutet om vilka flygplatser som ska ingå i det nationella basutbudet ändras. Förslaget nu är att regeringen ska inhämta riksdagens godkännande innan ändringar genomförs i det nationella basutbudet av flygplatser.

Fru talman! I stället för att lägga tid och energi på nedläggning bör regeringen driva på flygets återstart. Bromma flygplats behövs för att möjliggöra inrikesflygets uppstart och utveckling efter pandemin. Flygets totala utveckling till och från Stockholm efter pandemin måste dessutom säkras för framtiden, vilket leder till behov av att ta fram en plan för utveckling och utökning av Arlanda flygplats.

Först när flyget nått ett normalläge igen och det därmed går att göra tillförlitliga prognoser om flygtrafiken i framtiden kan vi genomföra en utredning om Brommas framtida utveckling. Bromma flygplats ska fortsätta att vara en modern flygplats.

Fru talman! Vi liberaler kan inte stå och se på hur flyget monteras ned i Sverige. Vi tror på alla transportslag och att de genom att samverka kan lösa det transportbehov som personer och företag har i vårt land. Här har flyget en viktig roll med att snabbt täcka stora avstånd. Flyget ska utvecklas – det är utsläppen vi ska få bort.

Allt fler av Sveriges flygplatser blir fossilfria. Samtidigt tas goda initiativ för framtagning av fossilfritt bränsle – till exempel samarbetet mellan SAS och Vattenfall med flera. Målet är att producera 25 procent av SAS globala behov av fossilfritt flygbränsle till 2030.

Utvecklingen av elflyg i passagerartrafik går samtidigt framåt i rask takt. Heart Aerospace planerar att ha elflyg framme till 2026. Det gör att regionala flygplatser i citynära lägen med elflyg kan bli ett klimatsmart

alternativ för inrikes resor. Här kan Bromma spela en viktig roll för elflygets utveckling.

Flygets klimatåtgärder ger resultat. Transportstyrelsens prognoser i oktober i år visar att klimatutsläppen från Sveriges inrikesflyg beräknas minska med hälften – och från utrikesflyget beräknas det minska med en tredjedel – till 2027. Det är alltså bara fem år bort. Flygets klimatomställning är på god väg.

En viktig pusselbit i återstarten efter pandemin är att regeringen nu förverkligar flygplatsstrategin för Sverige och tar höjd för möjligheterna med elflyg och fossilfria bränslen. Flyget behöver uppskattning och positiva signaler för att driva på de innovationer som gör att flygets utsläpp kan elimineras. Då kommer vi inom en snar framtid att kunna dra nytta av flygets fördelar som transportmedel utan att behöva tänka på klimatutsläpp.

Avslutningsvis, fru talman! Efter att ha sett Miljöpartiets tårtkalas efter beslutet i våras om att lägga ned Bromma kan man ana att det är Miljöpartiet som har varit drivande i frågan om Brommas nedläggning. Med Miljöpartiet ute ur regeringen hoppas jag att regeringen tar sitt förnuft till fånga och att snabbutredningen om Brommas nedläggning hamnar på hyllan. Men förtroendet för regeringen är redan skadat i denna viktiga fråga för flygets framtid. Därför ställer vi liberaler oss bakom utskottetsinitiativet om att riksdagen ska återta beslutanderätten i fråga om förändringar av det nationella basutbudet av flygplatser i Sverige.

Med dessa ord yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 138 TERES LINDBERG (S) replik:

Fru talman! Jag blir lite konfunderad när jag hör Helena Gellerman, som gång på gång påstår att regeringen har fattat beslut om att stänga Bromma. Inga sådana beslut är fattade. Det regeringen har gjort är att man har fattat beslut om att ta fram ett underlag för att se över de frågor som man skulle behöva ta hänsyn till vid en eventuell stängning. Det är till och med så att utredaren föreslår att man, utifrån hur läget har varit i Sveriges riksdag, ska gå till riksdagen med en skrivelse om man landar i att man eventuellt ska stänga Bromma, så att riksdagen kan få uttrycka sin ståndpunkt i frågan. Allt annat vore faktiskt ett demokratiskt moras – det tycker jag verkligen.

Jag blir lite beklämd när man far med osanningar på detta sätt, som att det redan har fattats ett beslut. Sedan kan jag väl kanske instämma i att det kommunicerades lite olyckligt.

Men jag vill passa på att fråga Helena Gellerman: Hur mycket är Liberalerna beredda att avsätta? Hur mycket resurser är ni beredda att avsätta för en flygplats som faktiskt blöder? Det statliga bolag som driver flygplatsen uttrycker just att det inte finns någon affärsmässighet i att fortsätta driva Bromma. Hur mycket är ni beredda att avsätta? Eller är det resenärerna som ska betala? Det kommer att få till följd att färre reser, vilket gör att vi ändå inte kommer att behöva Bromma, tänker jag. Det är liksom en konsekvens av ökade priser. Hur mycket är ni beredda att avsätta?

Anf. 139 HELENA GELLERMAN (L) replik:

Fru talman! Jag tycker att denna diskussion är jätteintressant. Hur mycket är vi som vill ha kvar Bromma flygplats beredda att lägga för att ha kvar flygplatsen?

Saken är den att denna utredning föreslår att man, om man skulle ta beslutet att lägga ned Bromma, skulle göra det någon gång 2025–2027. Till det kan man lägga att Transportstyrelsen säger att till 2027 kommer 97 procent av flyget att vara tillbaka i Sverige. Och på en direkt fråga till Swedavias vd, om Bromma flygplats är olönsam, svarade han: Precis där och då, i våras, när vi hade kanske 10–15 procents beläggning var det inte marknadsmässigt vettigt att ha kvar Bromma. Men han sa också mycket tydligt att det inte säger någonting om huruvida Bromma kan drivas med lönsamhet.

Kombinerar man dessa tre saker kan Bromma drivas lönsamt från 2027, när flyget är tillbaka. Om man skulle ta ett beslut om att lägga ned Bromma flygplats innebär det, med utredningen som bakgrund, att den skulle läggas ned 2027. Man skulle då ta förlusten alla åren fram till 2027. Men man skulle lägga ned flygplatsen när Bromma flygplats skulle bli lönsam igen, efter 2027. Med ett sådant beslut tar man alltså alla förluster, vilket är det som Teres Lindberg förespråkar, men man säger nej till Bromma flygplats när den kommer att vara lönsam igen.

(Applåder)

Anf. 140 TERES LINDBERG (S) replik:

Fru talman! Jag blir lite beklämd när det liksom läggs ord i munnen på mig, som att jag skulle förespråka något jag faktiskt inte förespråkar. Jag funderar på, fru talman, om Helena Gellerman över huvud taget har lyssnat på vad jag har sagt i denna debatt.

Jag har sagt att vi ska säkra kapaciteten på Arlanda. Helena Gellerman hänvisar till Jonas Abrahamsson, som är vd på Swedavia, och uttalanden han har gjort. Han säger också annat. Före pandemin skulle Arlanda kunna svälja allt flyg i Stockholmsregionen åtminstone fram till 2035. Det är det faktum vi står inför. Vi står också inför en genomgång av alla de hänsyn vi behöver ta vid en eventuell nedläggning. Den har skickats ut på remiss, och utskottet väljer att gå fram med ett tillkännagivande innan remissvaren kommer.

Jag kan tycka att detta är märkligt. Man vill inte ens tänka på hur mycket det faktiskt kostar att driva en flygplats som inte snurrar och på vilka konsekvenser det i förlängningen får för skattebetalarna eller resenärerna. Det kan man i och för sig välja. Men man vill heller inte ta till sig de fakta som kommer. Jag tycker att det är en skrämmande utveckling.

Jag beklagar att också Liberalerna står för denna faktaresistens. De är inte intresserade av de fakta som tas fram, de fakta som de viktiga remissinstanserna kommer att komma med. Remisstiden har inte ens löpt ut än. Vi vet inte vad de tycker och vad de säger och hur vi skulle kunna lösa viktiga samhällsutmaningar. Det är faktiskt det som det handlar om. Det handlar om hur vi ska kunna ha en bra konkurrenskraft i Sverige, hur vi ska kunna stå starka i framtiden och hur människor ska kunna transportera sig på ett bra sätt.

Anf. 141 HELENA GELLERMAN (L) replik:

Fru talman! Jag noterar att Teres Lindberg inte på något sätt berör min utläggning. Vad är det för ekonomisk bakgrund till att lägga ned Bromma, om man skulle ta ett beslut om att göra det? Med ett sådant beslut skulle man få ta alla förluster som nu finns på grund av pandemin. Sedan skulle

man säga nej till de vinster som skulle bli om Bromma är kvar, i och med att flyget troligen kommer att öka.

När det gäller Arlanda saknas det en del i denna utredning. Det var också det som Maria Stockhaus tog upp. Det handlar om att titta på elflyget, som är mindre plan. Det kommer att gå flera plan. Man kommer inte att kunna starta ett litet plan efter ett stort plan. Alla de sakerna är inte utredda.

Är det någon som är faktaresistent i denna diskussion är det Teres Lindberg – så upplever jag det.

Vi kan titta framåt. Vi tror att Bromma flygplats kommer att vara en väldigt viktig faktor för att vi ska kunna sätta fart med det fossilfria flyget, till exempel som en flygplats där vi startar upp elflyg och där vi redan 2023 ser att 80 procent av flyget kommer att vara tillbaka, enligt Transportstyrelsen.

Swedavias utredning byggde på att det var 10–15 procent. Det finns ingen utredning som säger att Arlanda skulle kunna klara Brommas flygkapacitet redan 2023.

Anf. 142 ÅSA COENRAADS (M):

Fru talman! Vi har hört många goda argument för flyget här i dag. Det är inte så konstigt, eftersom ett fungerande flyg över hela Sverige är en del av livsnerven som bygger svensk infrastruktur stark.

Anledningen till att vi har den här debatten i dag är den gamla regeringens misslyckande i synen på infrastrukturens allvar för att hela Sverige ska leva. Regeringens kullerbyttor i fråga om Brommas vara eller icke vara har lett till att vi från riksdagens sida nu tar tillbaka debatten hit till oss i kammaren. Vi lagstiftare behöver ta tillbaka frågan när regeringen inte klarar av sitt uppdrag. Vi litar helt enkelt inte på att regeringen tar ett långsiktigt och genomtänkt beslut när det kommer till flygets framtid.

Att under en brinnande pandemi ta beslut som sägs grunda sig på lönsamhet är inte helt genomtänkt när flyget över hela världen står stilla. Att dessutom ta beslut om att förtidsavveckla en flygplats för att sedan utreda hur det ska gå till är för mig lite bakvänt och något märkligt. Men så har regeringen agerat.

Flyget står just nu inför en spännande framtid, och den framtiden måste få utvecklas i sin takt. Vi har fungerande flygplatser över hela Sverige, och infrastrukturen i luften är till skillnad från höghastighetstågen gratis. Innovationen för både bränsle och motorer går framåt i raketfart just nu. Att då lägga krokben för flyget och lägga ned fullt fungerande flygplatser är för mig skatteslöseri och något som vi i riksdag och regering inte ska pyssla med.

Flyget kommer att spela en stor och avgörande roll i framtiden för snabba, effektiva och klimatsmarta transporter och kommunikationer både i Sverige och internationellt, för vi lever i en globaliserad värld. Det får vi inte glömma bort. Att då hänvisa både privatpersoner och företag till tidskrävande och osäkra transporter med tåg och bil känns direkt orättvist mot människor som inte bor nära storstäderna. Flyget spelar en stor roll för ett fungerande näringsliv regionalt. Menar vi allvar med att hela Sverige ska leva måste ett brett basutbud av flygplatser garanteras på lång sikt och inte hanteras med tvära kast och politiska kullerbyttor.

Jag som varje vecka flygpendlar mellan Ronneby och Bromma ser hur viktigt basutbudet av flygplatser är för att regionerna ska kunna växa. Snabba kommunikationer är viktiga inte bara för privatpersoner; de är också centrala för att vi ska kunna ha statliga myndigheter och Försvarsmakten spridda över hela Sverige som snabbt ska kunna kommunicera in och ut med centrala Stockholm.

Vi som flygpendlar en hel del via Bromma flygplats ser också hur snabbt flyget har återhämtat sig och hur mängden resenärer stadigt ökar, trots att vi fortfarande befinner oss i en pandemi.

Fru talman! Regeringens hattande och osäkerhet i infrastrukturfrågor diskuteras runt om i hela Sverige, och osäkerheten både kring nya stambanor för tåget och kring Brommas framtid får näringslivet att tveka om de viktiga investeringar och den nyetablering som vi så väl behöver för att kunna kickstarta Sverige igen och för att Sverige ska stå stabilt och stadigt i en global värld. Det här är inte bra för Sverige, och vi behöver därför ta tillbaka frågan till riksdagen så att besluten blir bra och långsiktiga.

Regeringen kan inte själv ta beslutet om det nationella basutbudet av flygplatser, och även om vi nu har en ny regering på plats är politiken fortfarande densamma. Regeringen är fortfarande i behov av stöd från två ytterkantpartier som inte gillar flyget. Man driver en flygkritisk politik, och det är inte bra för Sverige på lång sikt.

Därför, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet. (Applåder)

I detta anförande instämde Anders Hansson (M).

Anf. 143 LARS THOMSSON (C):

Fru talman! Framför er ser ni en ovanligt glad centerpartist och gotlänning som i dag har varit med och tagit initiativ till att vi faktiskt stoppar en förtida nedläggning av Bromma.

Det här är väldigt viktigt av många skäl. Centerpartiet tycker inte att det är rimligt att man utifrån en rejäl kris drar slutsatsen att man ska avveckla Bromma, speciellt som det är helt oåterkalleligt att lägga ned en flygplats. Det går aldrig att tillskapa en ny flygplats i Stockholmsområdet. Att utreda detta mitt under coronakrisen och ta de långsiktiga besluten utifrån en krissiffra tycker vi är helt fel, och därför är det också väldigt rimligt att beslutsrätten förs tillbaka till riksdagen, vilket nu görs i dag.

Efter att ha hört tidigare talare vill jag också påpeka att Bromma främst är en fråga för regionerna runt om i Sverige och inte en Stockholmsfråga. Vi ser att det här fungerar som ett nav för inrikestrafiken. Eftersom jag åker från Gotland flyger jag kanske mest av alla riksdagsledamöter, och jag ser hur Bromma snabbt har återhämtat sig. Det är tyvärr inte fallet med Arlanda, om man någon gång åker dit.

Den absolut största skillnaden och komparativa fördelen med Bromma är den totala restiden från A till B. Det är en liten flygplats, snabbt in och snabbt ut, och den ligger citynära. Det som gör att Gotland till 70 procent över året reser på Bromma och bara 30 procent på Arlanda är att man sparar ungefär en timme för en tur-och-retur-resa till Stockholm. Det här är högst väsentligt för att klara en arbetspendling och en regionförstoring för bland annat Gotland, men det gäller även alla andra län. Det är verkligen en fråga för hela landet och mycket viktigare än Stockholmsperspektivet.

Det är också glädjande att investeringar som nu är gjorda i både Tvärbanan och ny anslutningshall faktiskt har ökat tillgängligheten.

Självklart måste flyget ställa om. Om inte flyget klarar klimatomställningen finns det över huvud taget inget berättigande för flyget framöver. Det är solklart. Jag har ihop med två andra i den här salen startat upp ett nätverk för klimatsmart flyg, och vi ser att utvecklingen går betydligt snabbare än man kan tro. Jag var med och anordnade ett seminarium i förra veckan, där flygbolaget BRA redogjorde för sina planer att vara helt fossilfria inom fem år. Det är vad de siktar på och säger att de kommer att klara.

Varför behövs då Bromma i ett långsiktigt perspektiv? Jag tror att det är så enkelt som att även Stockholm behöver ha en elflygplats. Man behöver ha en nod i det kommande elflyget med de små, långsamma flygplanen. Om inte Bromma blir kvar säger all expertis och utredningar att det kommer att behöva byggas en ny rullbana på Arlanda innan man kan tänka sig att elflyg passar där. Då pratar vi om otroligt många år.

Bromma kommer alltså att behövas som en elflygnod i Stockholm, annars kommer Stockholm att missa den utveckling som övriga landet kommer att ha en otrolig fördel av.

Här står alltså en glad centerpartist och gotlänning!

Anf. 144 MIKAEL LARSSON (C):

Fru talman! Ett fungerande flyg över hela landet är en självklarhet oavsett om man bor i Helsingborg, Ronneby, Kalmar, Storuman eller Luleå. Oavsett om en flygplats är ägd av staten eller av en kommun fyller den en viktig funktion för människor och för en plats.

När vi ska börja en resa startar vi inte med en flygresa, utan vi startar vid hemmet eller vid vår arbetsplats. Flyget är dock en viktig del av dörrtill-dörr-tänket och hela-resan-perspektivet. Sverige är ett avlångt land, och de fem transportslag vi har i dag bidrar alla till att avstånd kan kortas, att människor kan bo och verka var som helst i landet och att varor kan transporteras. Flyget fyller en viktig funktion, även om alla inte inser det. Flyget bidrar också, liksom många andra transportslag, till att större arbetsmarknadsregioner kan bildas.

Det är inte flyget som ska jagas utan utsläppen. Mycket händer just nu runt om i världen, där alla är med och ställer om på ett klimatpositivt sätt. Det gör även flyget. Därför kommer flyget fortsatt att behövas. Det är dock väldigt förvånande när en del partier inte inser att även flyget blir mer och mer miljövänligt med rätt drivmedel. Det är precis som att man är emot att saker och ting är i luften.

För många betyder det mycket att ha en järnvägsstation nära och kunna ta sig till Stockholm eller någon annanstans runt om i Sverige. Lika viktigt är det att folk har ett flyg i närheten så att de kan ta sig till olika platser. Hela landet ska leva och ha tillgång till en fungerande infrastruktur.

År 2009 gjordes en uppdelning av ansvaret mellan statliga och regionala flygplatser. Staten fastställde då att det är tio flygplatser som ska ingå i basutbudet av statligt ägda flygplatser, och 2010 bildade man bolaget Swedavia som har till uppgift att driva de statliga flygplatserna. Hit hör det vi debatterar i dag, nämligen Bromma flygplats.

Fru talman! Bromma flygplats fyller en viktig funktion för ett fungerande inrikesflyg och för att man ska kunna ta sig till och från Stockholmsregionen. Bromma flygplats har under de senaste åren varit i ropet gällande

om flygplatsen ska finnas kvar eller ej, och från riksdagens sida har det riktats flera tillkännagivanden. Det första riktades redan 2014. Att tro att man bara kan lägga ned Bromma flygplats nu direkt, utan bättre konsekvensanalyser av hur det påverkar Arlanda och hur det påverkar specialflyg som sjuktransporter, är inte ett seriöst handlande. Det är också självklart att en nedläggning kommer att påverka övriga landet.

Både Swedavia och Infrastrukturdepartementet har gjort diverse olika utredningar, men det saknas ändå svar på flera frågor. Avtalet mellan Stockholms stad och Swedavia går ut 2038. Att göra som regeringen nu gör, nämligen skylla på pandemin och säga att man på grund av den måste lägga ned Bromma fortare än kvickt, är en fruktansvärt dålig ursäkt. Bromma är en fråga och en flygplats för hela landet.

Fru talman! I syfte att rätta till en obalans mellan olika ägarformer och stödberättigade respektive icke stödberättigade regionala flygplatser beslöt regeringen 2018 att tillsätta en flygplatsöversyn som bland annat skulle se över dessa obalanser. Denna flygplatsöversyn skulle redovisas den 31 mars 2019, men det kom aldrig något resultat. Flygplatsöversynen löpte parallellt med det så kallade Arlandarådet, som skulle utreda utvecklingen av Arlanda flygplats. I mars 2019 avbröts den utredningen, och på samma sätt blev det med flygplatsöversynen. Dess slutrapport presenterades aldrig, och det har aldrig givits någon anledning till att man fortfarande, snart två år senare, inte har kommit fram till några svar eller förslag utifrån denna översyn.

Centerpartiet väckte ett utskottsinitiativ i trafikutskottet under våren 2021 om att flygplatsöversynen måste återupptas men fick tyvärr ingen majoritet för detta. Nu när Miljöpartiet inte längre ingår i regeringen kanske det finns stöd för att gå vidare med denna utredning, som måste avslutas. Flyget har och har haft det väldigt jobbigt med coronapandemin, vilket är ytterligare en anledning till att flygplatsöversynen måste slutredovisas.

Varför lyfter jag då fram frågan om flygplatsöversynen? Jo, för att allt hänger ihop. Ska vi se helheten med transporter, och då framför allt flyget, behöver vi arbeta med alla delar och se sambandet. Det har man hittills inte gjort. Hittills har man jobbat lite här och lite där med flyget, och man ser inte sambandet och helheten. Flyget kommer alltid att behövas. Teknikutvecklingen ligger i framkant, och flyget är också med och utvecklas.

Fru talman! Riksdagen har via regeringen, och sedan vidare via bolagsordningen, delegerat till Swedavia att ha hand om hur basutbudet ska se ut och förvaltas. Dock är det så med delegerade uppdrag att de kan dras tillbaka om de inte sköts. I och med att riksdagen vid flera tillfällen – det första som sagt redan 2014 – riktat tillkännagivanden till regeringen i framför allt frågan om Bromma och att regeringen inte har följt det som riksdagen har beslutat finns det i dag inget annat att göra än att helt enkelt dra tillbaka detta delegerade uppdrag. Det blir då riksdagen som fortsatt ska besluta om basutbudet för de statliga flygplatserna.

Fru talman! Mot bakgrund av allt jag nu har framfört yrkar vi i Centerpartiet bifall till utskottets förslag till beslut.

(Applåder)

Anf. 145 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Jag tänkte egentligen inte begära replik, men jag har liksom tröttnat på banaliteter som uttalandet att det inte är flyget utan

utsläppen vi ska jaga. Det har vi hört i tusen år när det gäller bilar, och nu hör vi det kring flyg. Vad händer om de två är synonyma med varandra, Mikael Larsson? Vad händer då?

Det är nämligen det som är fallet med flyg i dag. Vi har i princip ingen inblandning av biodrivmedel i flygjetbränslet, och vi har ingen elektrifiering av den svenska flygflottan att tala om över huvud taget. Vi har inte vätgas. Det finns i dag ingen teknik som i närtid snabbt kan ställa om flygresandet. Varför upprepar man så banala påståenden som att det inte är flyget utan utsläppen vi ska jaga, när dessa två är synonymer? Jag kan inte förstå det.

Det är inte heller bara jag som påstår detta. Alla de som har satt sig in i flygandet ordentligt och som kan de här frågorna i grunden, som Stefan Gössling, Jonas Åkerman, Jörgen Larsson, KTH, Lunds universitet, Chalmers – alla de som tittar på de här frågorna – säger samma sak: Teknikutvecklingen har inte skett. Utvecklingen har inte levererat det som man under alla år har påstått att den skulle göra, och den kommer inte att kunna göra det.

Varför degraderar vi den här debatten till att bli så meningslös som den blir när man säger att vi inte ska jaga flyget utan utsläppen – när dessa helt uppenbart är synonymer i dagens samhälle? Varför gör man så?

Anf. 146 MIKAEL LARSSON (C) replik:

Fru talman! Är det inte så att vi alltid ska jaga utsläppen? Är det inte utsläppen vi vill få ned? Oavsett om det rör sig om transporter eller industrier – vad det än handlar om – är det väl utsläppen vi ska jaga?

Jag tror på framtiden. Jag tror att det kommer att bli mer miljövänligt. Man håller på att ställa om. Man gör det i hela transportsektorn, och där ingår även flyget. Som jag nämnde tidigare är det här inte bara en fråga om vad som är i luften, och det gäller inte bara utsläppen; det här är också självklart en fråga för hela landet. Vill vi kunna bo och verka i hela landet och kunna ta oss till och från alla landsdelar måste vi ha ett fungerande flyg. Svårare än så är det inte.

Jag tror att alla kan skriva under på att man vill ha mer miljövänliga och hållbara transporter. Vi har olika sätt att se på det, men vi måste tro på att det kommer att kunna komma. Det är på gång, självklart, oavsett vilket transportslag det är. Men att tro att bara för att det inte finns exakt här och nu i dag vid den här tidpunkten är det bara att lägga ned, det tycker jag inte är särskilt ansvarstagande.

Vi ska ha en bra miljöpolitik. Vi ska ha bra klimatmål. Vi ska få ned utsläppen. Men vi måste också sätta in det i ett större perspektiv, och det tror jag att alla kan skriva under på att man vill göra.

Jag är övertygad om att flyget kommer att kunna minska utsläppen jättemycket och bli ett jättemiljövänligt transportslag.

Anf. 147 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Bara för att förtydliga: Min irritation över detta riktar sig egentligen inte mot Mikael Larsson. Ledamöter från alla högerpartier i kammaren har sagt exakt samma sak i den här debatten. Ingen är villig att ta in fakta i frågan.

Tyvärr är man faktaresistent. Tyvärr har man en faktaresistent inställning om man tittar på forskningen som finns i dag och säger att utsläppen kan minska i närtid och att vi kan fortsätta att flyga som i dag – eller som precis före corona. Det är faktaresistens, och jag förstår inte hur det kan vara okej.

Det är inte som att vi i andra debatter har en nivå där vi alla slänger oss med det vi hoppas på eller det vi tror kanske kan ske någon gång. Det gör vi inte i andra debatter. Det är inte så att vi säger om gängkriminaliteten att det kanske löser sig om några år, utan vi vill ha resultat här och nu. Vi vill minska mängden skjutningar.

Jag förstår inte varför det är okej att göra så här när det gäller teknik och klimat. I den mest akuta fråga vi har, nu och i framtiden, ska vi helt enkelt tillåta oss att gissa. Jag rabblar upp forskare efter forskare och forskningsrapport efter forskningsrapport, och det enda det bemöts med är gissningar. Jag förstår inte hur det kan vara okej.

Som sagt var det egentligen inte meningen att ta ut allt detta på Mikael Larsson. Men jag kan ändå konstatera vilka partier det är som brinner för dubblerat flygande i Sverige. Det stod åtminstone tidigare tre centerpartistiska ledamöter på talarlistan för att underblåsa ohållbart flygande – och två moderater. På punkt efter punkt är det nästan alltid Centerpartiet och Moderaterna – och de övriga högerpartierna, naturligtvis – som gång på gång är villiga att slösa bort skattebetalarnas pengar på att underblåsa ohållbart flyg, det snabbaste sättet att steka vår planet. Jag förstår inte hur det går ihop med att kalla sig ett grönt parti.

Anf. 148 MIKAEL LARSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tänker så här: Alla transportslag, oavsett om det är bil, järnväg eller sjöfart, våra bussar, våra tåg – allt har ju utvecklats och blivit mycket bättre och mer hållbart. Vi har ställt om till biogasbussar. Vi har ställt om till elbussar. Järnvägen var kanske inte särskilt miljövänlig en gång i tiden, men den har kunnat ställa om. Bilen är vi nu inne i en väldigt fin omställning av. Sjöfarten är med och ställer om.

Varför ska inte flyget vara med och ställa om och bli än mer hållbart än det är i dag? Inblandning sker av biodrivmedel i bränslet, så jag ser egentligen inget problem i det här. Men från Miljöpartiets sida är det precis som att man är emot det som är i luften.

Anledningen till att vi är tre centerpartister som går upp i talarstolen och att det är två moderater som gör det är att vi ser hela landet. För Centerpartiet är det här en fråga om både miljö och klimat och om tillgänglighet. Det är en fråga om hela-landet-perspektivet. Det är så många saker som ska vägas in i detta. Därför är vi aktiva i den här debatten. Vi ser att det påverkar människor. Det påverkar våra väljare.

Vi är ett grönt parti. Vi har varit ett grönt parti väldigt länge. Vi vill vara med och göra flyget mer hållbart och ta flyget in i framtiden.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 2 december.)

§ 20 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2021/22:66 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om en gemensam digital ingång

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående proposition skulle förlängas till och med *fredagen den 14 januari 2022*.

Motioner

med anledning av prop. 2021/22:42 Föreningsfrihet och terroristorganisationer

2021/22:4277 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V)

2021/22:4309 av Tobias Andersson m.fl. (SD)

2021/22:4319 av Karin Enström m.fl. (M)

med anledning av prop. 2021/22:51 En sammanhållen utbildning för ny-anlända som har utbildningsplikt

2021/22:4298 av Patrick Reslow m.fl. (SD)

2021/22:4318 av Kristina Axén Olin m.fl. (M)

med anledning av prop. 2021/22:59 Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och yttrandefriheten

2021/22:4328 av Matheus Enholm m.fl. (SD)

2021/22:4329 av Linda Modig m.fl. (C)

2021/22:4330 av Anna Sibinska och Camilla Hansén (båda MP)

2021/22:4331 av Karin Enström m.fl. (M)

§ 21 Kammaren åtskildes kl. 17.24.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till och med § 13 anf. 25 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 15 anf. 66 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 15 anf. 113 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 19 anf. 141 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

LENA LINDBÄCK

/Olof Pilo

§ 1	Justering av protokoll.....	1
§ 2	Anmälan om återtagande av plats i riksdagen	1
§ 3	Anmälan om ersättare för statsråd	1
§ 4	Anmälan om ersättare	2
§ 5	Anmälan om kompletteringsval.....	2
§ 6	Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 7	Ärenden för bordläggning.....	3
§ 8	Rikets styrelse.....	3
	Konstitutionsutskottets betänkande 2021/22:KU1	3
	Anf. 1 KARIN ENSTRÖM (M)	3
	Anf. 2 HANS EKSTRÖM (S)	5
	Anf. 3 MATHEUS ENHOLM (SD).....	6
	Anf. 4 PER SCHÖLDBERG (C).....	6
	Anf. 5 JESSICA WETTERLING (V)	8
	Anf. 6 TUVE SKÅNBERG (KD)	10
	Anf. 7 JESSICA WETTERLING (V) replik	12
	Anf. 8 TUVE SKÅNBERG (KD) replik	12
	Anf. 9 JESSICA WETTERLING (V) replik	12
	Anf. 10 TUVE SKÅNBERG (KD) replik	13
	Anf. 11 TINA ACKETOFT (L)	13
	Anf. 12 ANNA SIBINSKA (MP).....	14
	Anf. 13 CAMILLA HANSÉN (MP)	15
	(Beslut fattades under § 18.).....	16
§ 9	Komplettering av den utvidgade	
	fåmansföretagsdefinitionen	17
	Skatteutskottets betänkande 2021/22:SkU5	17
	(Beslut fattades under § 18.).....	17
§ 10	Ändrat alkoholskattedirektiv och vissa andra ändringar	17
	Skatteutskottets betänkande 2021/22:SkU6	17
	(Beslut fattades under § 18.).....	17
§ 11	Nya mervärdesskatteregler om vissa förvärv som görs av	
	EU-organ med anledning av covid-19-pandemin	17
	Skatteutskottets betänkande 2021/22:SkU8	17
	(Beslut fattades under § 18.).....	17
§ 12	Överlåtelse av förvaltningsuppgift till Internationella	
	sjöfartsorganisationen att genom	
	Världssjöfartsuniversitetet utfärda examina	17
	Utbildningsutskottets betänkande 2021/22:UbU4	17
	Anf. 14 ILONA SZATMARI WALDAU (V).....	17
	Anf. 15 PAULA ÖRN (S)	18
	(Beslut fattades under § 18.).....	20
§ 13	Internationell samverkan	20
	Utrikesutskottets betänkande 2021/22:UU1	20
	Anf. 16 MARKUS WIECHEL (SD)	20
	Anf. 17 KERSTIN LUNDGREN (C).....	21
	Anf. 18 HÅKAN SVENNELING (V).....	23
	Anf. 19 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	25

Anf. 20 HÅKAN SVENNELING (V) replik	25
Anf. 21 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	26
Anf. 22 HÅKAN SVENNELING (V) replik	26
Anf. 23 LARS ADAKTUSSON (KD)	27
Anf. 24 JOAR FORSSELL (L)	28
Anf. 25 KENNETH G FORSLUND (S)	30
Anf. 26 HÅKAN SVENNELING (V) replik	32
Anf. 27 KENNETH G FORSLUND (S) replik.....	32
Anf. 28 HÅKAN SVENNELING (V) replik	33
Anf. 29 KENNETH G FORSLUND (S) replik.....	33
Anf. 30 LARS ADAKTUSSON (KD) replik.....	33
Anf. 31 KENNETH G FORSLUND (S) replik.....	34
Anf. 32 LARS ADAKTUSSON (KD) replik.....	34
Anf. 33 KENNETH G FORSLUND (S) replik.....	34
Anf. 34 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	35
Anf. 35 KENNETH G FORSLUND (S) replik.....	35
Anf. 36 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	35
Anf. 37 KENNETH G FORSLUND (S) replik.....	36
Anf. 38 HANS ROTHENBERG (M) replik.....	36
Anf. 39 KENNETH G FORSLUND (S) replik.....	36
Anf. 40 HANS ROTHENBERG (M) replik.....	37
Anf. 41 KENNETH G FORSLUND (S) replik.....	37
Anf. 42 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	37
Anf. 43 KENNETH G FORSLUND (S) replik.....	38
Anf. 44 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	38
Anf. 45 KENNETH G FORSLUND (S) replik.....	39
Anf. 46 JOAR FORSSELL (L) replik.....	39
Anf. 47 KENNETH G FORSLUND (S) replik.....	39
Anf. 48 JOAR FORSSELL (L) replik.....	40
Anf. 49 KENNETH G FORSLUND (S) replik.....	40
Anf. 50 CAMILLA HANSÉN (MP).....	41
Anf. 51 JOAR FORSSELL (L) replik.....	42
Anf. 52 CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	42
Anf. 53 JOAR FORSSELL (L) replik.....	43
Anf. 54 CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	43
Anf. 55 HANS ROTHENBERG (M).....	43
(Beslut fattades under § 18.)	44
§ 14 Lagstiftningsåtgärder med anledning av EU:s gröna	
taxonomiförordning.....	45
Finansutskottets betänkande 2021/22:FiU15	45
Anf. 56 MATS NORDBERG (SD).....	45
Anf. 57 LARS THOMSSON (C)	46
Anf. 58 ÅSA WESTLUND (S).....	48
Anf. 59 LARS THOMSSON (C) replik.....	49
Anf. 60 ÅSA WESTLUND (S) replik.....	50
Anf. 61 LARS THOMSSON (C) replik.....	50
Anf. 62 ÅSA WESTLUND (S) replik.....	50
Anf. 63 JAN ERICSON (M)	51
Anf. 64 ROBERT HALEF (KD).....	53
(Beslut fattades under § 18.)	55

samt konsumentpolitik 55

1 december

Civilutskottets betänkande 2021/22:CU1	55
Anf. 65 EMMA HULT (MP)	55
Anf. 66 OLA MÖLLER (S)	57
Anf. 67 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	59
Anf. 68 OLA MÖLLER (S) replik	59
Anf. 69 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	60
Anf. 70 OLA MÖLLER (S) replik	60
Anf. 71 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik	61
Anf. 72 OLA MÖLLER (S) replik	61
Anf. 73 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik	62
Anf. 74 OLA MÖLLER (S) replik	62
Anf. 75 OLA JOHANSSON (C)	62
Anf. 76 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	65
Anf. 77 OLA JOHANSSON (C) replik	66
Anf. 78 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	66
Anf. 79 OLA JOHANSSON (C) replik	67
Anf. 80 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik	67
Anf. 81 OLA JOHANSSON (C) replik	67
Anf. 82 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik	68
Anf. 83 OLA JOHANSSON (C) replik	68
Anf. 84 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V)	69
Anf. 85 JAKOB OLOFSGÅRD (L)	72
Anf. 86 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	74
Anf. 87 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik	75
Anf. 88 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	75
Anf. 89 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik	75
Anf. 90 EMMA HULT (MP) replik	76
Anf. 91 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik	76
Anf. 92 EMMA HULT (MP) replik	77
Anf. 93 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik	77
Anf. 94 CARL-OSKAR BOHLIN (M)	77
Anf. 95 OLA JOHANSSON (C) replik	79
Anf. 96 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik	79
Anf. 97 OLA JOHANSSON (C) replik	80
Anf. 98 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik	80
Anf. 99 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	81
Anf. 100 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik	81
Anf. 101 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	82
Anf. 102 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik	82
Anf. 103 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	82
Anf. 104 OLA MÖLLER (S) replik	84
Anf. 105 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	85
Anf. 106 OLA MÖLLER (S) replik	85
Anf. 107 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	86
Anf. 108 LARRY SÖDER (KD)	86
Anf. 109 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	88
Anf. 110 LARRY SÖDER (KD) replik	88
Anf. 111 MOMODOU MALCOLM JALLOW (V) replik	89
Anf. 112 LARRY SÖDER (KD) replik	89

Anf. 113 JON THORBJÖRNSSON (V)	89
(Beslut fattades under § 18.)	91
§ 16 Det nationella basutbudet av flygplatser	91
Trafikutskottets betänkande 2021/22:TU4	91
Anf. 114 JENS HOLM (V)	91
Anf. 115 TERES LINDBERG (S)	92
Anf. 116 LORENTZ TOVATT (MP)	95
Anf. 117 MARIA STOCKHAUS (M)	96
Anf. 118 JENS HOLM (V) replik	99
Anf. 119 MARIA STOCKHAUS (M) replik	99
Anf. 120 JENS HOLM (V) replik	99
Anf. 121 MARIA STOCKHAUS (M) replik	100
Anf. 122 TERES LINDBERG (S) replik	100
Anf. 123 MARIA STOCKHAUS (M) replik	100
Anf. 124 TERES LINDBERG (S) replik	101
Anf. 125 MARIA STOCKHAUS (M) replik	101
(forts. § 19).....	102
Ajournering.....	102
Återupptaget sammanträde.....	102
§ 17 Beslut om ärende som slutdebatterats den 25 november	102
SoU6 Vård av unga vid Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem	102
§ 18 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	104
KU1 Utgiftsområde 1 Rikets styrelse.....	104
SKU5 Komplettering av den utvidgade fåmansföretagsdefinitionen	104
SKU6 Ändrat alkoholskattedirektiv och vissa andra ändringar	104
SKU8 Nya mervärdesskatteregler om vissa förvärv som görs av EU-organ med anledning av covid-19-pandemin	104
UbU4 Överlåtelse av förvaltningsuppgift till Internationella sjöfartsorganisationen att genom Världssjöfartsuniversitetet utfärda examina	104
UU1 Utgiftsområde 5 Internationell samverkan	105
FiU15 Lagstiftningsåtgärder med anledning av EU:s gröna taxonomiförordning.....	106
CU1 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.....	106
§ 19 (forts. från § 16) Det nationella basutbudet av flygplatser (forts. TU4).....	107
Anf. 126 LORENTZ TOVATT (MP) replik.....	107
Anf. 127 MARIA STOCKHAUS (M) replik	108
Anf. 128 LORENTZ TOVATT (MP) replik.....	108
Anf. 129 MARIA STOCKHAUS (M) replik	108
Anf. 130 JIMMY STÅHL (SD)	109
Anf. 131 MAGNUS JACOBSSON (KD)	110
Anf. 132 TERES LINDBERG (S) replik	112
Anf. 133 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik.....	112
Anf. 134 TERES LINDBERG (S) replik	113

Anf. 135	MAGNUS JACOBSSON (KD) replik	113	Prot. 2021/22:38
Anf. 136	TREDJE VICE TALMANNEN	114	1 december
Anf. 137	HELENA GELLERMAN (L)	114	-----
Anf. 138	TERES LINDBERG (S) replik	116	
Anf. 139	HELENA GELLERMAN (L) replik	116	
Anf. 140	TERES LINDBERG (S) replik	117	
Anf. 141	HELENA GELLERMAN (L) replik	117	
Anf. 142	ÅSA COENRAADS (M)	118	
Anf. 143	LARS THOMSSON (C)	119	
Anf. 144	MIKAEL LARSSON (C)	120	
Anf. 145	LORENTZ TOVATT (MP) replik	121	
Anf. 146	MIKAEL LARSSON (C) replik	122	
Anf. 147	LORENTZ TOVATT (MP) replik	122	
Anf. 148	MIKAEL LARSSON (C) replik	123	
	(Beslut skulle fattas den 2 december.)	123	
§ 20	Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	124	
§ 21	Kammaren åtskildes kl. 17.24	124	